STRATEGIA REGIONALNYCH INWESTYCJI TERYTORIALNYCH SUBREGIONU ZACHODNIEGO WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

SUBREGION ZACHODNI

RYBNIK 2014 r.

Wykaz skrótów i pojęć:

1. EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego,
2. EFS – Europejski Fundusz Społeczny,
3. Grupa robocza ds. RPO WSL 2014 – 2020 – grupa robocza powołana na podstawie Uchwały nr 6/2012 Zarządu Związku z dnia 31 sierpnia 2012 r.,
4. IZ RPO WSL 2014 – 2020 – Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego – Wydział Rozwoju Regionalnego,
5. KSRR 2010 – 2020 – Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010 – 2020,
6. MIR lub Ministerstwo – Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju,
7. MŚP – mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa,
8. PRS – Program Rozwoju Subregionów, realizowany w ramach RPO WSL 2007 – 2013.
9. RPO WSL 2014 – 2020 – Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2014 – 2020,
10. Strategia „Śląskie 2020+" – Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+",
11. Strategia rozwoju – Strategia rozwoju Subregionu Zachodniego, opracowana pod kierunkiem dra Krzysztofa Wrany, przy udziale Grupy roboczej ds. RPO WSL 2014 – 2020 oraz członków Związku,
12. Uszczegółowienie – Uszczegółowienie do RPO WSL 2014 – 2020 w zakresie priorytetów finansowanych z EFRR i EFS,
13. Zarząd, Zarząd Związku lub Zarząd Związku RIT – Zarząd Związku Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego z siedzibą w Rybniku,
14. C.o. – centralne ogrzewanie,
15. C.w.u. – ciepła woda użytkowa,

Wykaz tabel:

1. *Tabela nr1 Zgodność Strategii RIT z dokumentami wyższego rzędu.*
2. *Tabela nr 2 zatrudnienie w kopalniach węgla kamiennego na obszarze Subregionu Zachodniego.*
3. *Tabela nr 3 Powierzchnia gospodarstw rolnych w ha.*
4. *Tabela nr 4 Matryca specjalizacji.*
5. *Tabela nr 5 Zestawienie poziomów pyłu zawieszonego w Subregionie Zachodnim w ujęciu rocznym.*
6. *Tabela nr 6 Ilość miesięcy w roku bez przekroczeń dopuszczalnych norm PM 10.*
7. *Tabela nr 7 Produkcja energii ze źródeł odnawialnych w Subregionie Zachodnim.*
8. *Tabela nr 8 Ilość występowania płyt azbestowo - cementowych na terenie Subregionu Zachodniego [Mg], Wskaźnik występowania płyt azbestowo - cementowych na terenie Subregionu Zachodniego [Mg/ km2],Wskaźnik zagrożenia wyrobami zawierającymi azbest - płyty azbestowo -cementowe na terenie Subregionu Zachodniego [kg/M/ km2].*
9. *Tabela nr 9 Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w Subregionie Zachodnim – stan na 2012 r.*
10. *Tabela nr 10 Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ogólnej liczby mieszkańców. Stan na 2012 r.*
11. *Tabela nr 11 Ludność korzystająca z sieci wodociągowej. Stan na 2012 r.*
12. *Tabela nr 12 Stopa bezrobocia rejestrowanego w Subregionie Zachodnim.*
13. *Tabela nr 13 Zestawienie zawodów nadwyżkowych w Subregionie Zachodnim.*
14. *Tabela nr 14 Zestawienie zawodów deficytowych w Subregionie Zachodnim.*
15. *Tabela nr 15 Bezrobocie w Subregionie Zachodnim wg stanu na koniec II kw. 2013 r.*
16. *Tabela nr 16 Ilość bezrobotnych pozostających bez pracy dłużej niż jeden rok.*
17. *Tabela nr 17 Porównywalny rozkład bezrobocia w poszczególnych grupach wiekowych na koniec II kw. 2012 i 2013 r.*
18. *Tabela nr 18 Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych w wieku 16 – 64 lata.*
19. *Tabela nr 19 Przestępstwa stwierdzone w zakończonych postępowaniach przygotowawczych wg powiatów.*
20. *Tabela nr 20 Stopień upowszechnienia edukacji przedszkolnej w roku 2012, w Subregionie Zachodnim.*
21. *Tabela nr 21 Zasadnicze szkoły zawodowe w Subregionie Zachodnim*

22. *Tabela nr 22 Średnie szkoły zawodowe w Subregionie Zachodnim.*
23. *Tabela nr 23 Ludność wg grup wieku.*
24. *Tabela nr 24 Analiza SWOT.*
25. *Tabela 25 Obszary wsparcia.*
26. *Tabela nr 26 Zestawienie przewidywanych rocznych wydatków zarządzania RIT w Subregionie Zachodnim.*
27. *Tabela nr 27 Zestawienie celów rozwojowych Subregionu Zachodniego oraz celów tematycznych przewidzianych do realizacji w ramach RIT, zgodnie z RPO WSL 2014 – 2020.*
28. *Tabela nr 28 Diagnoza planów gospodarki niskoemisyjnej na obszarze jst Subregionu Zachodniego.*
29. *Tabela nr 29 Działania związane z efektywnością energetyczną w gminach subregionu.*
30. *Tabela nr 30 Plan finansowy*

Wykaz rysunków:

1. *Rys. 1 Obszar wsparcia Strategii RIT.*
2. *Rys. 2 Strefy przekroczenia stężeń substancji w powietrzu.*
3. *Rys. 3 Emisja transgraniczna w Subregionie Zachodnim.*
4. *Rys. 4 Obszary peryferyjne komunikacyjnie w Subregionie Zachodnim.*
5. *Rys. 5 Obszary wymagające rewitalizacji w Subregionie Zachodnim, zgodnie ze strategią Śląskie 2020+.*

I. Podstawa prawna Strategii Regionalnych Inwestycji Terytorialnych Subregionu Zachodniego.

Związek Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego z siedzibą w Rybniku przystąpił do opracowywania strategii na podstawie Uchwały nr 8/2013, podjętej przez Zarząd Stowarzyszenia, dnia 9 września 2013 r.

W związku z dynamicznym przebiegiem procesu programowania, publikacją kolejnych dokumentów o znaczeniu fundamentalnym dla wdrażania instrumentów zintegrowanego podejścia terytorialnego oraz procesem negocjacyjnym, zmianie ulegało nazewnictwo, wg którego określano instrument wdrażany na terenie Subregionu Zachodniego. Bez względu na stosowane określenia, przywołana wyżej uchwała, każdorazowo odnosiła się i stanowiła podstawę do opracowania dokumentu, który umożliwi wdrażanie podejścia terytorialnego w Subregionie Zachodnim.

Strategia Regionalnych Inwestycji Terytorialnych dla Subregionu Zachodniego została przyjęta na podstawie Uchwały nr …. / …… Zgromadzenia Ogólnego Związku Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego z siedzibą w Rybniku, z dnia …….. .

Tym samym dokument został aprobowany przez dwadzieścia osiem samorządów wchodzących w skład jednego z obszarów polityki rozwoju regionu, wskazanych w *Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”*. Nadmienić należy, że obszary te wyznaczono w 2000 r. ze względu na potrzebę organizacji procesów rozwojowych w oparciu o istniejące powiązania funkcjonalne gospodarcze i społeczno-historyczne, funkcjonujące w województwie śląskim. Dodatkowo już w 2002 r. powołane zostało do życia Stowarzyszenie jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład zachodniego obszaru funkcjonalnego. Zrzesza ono obecnie wszystkie podmioty samorządowe (gminy i powiaty) tworzące tenże obszar. Tym samym zachowana jest pełna reprezentatywność jst w Związku Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego z siedzibą w Rybniku, który będzie pełnił funkcję Związku RIT.

Unikalne w skali kraju doświadczenia uzyskane przy wdrażaniu Programów Rozwoju Subregionów (PRS) w ramach RPO WSL 2007-2013, w tym dobre praktyki oraz potencjał instytucjonalny m.in. w zakresie partnerskiej współpracy gmin oraz udziału partnerów lokalnych w wyborze przedsięwzięć do dofinansowania, a także doświadczenia partnerskiej współpracy zainicjowane niemal dwa lata przed przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej,

czynią zadość wymogowi uwzględniania i poszanowania zasady partnerstwa wskazanej w Rozporządzeniu ogólnym 1303/2013 z 17 grudnia 2013 r. Mechanizmy wypracowane w Subregionie Zachodnim będą również odpowiadały przyjętej w RPO WSL 2014 – 2020 zasadzie, że wszędzie tam, gdzie jest to możliwe i zasadne, dla wspomagania realizacji celów Programu zostanie zastosowane zintegrowane podejście do rozwoju terytorialnego, który to wymiar realizuje zapisy art. 14 i 96 Rozporządzenia ogólnego.

II. Zgodność Strategii RIT z krajowymi i unijnymi dokumentami strategicznymi oraz planistycznymi.

Strategia Regionalnych Inwestycji terytorialnych powstała w oparciu o wytyczne opracowane zarówno przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego (tytuł dokumentu: Zasady realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce, data publikacji: lipiec 2013 r.). Podstawą do jej opracowania był również rozdział dotyczący wymiaru terytorialnego zamieszczony w RPO WSL 2014 – 2020. Jest ona również ściśle powiązana ze Strategią rozwoju oraz innymi dokumentami takimi jak: Strategia „Śląskie 2020+", KSRR 2010 – 2020, Strategia Europa 2020, Umowa Partnerstwa.

Treść niniejszego dokumentu, podobnie jak w/w obejmuje wyzwania, potrzeby i potencjały niezbędne do wzmocnienia spójności terytorialnej i wsparcia obszarów funkcjonalnych. Działania te będą realizowane z wykorzystaniem doświadczeń uzyskanych przy wdrażaniu Programu Rozwoju Subregionów, obejmujących udział partnerów lokalnych w wyborze przedsięwzięć do dofinansowania oraz partnerską formułę realizacji PRS w perspektywie 2007 – 2013.

Strategia RIT Subregionu Zachodniego jest zgodna lub nie pozostaje w sprzeczności z dokumentami stanowiącymi o kierunkach zagospodarowania przestrzeni w jednostkach samorządu terytorialnego tworzących obszar. Mowa tu przede wszystkim o miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Taki sam stan faktyczny istnieje w stosunku do Wojewódzkiego Planu Zagospodarowania Przestrzennego.

Strategia RIT Zachodniego obszaru funkcjonalnego jest zgodna z koncepcjami prezentowanymi na potrzeby opracowania Lokalnych Programów Rewitalizacji, które będą redagowane i wdrażane przez samorządy.

Tabela nr1 Zgodność Strategii RIT z dokumentami wyższego rzędu.

Lp.	Strategia RIT	Strategia rozwoju	„Śląskie 2020+”.	Umowa Partnerstwa	KSRR 2010 – 2020.	Strategia Europa 2020
1	C.1.RIT – Wypracowanie konkurencyjnej struktury gospodarczej w Subregionie Zachodnim	C1 - wykorzystanie potencjałów wewnętrznych oraz powiązań z sąsiednimi centrami rozwoju nowej gospodarki: - C1.1. Przedsiębiorczość wykorzystująca potencjały subregionu oraz rozwijająca się w otoczeniu tradycyjnych branż subregionu, w tym przemysłu wydobywczego, energetycznego i rolnictwa, - C1.2. Wysoka atrakcyjność inwestycyjna subregionu opierająca się na kapitale ludzkim, korzystnej lokalizacji oraz dobrze przygotowanych terenach inwestycyjnych.	- Województwo śląskie regionem nowoczesnej gospodarki rozwijającej się w oparciu o innowacyjność i kreatywność, - Województwo śląskie regionem otwartym będącym istotnym partnerem rozwoju Europy	Cel tematyczny 3. Wzmacnianie konkurencyjności mały ch i średnich przedsiębiorstw, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR)	- Cel 1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów: - 1.2. Tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania procesów rozwojowych i zwiększeniach ich absorpcji poza miastami wojewódzkimi oraz poddziałaniom 1.3.2, 1.3.3., 1.3.4, 1.3.7 działania 1.3. Budowa podstaw konkurencyjności województw – działania tematyczne	Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.
2	C.2.RIT – Poprawa stanu środowiska i estetyki w Subregionie Zachodnim poprzez poprawę stanu powietrza	C3 - zapewnienie spójnej, atrakcyjnej i bezpiecznej przestrzeni warunkującej rozwój aktywności mieszkańców i stanowiącej wyróżnik subregionu w otoczeniu: - C3.1. Wysoka estetyka przestrzeni publicznych opierająca się na wykorzystywaniu i wzbogacaniu dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego subregionu, - C3.3. Poprawa stanu środowiska przyrodniczego.	- Województwo śląskie regionem atrakcyjnej i funkcjonalnej przestrzeni.	Cel tematyczny 4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	odpowiada działaniom Celu 1, działanie 1.3., poddziałania	Rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej.
3	C.3.RIT – Poprawa stanu środowiska i estetyki w Subregionie Zachodnim poprzez działania na rzecz poprawy			Cel tematyczny 6. Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz		

	gospodarki wodno - ściekowej			wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami	1.3.5.,1.3.6	
4	C.4.RIT – Wdrażanie procesów rewitalizacji infrastrukturalnej i społecznej	C3. Spójna, atrakcyjna i bezpieczna przestrzeń warunkująca rozwój aktywności mieszkańców i stanowiąca wyróżnik subregionu w otoczeniu: C3.2.Przestrzeń subregionu rewitalizowana i do stosowywana do zmieniających się oczekiwań użytkowników.	- Województwo śląskie regionem o wysokiej jakości życia opierającej się na powszechnej dostępności do usług publicznych o wysokim standardzie, - Województwo śląskie regionem atrakcyjnej i funkcjonalnej przestrzeni.	Cel tematyczny 9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją,	działanie 1.3. poddziałanie 1.3.1 – Rozwój kapitału intelektualnego, w tym kapitału ludzkiego i społecznego, Cel 2 Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych. Obejmuje on wszystkie działania, które przyczyniają się do przyspieszenia procesów restrukturyzacyjnych i poprawy dostępu do podstawowych dóbr oraz usług publicznych mających pierwszoplanowe znaczenie rozwojowe w obecnych warunkach społeczno – gospodarczych. Działania Celu 2 KSRR, którym	-Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną. - Rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej.
5	C.5.RIT – Zwiększenie atrakcyjności i poziomu kształcenia zawodowego	C2. Wysoka jakości kapitału ludzkiego zwiększającej szanse rozwoju indywidualnego oraz wspierającej rozwój społeczny i gospodarczy subregionu: - C2.1. Wysoka dostępność urozmaiconej, dostosowanej do oczekiwań rynku pracy oferty edukacyjnej	- Województwo śląskie regionem o wysokiej jakości życia opierającej się na powszechnej dostępności do usług publicznych o wysokim standardzie	Cel tematyczny 10. Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie		Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.
6	C.6.RIT – Zwiększenie atrakcyjności, poziomu i dostępności edukacji przedszkolnej					
7	C.7.RIT – Podejmowanie działań wpływających na poprawę poziomu zatrudnienia w Subregionie Zachodnim	C2. Wysoka jakości kapitału ludzkiego zwiększającej szanse rozwoju indywidualnego oraz wspierającej rozwój społeczny i gospodarczy subregionu: - C2.4. Rozwijająca się przedsiębiorczość społeczna wspierająca subregionalny rynek pracy.	- Województwo śląskie regionem o wysokiej jakości życia opierającej się na powszechnej dostępności do usług publicznych o wysokim standardzie	Cel tematyczny 8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności		Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

				pracowników	odpowiadają cele Strategii RIT to działania 2.2.,2.3.,2.4.,2.5.	

Źródło: opracowanie własne na podstawie Strategii rozwoju, Strategii ”Śląskie 2020+”,Umowy Partnerstwa z 21 maja 2014 r., KSRR 2010 – 2020 Regiony, miasta obszary wiejskie, Synteza, 19 kwietnia 2011 r., Warszawa oraz Strategii Europa 2020.

Informacje przedstawione w tabeli, stanowią swoistą konkretyzację celów wskazanych w dokumentach wyższego stopnia (od prawej strony tabeli). Zgodnie z założeniami dokumentów wyższego rzędu Strategia RIT jest z jednej strony dokumentem zawierającym część diagnostyczno - strategiczną jak i operacyjnym – zawierającym elementy wdrożeniowe. W tym zakresie przekłada ona na konkretne działania cele zdefiniowane w Strategii rozwoju.

III. Obszar wsparcia Strategii RIT

Wymiar terytorialny interwencji w ramach RPO WSL 2014 – 2020, w dokumentach programowych oparty został o obszary funkcjonalne subregionów, które stanowią jednocześnie obszary polityki rozwoju zgodnie ze Strategią „Śląskie 2020+". Nadmienić należy, że podejście to jest stosowane w Województwie Śląskim konsekwentnie od 2000 r. i znajduje uzasadnienie merytoryczne m.in. w odniesieniu do powiązań funkcjonalnych, gospodarczych i społeczno – historycznych, jak również identyfikacji wspólnych potencjałów i problemów rozwojowych.

Uwzględniając powyższe obszarem wsparcia, zgodnie z zapisami RPO WSL 2014-2020 oraz Strategią Śląskie 2020+, na którym prowadzona jest polityka rozwoju regionu, jest Subregion Zachodni, który tworzą:

a) 3 Miasta na prawach powiatu: Rybnik, Jastrzębie – Zdrój, Żory;
b) 3 Powiaty ziemskie:
   - Powiat Raciborski, z gminami: Kornowac, Krzanowice, Krzyżanowice, Kuźnia Raciborska, Nędza, Pietrowice Wielkie, Racibórz, Rudnik;
   - Powiat Rybnicki, z gminami: Czerwionka – Leszczyny, Gaszowice, Jejkowice, Lyski, Świerklany;
   - Powiat Wodzisławski, z gminami: Godów, Gorzyce, Lubomia, Marklowice, Mszana, Pszów, Radlin, Rydułtowy, Wodzisław Śląski.

Subregion Zachodni jest położony w południowo-zachodniej części województwa śląskiego, na pograniczu trzech pasów ukształtowania powierzchni Polski: pasa nizin, wyżyn i kotlin.

Subregion Zachodni pod względem ekonomicznym położony jest na osi powiązań pomiędzy Górnośląskim Okręgiem Przemysłowym i Karwińsko - Ostrawskim Okręgiem Przemysłowym. Wykazuje on tendencje do rozwoju policentrycznego z ośrodkiem w Rybniku i do rozwoju osadnictwa w korytarzach transportowych łączących Subregion Zachodni z Republiką Czeską w tym: Aglomeracją Ostrawską i Ziemią Opawską, poprzez międzynarodowe przejścia graniczne w Chałupkach i Pietraszynie oraz przejścia małego ruchu granicznego. Obszar jest korzystnie zlokalizowany pod względem zasięgu głównych szlaków komunikacyjnych: bezpośrednio autostrady A1 i pośrednio autostrady A4 oraz zbiornika „Racibórz" na Odrze. Uwarunkowania te stwarzają dogodne warunki rozwoju społeczno-gospodarczego dla Subregionu. Główny ośrodek rozwojowy - Rybnik leży w odległości ok. 50 km od Katowic – stolicy województwa śląskiego, ok. 120 km dzieli miasto od Krakowa oraz ok. 25 km od przejścia granicznego z Czechami w Chałupkach.

Subregion Zachodni pokrywa się terytorialnie i funkcjonalnie z dawnym Rybnickim Okręgiem Węglowym (ROW), a obecnie Rybnickim Okręgiem Przemysłowym. Jednakże jego nazwa nie odzwierciedla w pełni charakteru obszaru, który oprócz Rybnika posiada jeszcze cztery duże ośrodki rozwojowe: Jastrzębie - Zdrój, Racibórz, Wodzisław Śląski i Żory. Pozostałe gminy Subregionu są pod silnym wpływem tychże ośrodków. Specyfika głównych centrów wzrostu Subregionu Zachodniego ma charakter przemysłowo-usługowy (z wyjątkiem Wodzisławia Śląskiego, gdzie przeważa model usługowo-przemysłowy). Rozwój regionu w perspektywie czasu powinien doprowadzić do dalszego odchodzenia od modelu przemysłowego na rzecz rozwoju sektora usług (będzie to widoczne szczególnie w Rybniku, który jako naturalny lider będzie wyznaczał trend rozwojowy dla reszty ośrodków subregionu).

Rys. 1 Obszar wsparcia Strategii RIT.

.

Źródło: www.subregion.pl

IV. Diagnoza obszaru wsparcia.

IV.1. Diagnoza wyzwań, potrzeb i potencjałów obszaru objętego Strategią RIT.

IV.1.1. Przedsiębiorczość i warunki inwestycyjne.

Poziom przedsiębiorczości w województwie śląskim, w tym w Subregionie Zachodnim nie wyróżnia się na tle kraju (region charakteryzuje się niższymi od wartości krajowej, wskaźnikami liczby podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. ludności, jak i przyrostu wartości tego wskaźnika w latach 2002-2011). Biorąc pod uwagę fakt, że przedsiębiorczość jest motorem gospodarki, należy dążyć do jak największego wsparcia podmiotów gospodarczych (ze szczególnym naciskiem na mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa).

Na obszarze Subregionu Zachodniego utrzymuje się duże znaczenie tradycyjnych gałęzi w strukturze gospodarczej, w tym w części gmin mają one decydujące znaczenie w aspekcie rynku pracy oraz dochodów ludności i dochodów budżetowych. Mowa tutaj zwłaszcza o zatrudnieniu w przemyśle ciężkim, którego główną emanacją jest zatrudnienie w kopalniach węgla kamiennego.

Tabela nr 2 zatrudnienie w kopalniach węgla kamiennego na obszarze Subregionu Zachodniego

Lp.	***Zakład pracy***	***Liczba zatrudnionych pracowników***
1.	Kompania Węglowa S.A.:	
	Kwk Chwałowice	3 284
	Kwk Jankowice	3 828
	Kwk Marcel	3 228
	Kwk Rydułtowy - Anna	4 498
2.	Jastrzębska Spółka Węglowa S.A.	22 900
SUMA		37 738

Źródło: opracowanie własne na podstawie stron www. Kompanii Węglowej S.A. oraz Jastrzębskiej Spółki Węglowej S.A.

Wskazane w tabeli zakłady pracy są zlokalizowane w aglomeracji rybnickiej (Rybnik, Rydułtowy, Radlin, Jastrzębie – Zdrój) i bezpośrednim otoczeniu funkcjonalnym aglomeracji

(Świerklany). Jednakże ich oddziaływanie, jako głównych pracodawców rozciąga się na zdecydowanie większy obszar: aglomeracja rybnicka oraz jej bezpośrednie otoczenie funkcjonalne, lokalny ośrodek rozwoju oraz tereny wiejskie Subregionu Zachodniego, a także poza granice Subregionu.

Drugim przejawem tradycyjnego modelu gospodarczego jest istnienie i funkcjonowanie w Subregionie Zachodnim dużej ilości gospodarstw rolnych.

Tabela nr 3 Powierzchnia gospodarstw rolnych w ha

Jednostka terytorialna	**gospodarstwa rolne ogółem** **2010**
	ha
Podregion 49 - rybnicki	60758,00
Powiat raciborski	32513,63
Powiat rybnicki	7155,19
Powiat wodzisławski	11006,53
Powiat m.Jastrzębie-Zdrój	4668,67
Powiat m.Rybnik	2419,51
Powiat m.Żory	2994,47

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Uwzględniając fakt, że powierzchnia Subregionu Zachodniego to 1 354 km^2 (135 400 ha), gospodarstwa rolne stanowią niemal 45 % powierzchni Subregionu Zachodniego. Najwięcej pod względem powierzchni – gospodarstw rolnych znajduje się w Powiecie raciborskim, obejmującym obszary wiejskie (Pietrowice Wielkie, Rudnik, Krzanowice, Nędza, Kuźnia Raciborska, Kornowac, Krzyżanowice) skupione wokół lokalnego ośrodka rozwoju, którym jest miasto Racibórz. W dalszej kolejności najwięcej gospodarstw rolnych znajduje się w Powiecie wodzisławskim, którego terytorium obejmuje: obszary wiejskie (Gorzyce i Lubomia), Miasto Pszów, aglomerację rybnicką (Rydułtowy, Radlin, Wodzisław Śląski) oraz bezpośrednie otoczenie funkcjonalne aglomeracji (Marklowice, Mszana i Godów.) Nadmienić jeszcze należy o trzecim pod względem powierzchni gospodarstw rolnych, Powiecie rybnickim. Obejmuje on tereny wiejskie (Lyski) oraz bezpośrednie otoczenie funkcjonalne aglomeracji (Gaszowice, Jejkowice, Świerklany i Czerwionka – Leszczyny).

Na wskazanych obszarach kontynuuje się procesy restrukturyzacyjne, co skutkuje min. różnicowaniem gospodarki Subregionu oraz pojawianiem się w strukturze gospodarczej firm reprezentujących branże nowej gospodarki. W tym zakresie należy wskazać przede wszystkim na działalności obejmujące energetykę, medycynę oraz technologie informacyjne i komunikacyjne. Pozostają one w ścisłym związku ze zdefiniowanym w Regionalnej Strategii Innowacji na lata 2013 – 2020 portfolio technologicznym Województwa Śląskiego. Na obszarze Subregionu Zachodniego specjalizacje zdefiniowane w Strategii rozwoju, konkretyzują zapisy Regionalnej Strategii Innowacji:

Tabela nr 4 Matryca specjalizacji

Strategia rozwoju	**Regionalna Strategia Innowacji na lata 2013 – 2020.**
- e-usługi dla biznesu	- technologie informacyjne i komunikacyjne
- telemedycyna	- medycyna
- nowoczesna energetyka w powiązaniu z tradycyjnymi branżami subregionu	- energetyka

Źródło: opracowanie własne na podstawie Regionalnej Strategii Innowacji 2013 – 2020 oraz Strategii rozwoju.

Elementem wyróżniającym Subregion Zachodni, jest ostatnia ze specjalizacji tego obszaru zdefiniowana, jako tradycyjne produkty spożywcze, rzemieślnicze i artystyczne wytwarzane z wykorzystaniem nowoczesnych technologii.

W Województwie Śląskim, obserwuje się jeden z najwyższych w kraju wskaźników degradacji powierzchni (drugie miejsce w kraju ze względu na odsetek gruntów zdegradowanych i zdewastowanych w stosunku do ogólnej powierzchni – wskaźniki blisko dwukrotnie wyższe od wartości dla kraju). Subregion Zachodni obok Subregionu Centralnego podsiada najwięcej tego typu terenów. Wyzwaniem będzie ich rewitalizacja i rekultywacja, w tym ich ponowne wykorzystanie, jako tereny inwestycyjne.

Subregion Zachodni przez lata był obszarem, na którym szeroko prowadzono eksploatację kopalin. Efektem tego jest znaczna degradacja powierzchni. Prócz terenów, na których w dalszym ciągu prowadzi się wydobycie (wskazane wyżej), należy również wspomnieć o obszarach, na których zakończono już eksploatację kopalin (węgiel kamienny, kruszywa itp. tj. Czerwionka – Leszczyny, Żory, Wodzisław Śl., Rybnik oraz miasto Pszów) W tym kontekście należy wskazać obszar całej aglomeracji rybnickiej oraz jej bezpośredniego

otoczenia funkcjonalnego oraz miasta Pszowa, jako obszar wymagający wsparcia i interwencji finansowej.

Uwzględniając brzmienie definicji obszarów przewidywanych do wsparcia w związku z uzbrajaniem terenów inwestycyjnych na potrzeby ich ponownego wykorzystania, która wskazuje, że tereny typu brownfield obejmują: obszary poprzemysłowe, popegeerowskie, powojskowe oraz pokolejowe, należy wskazać dalsze możliwości wykorzystania środków w celu poprawy struktury gospodarczej Subregionu Zachodniego. Uwzględniając wyżej przedstawioną powierzchnię gospodarstw rolnych w Subregionie Zachodnim, nie można wykluczyć, że pojawi się na całym obszarze możliwość wykorzystania terenów popegeerowskich i ich uzbrojenia na potrzeby przedsiębiorców. Również w odniesieniu do terenów powojskowych, które znajdują się na terenie gminy Kornowac w Powiecie raciborskim (obszar wiejski w ujęciu Strategii Śląskie 2020 +) w okresie wdrażania strategii może pojawić się możliwość zagospodarowania tychże terenów na działalność gospodarczą. Nie wyklucza się również sytuacji zgodnie, z którą pojawi się możliwość uzbrojenia terenów inwestycyjnych na obszarach pokolejowych.

Wyróżnikiem Subregionu Zachodniego, jako obszaru, na którym wdrażane będą Regionalne Inwestycje Terytorialne, a w szczególności działania związane z uzbrojeniem i promocją terenów inwestycyjnych jest bezpośrednia bliskość głównych arterii komunikacyjnych kraju, tj. autostrad A4 i A1. Możliwość sprawnego i szybkiego transportu, jest czynnikiem, który w dużej mierze wpływa na przyciągnięcie inwestorów. Spójna oferta obejmująca dobrze przygotowane tereny inwestycyjne w połączeniu z bliskością autostrad daje duże szanse osiągnięcia zakładanych wskaźników.

IV.2.2. Energia, gospodarka niskoemisyjna

Subregion Zachodni Województwa Śląskiego jest obszarem o bardzo dużym zanieczyszczeniu powietrza. Stanowi on jako zwarty obszar, strefę przekroczeń poziomu substancji niebezpiecznych, w powietrzu:

Rys. 2 Strefy przekroczenia stężeń substancji w powietrzu

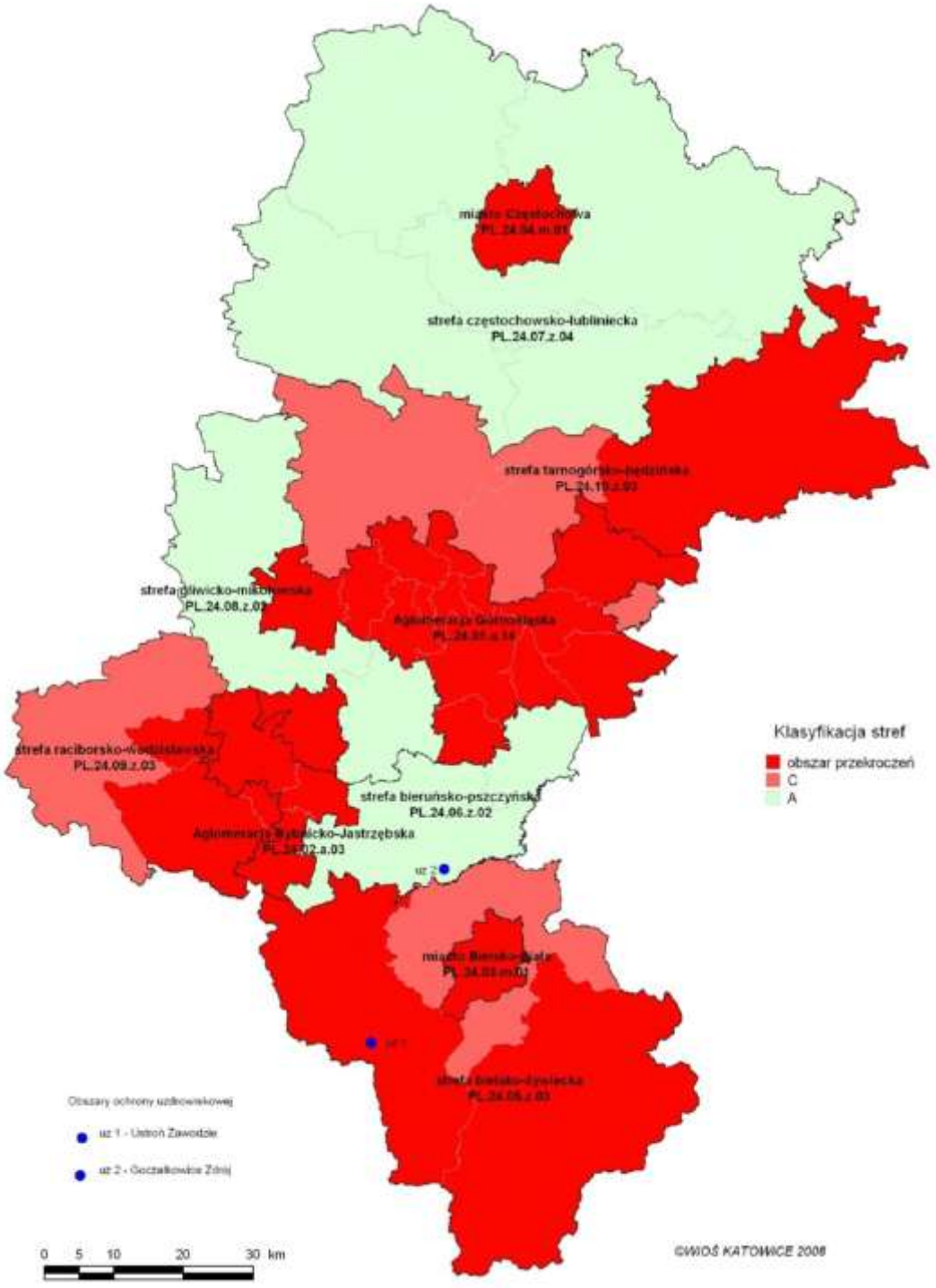

Źródło: Program ochrony powietrza dla stref województwa śląskiego, w których stwierdzone zostały ponadnormatywne poziomy substancji w powietrzu.(Uchwała Nr III/52/15/2010 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 16 czerwca 2010 r.)

Problem zanieczyszczeń powietrza dotyczy, więc całego obszaru aglomeracji rybnickiej, jej bezpośredniego otoczenia funkcjonalnego, ale również lokalnego ośrodka rozwoju (Racibórz) oraz terenów wiejskich.

Głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza jest emisja antropogeniczna, na którą składa się emisja z działalności przemysłowej, z sektora bytowego oraz emisja komunikacyjna. Wg danych umieszczonych na stronie Śląskiego Monitoringu Powietrza automatyczne pomiary pyłu zawieszonego (PM10) na stacjach w Rybniku i Wodzisławiu Śląskim, kształtują się następująco:

Tabela nr 5 Zestawienie poziomów pyłu zawieszonego w Subregionie Zachodnim w ujęciu rocznym.

Pył zawieszony (PM10) wg raportów rocznych w mikrogramach na metr sześcienny (ug/m3)			
Rok	Rybnik	Wodzisław	Norma
2012	71	65	40
2011	60	63	40
2010	61	80	40
2009	-	52	40
2008	44	66	40
2007	41	58	40
2006	64	73	40
2005	51	60	40
2004	-	65	40

Źródło: opracowanie własne

Przedstawione dane wskazują na 100 % przekroczenia dopuszczalnych norm. W ujęciu poszczególnych miesięcy w Subregionie Zachodnim, zasadniczo przekroczenie norm nie następuje od maja do września.

Tabela nr 6 Ilość miesięcy w roku bez przekroczeń dopuszczalnych norm PM 10

Ilość miesięcy w roku bez przekroczeń dopuszczalnych norm PM 10		
Rok	Rybnik	Wodzisław
2012	5	6
2011	4	5
2010	0	2
2009	-	4
2008	6	3
2007	4	5
2006	3	3
2005	4	4

Źródło: opracowanie własne

Należy również mieć na uwadze, iż problem zanieczyszczenia powietrza pochodzi ze źródeł lokalnych, jak i transgranicznych, co w Subregionie Zachodnim jest szczególnie widoczne ze względu na bezpośrednie sąsiedztwo Metropolii Górnośląskiej i Aglomeracji Ostrawsko – Karwińskiej.

Rys. 3 Emisja trans graniczna w Subregionie Zachodnim

Źródło: Program ochrony powietrza dla stref województwa śląskiego, w których stwierdzone zostały ponadnormatywne poziomy substancji w powietrzu.(Uchwała Nr III/52/15/2010 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 16 czerwca 2010 r.)

W celu zwalczania negatywnych zjawisk przedstawionych powyżej należy podjąć kompleksowe działania mające na celu wymianę bądź modernizację indywidualnych źródeł ciepła, podłączenie budynków do sieciowych nośników ciepła oraz termomodernizację obiektów. W zakresie obejmującym likwidację emisji punktowej poza wymianą źródła ciepła zasadnicze znaczenie ma zmniejszenie energochłonności budynku. Wyposażenie obiektu nawet w najbardziej efektywny ekologicznie kocioł czy podłączenie go do sieci ciepłowniczej, będzie bezcelowe, jeżeli w obiekcie będą następowały straty ciepła przez okna, dach lub ściany. Nie bez znaczenia pozostaje również fakt istnienia przestarzałych instalacji centralnego ogrzewania w większości budynków, które przez zastosowanie rur i grzejników o nieadekwatnych średnicach i powierzchni grzewczej pociągają za sobą marnotrawienie energii cieplnej, której produkcja wiąże się z emisją do powietrza substancji szkodliwych. Konkretne poziomy strat wskazywać będą pomiary i audyty prowadzone w poszczególnych lokalizacjach, jednakże zdecydowana większość obiektów, w których przewiduje się inwestycje tego typu to obiekty starego budownictwa, generujące straty ciepła. Zważywszy, że większość przewidywanych do modernizacji obiektów została wybudowana kilkadziesiąt lat temu, ich efektywność energetyczna nie spełnia współcześnie obowiązujących standardów, co powoduje, iż ich zapotrzebowanie na energię cieplną jest stosunkowo duże. Tym samym wskazać należy, na konieczność podejmowania bądź to kompleksowych działań zmierzających do wymiany źródła ciepła oraz modernizacji instalacji c.o., c.w.u. i termomodernizacji lub działań komplementarnych do zrealizowanych już inwestycji, gdzie dokonano np. wymiany źródła ciepła, ale nie dokonano jeszcze termomodernizacji. W związku z faktem, że problem zanieczyszczenia powietrza, zgodnie z Programem ochrony powietrza dla stref województwa śląskiego dotyczy całego Subregionu Zachodniego działania zgodne z logiką interwencji RPO WSL 2014 – 2020 w ramach RIT, powinny być realizowane na całym jego obszarze, obejmującym zarówno aglomerację rybnicką, jej bezpośrednie otoczenie funkcjonalne, lokalny ośrodek rozwoju, miasto Pszów oraz tereny wiejskie.

W Subregionie Zachodnim powinny mieć miejsce działania intensyfikujące tworzenie infrastruktury służącej do produkcji energii z odnawialnych źródeł wraz z promocją tego rodzaju technologii. Wg danych zamieszczonych na interaktywnej „Mapie odnawialnych źródeł energii" Urzędu Regulacji Energetyki, poziom produkcji energii ze źródeł odnawialnych, kształtuje się w Subregionie Zachodnim, następująco:

Tabela nr 7 Produkcja energii ze źródeł odnawialnych w Subregionie Zachodnim.

Lp.	Lokalizacja	Typ instalacji	Ilość instalacji	Moc
1.	Powiat Raciborski	Elektrownie biogazowe wytwarzające energię z biogazu z oczyszczalni ścieków	1	0,190 MW
		Elektrownie biogazowe wytwarzające energię z biogazu składowiskowego	1	0,180 MW
2.	Rybnik	Elektrownie biogazowe wytwarzające energię z biogazu z oczyszczalni ścieków	1	0,190 MW
		Elektrownie wytwarzające energię z promieniowania słonecznego	1	0,021 MW
		Elektrownie realizujące technologię współspalania (paliwa kopalne i biomasa)	1	0,000 MW (dla technologii współspalania nie można określić mocy)
3.	Powiat Wodzisławski	Elektrownie biogazowe wytwarzające energię z biogazu z oczyszczalni ścieków	1	0,154 MW
4.	Jastrzębie - Zdrój	Elektrownie biogazowe wytwarzające energię z biogazu z oczyszczalni ścieków	1	0,380 MW
		Elektrownie biogazowe wytwarzające energię z biogazu składowiskowego	1	1,650 MW
		Elektrownie realizujące technologię współspalania (paliwa kopalne i biomasa)	1	0,000 MW (dla technologii współspalania nie można określić mocy)

Źródło: opracowanie własne na podstawie http://www.ure.gov.pl/uremapoze/mapa.html

Potencjał wykorzystania odnawialnych źródeł energii w Subregionie Zachodnim, został określony na podstawie dwóch dokumentów. Pierwszy z nich to "Określenie potencjału

energetycznego regionów Polski w zakresie odnawialnych źródeł energii – wnioski dla Regionalnych Programów Operacyjnych na okres programowania 2014 – 2020"[1]
Drugi natomiast stanowi „Program wykorzystania odnawialnych źródeł energii na terenach nieprzemysłowych województwa śląskiego"[2].

Celem pierwszego z ww. dokumentów było realne oszacowanie potencjału odnawialnych zasobów energii, jaki może być wykorzystany przez polskie regiony w perspektywie finansowej UE na lata 2014 – 2020. W przedmiotowej analizie przyjęto, że podstawowe znaczenie mają zasoby naturalne (odnawialne zasoby energii) i ich rozkład oraz generalna atrakcyjność ekonomiczna i rynkowa ich wykorzystania w oparciu o technologie dostępne na rynku, a nie system wsparcia, który zazwyczaj deformuje obraz rynku. Tym samym w analizach zastosowano metodę przechodzenia od potencjału teoretycznego zasobów, poprzez potencjał techniczny, ekonomiczny, na rynkowym (stopień wykorzystania potencjału ekonomicznego w latach 2014-2020) kończąc.

Uwzględniając powyższe wskazano, iż województwo śląskie dysponuje niewielkim potencjałem ekonomicznym i rynkowym w zakresie energii wiatrowej. Podobnie rzecz wygląda w zakresie potencjału ekonomicznego biomasy, gdzie województwo śląskie dysponuje niewielkim, niespełna cztero procentowym udziałem, w potencjale krajowym[3].

Odmiennie natomiast wygląda potencjał rynkowy wykorzystania energii słonecznej w województwie śląskim, która ma znaczenie pierwszorzędne. Jedna z czołowych pozycji oraz fakt, że w latach 2008 – 2010 sprzedano tutaj najwięcej kolektorów słonecznych w m2[4] wskazują na ogromne możliwości wykorzystania tego rodzaju energii.

Podobnie drugi z wyżej cytowanych dokumentów, wskazuje na największe możliwości w zakresie wykorzystania energii słonecznej na obszarze województwa śląskiego. Analiza była prowadzona zarówno w ujęciu teoretycznym jak i przy uwzględnieniu potencjału technicznego, w rozkładzie na poszczególne miesiące roku[5].

Nie bez wpływu na stan powietrza pozostają również kwestie dotyczące infrastruktury komunikacyjnej i integracji ze sobą różnych form transportu. Jednym ze źródeł substancji szkodliwych do powietrza jest tzw. emisja liniowa, czyli emisja pochodząca ze źródeł

[1] Określenie potencjału energetycznego regionów Polski w zakresie odnawialnych źródeł energii – wnioski dla Regionalnych Programów Operacyjnych na okres programowania 2014 – 2020, Ekspertyza wykonana w Instytucie Energetyki Odnawialnej, na postawie umowy z MRR, nr DKR/BGD-II/POPT/348/11, Warszawa, grudzień 2011 r.

[2] Program wykorzystania odnawialnych źródeł energii na terenach nieprzemysłowych województwa śląskiego, red. dr inż. Wiesław Bujakowski, Kraków – Katowice, 2005 r.

[3] w: Określenie potencjału energetycznego regionów Polski w zakresie odnawialnych źródeł energii – wnioski dla Regionalnych Programów Operacyjnych na okres programowania 2014 – 2020, Ekspertyza wykonana w Instytucie Energetyki Odnawialnej, na postawie umowy z MRR, nr DKR/BGD-II/POPT/348/11, Warszawa, grudzień 2011 r., str. 55.

[4] Op. cit., str. 60.

[5] Program wykorzystania odnawialnych źródeł energii na terenach nieprzemysłowych województwa śląskiego, red. dr inż. Wiesław Bujakowski, Kraków – Katowice, 2005 r., str. 57,58,63.

liniowych, którymi są główne trasy komunikacyjne przebiegające przez teren wyznaczonej strefy.

Osiami komunikacyjnymi Subregionu Zachodniego, a tym samym emitorami emisji liniowej są przede wszystkim Droga Krajowa 78, która przebiega od granicy państwa w Chałupkach, poprzez gminy Godów, Gorzyce, Wodzisław Śląski, Radlin, Rybnik w kierunku Gliwic. Droga ta w większości swojego przebiegu prowadzi przez gęstą zabudowę miejską. Nie jest ona przystosowana do utrzymania obciążającego ją obecnie ruchu. Ponadto przez Subregion przebiegają DK 81 i 45. Kolejna istotna trasa drogowa to autostrada A1, która przecina wschodnią część Subregionu. Przebiega ona przez gminy Czerwionka – Leszczyny, Żory, Świerklany, Mszana, Gorzyce. Szkielet drogowy Subregionu Zachodniego uzupełniają drogi wojewódzkie: 932, 933, 34, 935, 937.

Uwzględniając przedstawiony stan faktyczny, zarówno Strategia Śląskie 2020+ jak i Strategia rozwoju wskazują i definiują obszary skrajnie peryferyjne w Subregionie Zachodnim. W kontekście ilości jednostek samorządu terytorialnego delimitowanych w związku z utrudnionym dostępem do Metropolii i ośrodków aglomeracyjnych w ramach województwa, spowodowanym w przypadku Subregionu Zachodniego: brakami w infrastrukturze transportowej, słabą jakością tejże infrastruktury lub fizycznym brakiem oferty przewozowej alternatywnej dla indywidualnej komunikacji samochodowej, dochodzimy do wniosku iż problem ten dotyczy całego Subregionu. Na poniżej przedstawionym rysunku kolor fioletowy oznacza obszary peryferyjne komunikacyjnie w ujęciu Strategii Śląskie 2020+. Z kolei kolor różowy oznacza obszary peryferyjne komunikacyjnie ze względu na brak ofert przewoźników i konieczność korzystania z indywidualnego transportu samochodowego. Strategia Śląskie 2020+ delimituje obszary uwzględniając zasadniczo li tylko słabą jakość infrastruktury transportowej uniemożliwiającą szybkie przemieszczanie się do aglomeracji. W konsekwencji powoduje to niski udział wskazanych obszarów w dyfuzji rozwoju z ośrodków wyższej rangi oraz mniejsze możliwości oferowania nowych miejsc pracy. Na terenach tych zauważa się nasilanie procesu depopulacji. Jako wyzwanie dla ośrodków peryferyjnych wskazuje się na konieczność rozbudowy infrastruktury komunikacyjnej. Strategia rozwoju uwzględnia zaś przy delimitowaniu obszarów skrajnie peryferyjnych zarówno wskazania przyjęte w Strategii Śląskie 2020+, jak również dodatkowy aspekt obejmujący słabą jakość transportu, brak przewoźników, co powinno prowadzić do wdrażania rozwiązań z zakresu multimodalności transportu.

Stan rzeczy, w którym brak jest alternatywy dla indywidualnego transportu samochodowego wymusza niejako na mieszkańcach poruszanie się samochodem wszędzie

gdziekolwiek nakazują im, ich interesy życiowe. Jaskrawym przykładem jest Powiat Wodzisławski i jego gminy, które są prawie całkowicie pozbawione dostępu do komunikacji kolejowej, a w bardzo ograniczonym zakresie posiadają dostęp do komunikacji autobusowej. Z kolei przewoźnicy zajmujący się transportem zbiorowym swoje usługi wykonują głownie w oparciu o tabor autobusowy, przyczyniając się do zwiększenia emisji liniowej.

Rys. nr 4 Obszary peryferyjne komunikacyjnie w Subregionie Zachodnim.

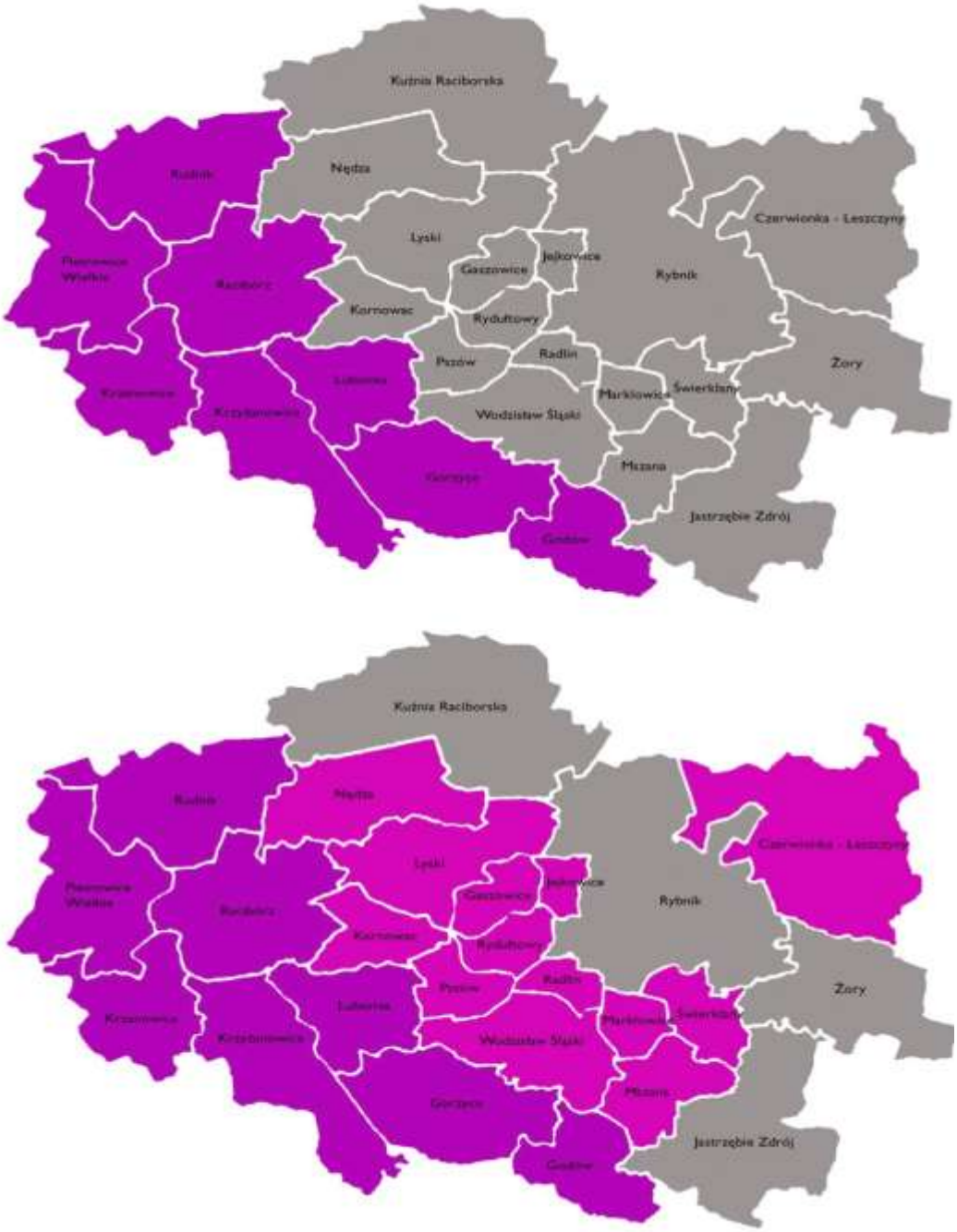

Źródło: Strategia rozwoju.

Nie bez znaczenia pozostaje również mnogość różnego rodzaju przewoźników, wśród których można wymienić spółki samorządowe, Międzygminny Związek Komunikacyjny, PKP oraz prywatnych przedsiębiorców. Za ilością przewoźników kroczy duża ilość rozkładów jazdy oraz brak jakiejkolwiek synchronizacji w tym zakresie. Z problemami tego typu Subregion Zachodni mierzył się na etapie prac nad wprowadzeniem jednego biletu na przedmiotowym obszarze.

Ww. układ drogowy obejmujący drogi wojewódzkie i krajowe, wprawdzie systematycznie modernizowany, nijak nie przystaje do potoków samochodów, które obecnie z niego korzystają. Największe natężenie występuje na drogach krajowych, przebiegających przez ścisłe centra miast, stanowiące w dodatku bezpłatne alternatywy dla autostrad, na których przewiduje się w przyszłości wprowadzenie poboru opłat.

Aby sprostać zagrożeniom związanym z dużym natężeniem ruchu zwłaszcza w centrach miast i wynikającą z tego emisja linią, należy dążyć do ograniczenia ruchu samochodowego poprzez budowę centrów przesiadkowych, tras rowerowych, parkingów Park&Ride oraz poprawę komunikacji poprzez wdrażanie Inteligentnych Systemów Transportowych oraz rozwój transportu zbiorowego. Poprawa jakości powietrza w miastach to także inwestycje w transport niskoemisyjny. Oprócz potrzeb dotyczących integracji należy wskazać także na potrzeby związane z wymianą taboru, które będą warunkowały jakość środowiska w miastach. Średni wiek taboru w poszczególnych aglomeracjach w 2012 r. wahał się od 6 do 18 lat (w zależności od przewoźnika). Taki stan rzeczy wskazuje na konieczność jego wymiany.

Elementem stanowiącym wyzwanie dla samorządów Subregionu Zachodniego jest dalsza wymiana bądź modernizacja oświetlenia ulicznego. Działania te są prowadzone systematycznie przy okazji remontów ciągów komunikacyjnych. Jednakże w tym zakresie pozostaje jeszcze sporo do zrobienia. Działania przewiduje się do realizacji na obszarze Aglomeracji Rybnickiej oraz jej bezpośredniego otoczenia funkcjonalnego, a także w lokalnym ośrodku rozwoju oraz na obszarach wiejskich. Definiowane są prace związane z wymianą starych opraw oświetleniowych na nowe oraz wdrażanie inteligentnych systemów sterowania oświetleniem.

IV.2.3. Ochrona środowiska

Poza ww. czynnikami, które kształtują wyzwania, potencjały i potrzeby w aspektach środowiskowych, należy również zwrócić uwagę na poziom wytwarzania odpadów

przemysłowych i komunalnych, ilość odpadów azbestowych, ilość składowisk odpadów, poziom unieszkodliwiania odpadów azbestowych oraz ilość oczyszczalni ścieków.

Pomimo, iż w Subregionie Zachodnim działają 4 legalne składowiska odpadów o łącznej powierzchni 19,1 ha na terenie tym występuje problem dzikich wysypisk śmieci, których obszar wg danych GUS określono na poziomie 21 891 m2.

Subregion Zachodni boryka się również z problemem odpadów azbestowych. Elementy azbestowe znajdują się na różnego rodzaju obiektach: od domów, bloków mieszkalnych, obiektów użyteczności publicznej po obiekty i zakłady przemysłowe. Zarówno w przypadku wyrobów zawierających azbest jak i płyt azbestowo – cementowanych samorządy Subregionu Zachodniego posiadają jedne z największych wskaźników ilości tego typu wyrobów na swoim obszarze[6].

Tabela nr 8 Ilość występowania płyt azbestowo - cementowych na terenie Subregionu Zachodniego [Mg], Wskaźnik występowania płyt azbestowo - cementowych na terenie Subregionu Zachodniego [Mg/ km2],Wskaźnik zagrożenia wyrobami zawierającymi azbest - płyty azbestowo -cementowe na terenie Subregionu Zachodniego [kg/M/ km2].

Powiat	Ilość płyt azbestowo – cementowych Osoby fizyczne Mg	Ilość płyt azbestowo – cementowych podmioty prawne [Mg]	Łącznie osoby fizyczne podmioty prawne [Mg]	Powierzchnia powiatu km2	Wskaźnik występowania płyt azbestowo – cementowych [Mg/km2]	Wskaźnik zagrożenia kg/M/km2
1	2	3	4	5	6	7
Jastrzębie - Zdrój	826	2703	3529	85	41,6	38
Raciborski	2901	294	3195	544	5,9	11
Rybnicki	2181	1097	3278	225	14,6	44
Rybnik	250	1496	1676	148	11,3	12
Wodzisławski	1816	929	2745	287	9,6	18
Żory	455	204	659	65	10,1	11

Źródło: opracowanie własne na podstawie Programu usuwania azbestu z terenu Województwa Śląskiego do roku 2032.

Nie bez znaczenia dla konieczności interwencji w proces usuwania wyrobów zawierających azbest jest posiadanie przez Subregion Zachodni składowiska odpadów azbestowych w Jastrzębiu – Zdroju oraz w bezpośrednim sąsiedztwie Subregionu Zachodniego, w Knurowie, które stanowi de facto Regionalną Instalację Przetwarzania

[6] Program usuwania azbestu z terenu Województwa Śląskiego do roku 2032.

Odpadów Komunalnych dla Subregionu Zachodniego zgodnie z Planem gospodarki odpadami dla Województwa Śląskiego.

Bezpośrednia bliskość tych dwóch obiektów jest istotna przy szacowaniu takich czynników jak koszt transportu i utylizacji odpadów zawierających azbest oraz będzie miała ogromne znaczenie przy klasyfikowaniu skuteczności interwencji i wykorzystania środków w ramach priorytetów inwestycyjnych zakładających działania polegające na usuwaniu odpadów azbestowych.

Kolejna kwestia środowiskowa, z którą w horyzoncie czasowym 2014 – 2020 musi zmierzyć się Subregion Zachodni dotyczy zadań z zakresu gospodarki wodno – ściekowej. Na analizowanym obszarze znajduje się osiem oczyszczalni ścieków[7] biologicznych i dziewięć z podwyższonym usuwaniem biogenów. Zaś w oparciu o szacunkowe wyliczenia skanalizowanie Subregionu Zachodniego kształtuje się na poziomie nie wiele ponad 65 %. Ponadto znajduje się tutaj 10 oczyszczalni ścieków przemysłowych, z czego sześć obiektów to oczyszczalnie mechaniczne, jeden to oczyszczalnia chemiczna zaś trzy są oczyszczalniami biologicznymi.

Tabela nr 9 Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w Subregionie Zachodnim – stan na 2012 r.

Kod	Jednostka terytorialna	Liczba osób korzystających z kanalizacji	Liczba mieszkańców
		2012	2012
		osoba	osoba
2240000000	ŚLĄSKIE	3518488	4615870
2244900000	Podregion 49 - rybnicki	417414	639490
2244911000	Powiat raciborski	59901	109929
2244912000	Powiat rybnicki	40446	76597
2244915000	Powiat wodzisławski	76979	158400
2244967000	Powiat m.Jastrzębie-Zdrój	83572	91723
2244973000	Powiat m.Rybnik	105860	140789
2244979000	Powiat m.Żory	50656	62052

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

[7] Wg danych na 2012 r.

Tabela nr 10 Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ogólnej liczby mieszkańców. Stan na 2012 r.

Kod	Jednostka terytorialna	ogółem
		2012
		%
2240000000	ŚLĄSKIE	76,2
2244900000	Podregion 49 - rybnicki	65,3
2244911000	Powiat raciborski	54,5
2244912000	Powiat rybnicki	52,8
2244915000	Powiat wodzisławski	48,6
2244967000	Powiat m.Jastrzębie-Zdrój	91,1
2244973000	Powiat m.Rybnik	75,2
2244979000	Powiat m.Żory	81,6

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Tabela nr 11 Ludność korzystająca z sieci wodociągowej. Stan na 2012 r.

Kod	Jednostka terytorialna	ludność korzystająca z sieci wodociągowej	Liczba mieszkańców
		2012	2012
		osoba	osoba
2240000000	ŚLĄSKIE	4318464	4615870
2244900000	Podregion 49 - rybnicki	608540	639490
2244911000	Powiat raciborski	102934	109929
2244912000	Powiat rybnicki	71266	76597
2244915000	Powiat wodzisławski	146679	158400
2244967000	Powiat m.Jastrzębie-Zdrój	89592	91723
2244973000	Powiat m.Rybnik	136647	140789
2244979000	Powiat m.Żory	61422	62052

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

W oparciu o przedstawione dane, a w szczególności stopień skanalizowania i zwodociągowania, konieczna jest realizacja inwestycji polegających na budowie sieci kanalizacyjnej, oczyszczalni ścieków oraz sieci wodociągowej.

Działania w powyższym zakresie powinny być prowadzone na obszarze całego Subregionu, a więc zarówno w Aglomeracji Rybnickiej oraz jej bezpośrednim otoczeniu funkcjonalnym, w mieście Pszów, lokalnym ośrodku rozwoju oraz na obszarach wiejskich.

IV. 2.4. Aktywność zawodowa

Poziom bezrobocia w Subregionie Zachodnim, w 2013 roku kształtował się na poziomie 10,1%. W porównaniu do poziomu krajowego, który w tożsamym czasie wynosił 13,4 %, jest on niższy o 3,3 punktu procentowego. W porównaniu do województwa śląskiego, poziom bezrobocia jest również niższy. W województwie śląskim w 2013 r. bezrobocie ukształtowało się na poziomie 11,2 %.

Tabela nr 12 Stopa bezrobocia rejestrowanego w Subregionie Zachodnim.

Kod	Jednostka terytorialna	ogółem 2013 %
0000000000	POLSKA	13,4
2240000000	ŚLĄSKIE	11,2
2244900000	Podregion 49 - rybnicki	10,1
2244911000	Powiat raciborski	9,1
2244912000	Powiat rybnicki	13,1
2244915000	Powiat wodzisławski	11,6
2244967000	Powiat m.Jastrzębie-Zdrój	9,9
2244973000	Powiat m.Rybnik	8,3
2244979000	Powiat m.Żory	10,9

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Wskaźnik aktywności zawodowej dla Województwa Śląskiego wyniósł 53,2%, natomiast wskaźnik zatrudnienia 47,9 %.

W omawianym aspekcie szczególną uwagę należy zwrócić na niekorzystną sytuację kobiet na rynku pracy. Przy poziomie bezrobocia 9,7% w Subregionie Zachodnim, ogólna liczba bezrobotnych stanowi 20 982 osoby, w tym 7 887 mężczyzn i 13 095 kobiet[8]. Przyczyną wysokiego poziomu bezrobocia wśród kobiet może być min. tradycyjny model

[8] Dane GUS.

gospodarki opisywany wyżej, a opierający się w głównej mierze na przemyśle ciężkim i rolnictwie. Ponadto nie bez wpływu na poziom bezrobocia jako takiego, pozostaje aktualna oferta w zakresie kształcenia i przygotowania zawodowego. Poniżej przedstawione tabele obrazuje analizę zawodów nadwyżkowych i deficytowych w Subregionie Zachodnim.

Tabela nr 13 Zestawienie zawodów nadwyżkowych w Subregionie Zachodnim

Lp.	Jednostka	Nazwa zawodu
1.	Powiat Wodzisławski	Technik ekonomista
		Technik hotelarstwa
		Technik usług kosmetycznych
		Technik informatyk
		Robotnik drogowy
		Pedagog
		Technik budownictwa
		Nauczyciel przedszkola
		Rolnik
		Technik handlowiec
		Technik elektryk
		Specjalista do spraw organizacji usług gastronomicznych, hotelarskich i turystycznych
		Elektromonter (elektryk) zakładowy
		Inżynier budownictwa - budownictwo ogólne
		Laborant chemiczny
		Kucharz małej gastronomii
		Technik administracji
		Ratownik medyczny
		Technik pojazdów samochodowych
		Opiekunka dziecięca
		Technik rachunkowości
		Mechanik maszyn i urządzeń przemysłowych
		Fotograf
		Inżynier elektryk
		Technik masażysta
		Technik elektronik
		Malarz – tapeciarz
		Wizażystka / stylistka
		Krawiec
		Mechanik pojazdów samochodowych
2.	Rybnik	Dekarz
		Terapeuta zajęciowy
		Monter instalacji i urządzeń sanitarnych
		Specjalista do spraw kadr
		Technik geodeta
		Technik analityki medycznej Pozostali robotnicy przy pracach prostych w przemyśle
		Pielęgniarka
		Kierownik budowy
		Pedagog szkolny
		Technik telekomunikacji

		Mechanik maszyn rolniczych
		Elektromonter instalacji elektrycznych
		Palacz pieców zwykłych
		Opiekunka dziecięca
		Technik fizjoterapii
		Elektryk
		Technik elektronik
		Barman
		Pracownik socjalny
		Kierownik działu sprzedaży
		Inżynier inżynierii materiałowej
		Architekt
		Nauczyciel / instruktor praktycznej nauki zawodu
3.	Powiat Rybnicki	Specjalista do spraw marketingu i handlu
		Kelner
		Sprzedawca
		Ogrodnik
		Sprzątaczka biurowa
		Monter instalacji i urządzeń sanitarnych
		Kucharz
		Wychowawca w placówkach oświatowych, wychowawczych i opiekuńczych
		Dziennikarz
		Zbrojarz
		Szwaczka
		Malarz - tapeciarz
		Ślusarz
		Kosmetyczka
		Fryzjer
		Technik elektronik
		Technik elektryk
		Tapicer
		Pomoc kuchenna
		Nauczyciel przedszkola
		Opiekunka dziecięca
		Technik farmaceutyczny
		Elektromechanik pojazdów samochodowych
		Technik ochrony środowiska
		Technik rachunkowości
		Mechanik maszyn i urządzeń przemysłowych
		Architekt
4.	Jastrzębie - Zdrój	Technik budownictwa
		Robotnik górniczy dołowy
		Ślusarz
		Szwaczka
		Cukiernik
		Robotnik pomocniczy w przemyśle przetwórczym
		Technik obsługi turystycznej Pozostali mechanicy maszyn i urządzeń rolniczych i przemysłowych
		Elektromonter (elektryk) zakładowy
		Mechanik samochodów osobowych
		Technik mechanik
		Malarz budowlany
		Lakiernik samochodowy
		Mechanik pojazdów samochodowych
		Pielęgniarka
		Pakowacz
		Kucharz
		Piekarz

		Technik handlowiec
		Fryzjer
		Ładowacz
		Specjalista do spraw marketingu i handlu
		Technik informatyk
		Krawiec
		Kelner
		Sprzedawca
		Pozostali pracownicy obsługi biurowej
		Murarz
		Pedagog
		Stolarz
		Barman
		Górnik eksploatacji podziemnej
		Kierowca samochodu osobowego
		Malarz - tapeciarz
		Technik ekonomista
		Kucharz małej gastronomii
		Technik administracji
		Cieśla szalunkowy
		Specjalista do spraw finansów
		Technik żywienia i gospodarstwa domowego
		Specjalista do spraw organizacji usług gastronomicznych, hotelarskich i turystycznych
		Robotnik naziemny w górnictwie
		Specjalista administracji publicznej
		Salowa
		Ekonomista
		Rolnik produkcji roślinnej i zwierzęcej pracujący na własne potrzeby
		Mechanik samochodów ciężarowych
		Kopacz
		Monter instalacji i urządzeń telekomunikacyjnych (telemonter)
5.	Powiat Raciborski	Pedagog
		Socjolog
		Technik żywienia i gospodarstwa domowego
		Technik mechanik
		Terapeuta zajęciowy
		Cukiernik
		Sprzedawca
		Kucharz
		Malarz- tapeciarz
		Ślusarz
6.	Żory	Ślusarz
		Technik informatyk
		Robotnik drogowy
		Sprzedawca
		Fizjoterapeuta
		Murarz Mechanik - monter maszyn i urządzeń
		Dziewiarz
		Dozorca
		Kucharz
		Monter / składacz okien
		Technik administracji
		Manikiurzystka
		Technik handlowiec
		Malarz - tapeciarz
		Technik logistyk

		Lakiernik samochodowy
		Animator kultury
		Telemarketer
		Konserwator części
		Salowa
		Technik obsługi turystycznej
		Zbrojarz
		Mechanik samochodów osobowych
		Górnik eksploatacji podziemnej
		Elektromonter (elektryk) zakładowy
		Piekarz
		Cukiernik
		Pakowacz
		Technik budownictwa

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowych Urzędów Pracy w Rybniku, Raciborzu, Wodzisławiu Śląskim, Jastrzębiu – Zdroju, Żorach.

Tabela nr 14 Zestawienie zawodów deficytowych w Subregionie Zachodnim.

Lp.	Jednostka	Nazwa zawodu
1.	Powiat Wodzisławski	Kierowca samochodu dostawczego
		Opiekun osoby starszej
		Specjalista do spraw sprzedaży
		Kierowca ciągnika siodłowego
		Doradca klienta
		Spedytor
		Goniec
		Operator myjni
		Tokarz / frezer obrabiarek sterowanych numerycznie
		Tynkarz
		Kierowca samochodu ciężarowego
		Monter konstrukcji stalowych
		Zbrojarz
		Dozorca
		Robotnik gospodarczy
		Monter / składacz okien
		Kosztorysant budowlany
		Technik mechanik maszyn i urządzeń
		Recepcjonista hotelowy
		Sprzedawca w branży mięsnej
		Pakowacz
		Technik fizjoterapii
		Operator obrabiarek sterowanych numerycznie
		Florysta
		Sekretarka
		Wulkanizator
		Prasowaczka ręczna
		Technik prac biurowych
		Sekretarka medyczna
		Konsultant / agent sprzedaży bezpośredniej
		Opiekun dzieci na przejściach dla pieszych
		Portier
		Kominiarz
		Maglarz
2.	Rybnik	Technik energetyk

		Murarz tynkarz
		Operator obrabiarek sterowanych numerycznie
		Spawacz metodą MAG
		Zbrojarz
		Spedytor Tokarz / frezer obrabiarek sterowanych numerycznie
		Kierowca samochodu ciężarowego
		Grafik komputerowy DTP
		Higienistka stomatologiczna
		Kasjer walutowy
		Sekretarka
		Bukieciarz
		Pilarz
		Operator suwnic (suwnicowy)
		Przedstawiciel handlowy
		Cieśla
		Technolog robót wykończeniowych w budownictwie
		Specjalista do spraw sprzedaży
		Sanitariusz szpitalny
		Spawacz ręczny gazowy
		Inżynier mechanik - technologia mechaniczna
		Dyspozytor transportu samochodowego
		Szklarz
		Kierowca autobusu
		Kierowca operator wózków jezdniowych
3.	Powiat Rybnicki	Kierowca samochodu ciężarowego
		Kierowca ciągnika rolniczego
		Magazynier
		Murarz- tynkarz
		Brukarz
		Logistyk
		Specjalista do spraw kadr
		Spawacz ręczny gazowy
		Stolarz meblowy
		Księgowy
4.	Jastrzębie - Zdrój	Pozostali listonosze i pokrewni
		Pracownik ochrony fizycznej bez licencji
		Brukarz
		Telemarketer
		Kierowca samochodu dostawczego
		Elektromonter maszyn i urządzeń górnictwa podziemnego
		Dozorca
		Robotnik drogowy
		Fizjoterapeuta
		Technik prac biurowych
		Technik górnictwa podziemnego
		Robotnik gospodarczy
		Kasjer handlowy
		Robotnik budowlany
		Sprzątaczka biurowa
		Doradca klienta
		Pozostałe pomoce i sprzątaczki biurowe, hotelowe i podobne
		Robotnik placowy
		Mechanik maszyn i urządzeń górnictwa podziemnego
		Przedstawiciel handlowy

		Kierowca samochodu ciężarowego
		Magazynier
		Asystent do spraw księgowości
		Elektryk
		Lektor języka angielskiego
		Instruktor tańca
		Agent ubezpieczeniowy
		Sprzedawca w branży mięsnej
		Pracownik ochrony fizycznej I stopnia
5.	Powiat Raciborski	Opiekun osoby starszej
		Technik farmaceutyczny
		Specjalista do spraw sprzedaży
		Doradca klienta
		Brukarz
		Dekarz
		Operator koparko-ładowarki
		Kierowca samochodu ciężarowego C+E
		Spawacz metodą MIG
		Stolarz meblowy
6.	Żory	Technik prac biurowych
		Kontroler jakości wyrobów mechanicznych
		Specjalista kontroli jakości
		Monter urządzeń chłodniczych i gastronomicznych
		Asystent do spraw księgowości
		Sprzedawca w branży spożywczej
		Lakiernik
		Operator maszyn do produkcji wyrobów z drutu, lin, siatek i kabli
		Sprzedawca w stacji paliw
		Kierownik działu sprzedaży
		Technik dentystyczny
		Cieśla
		Kierowca samochodu dostawczego
		Kierowca autobusu
		Operator żurawia jezdniowego
		Kierowca operator wózków jezdniowych
		Konsultant / agent sprzedaży bezpośredniej
		Projektant grafiki
		Pośrednik w obrocie nieruchomościami
		Agent ubezpieczeniowy
		Zaopatrzeniowiec
		Spedytor
		Sekretarka medyczna
		Fakturzystka
		Sprzedawca w branży przemysłowej
		Monter mebli
		Operator suwnic (suwnicowy)
		Pracownik ochrony fizycznej bez licencji
		Konserwator budynków
		Kierowca samochodu osobowego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powiatowych Urzędów Pracy w Rybniku, Raciborzu, Wodzisławiu Śląskim, Jastrzębiu – Zdroju, Żorach.

Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych to proces systematycznego obserwowania zjawisk zachodzących na rynku pracy dotyczących kształtowania popytu na pracę i podaży zasobów pracy w przekroju terytorialno – zawodowym oraz formułowania na

tej podstawie ocen, wniosków i krótkotrwałych prognoz niezbędnych dla prawidłowego funkcjonowania systemów: szkolenia bezrobotnych oraz kształcenia zawodowego. Zawód deficytowy określa zawód, na który występuje na rynku pracy wyższe zapotrzebowanie niż liczba osób poszukujących pracy w tym zawodzie. Zawód nadwyżkowy określa zawód, na który występuje na rynku pracy mniejsze zapotrzebowanie niż liczba osób poszukujących pracy w tym zawodzie. Należy również nadmienić, że dane w tabelach nie odzwierciedlają rzeczywistej sytuacji na lokalnym rynku pracy. Wynika to z faktu, iż obecnie dynamicznie zmieniający się rynek pracy nie sprzyja specjalizacji lecz krótkookresowemu zatrudnianiu na bardzo różnych stanowiskach. W przypadku zatrudnienia w kilku firmach trudno jest określić tylko jeden zawód, gdyż okres wykonywania ostatniego zawodu może być znacznie krótszy od poprzednich okresów zatrudnienia w zupełnie innym zawodzie. Na podstawie przeprowadzonej analizy można jednak stwierdzić, że lokalny rynek pracy charakteryzuje się głęboką nierównowagą, tylko nieliczne zawody należą do grupy zrównoważonych lub deficytowych, natomiast zdecydowaną większość stanowią zawody nadwyżkowe. Istniejąca na rynku pracy sytuacja spowodowana jest miedzy innymi niewystarczającą kompatybilnością kierunków kształcenia szkół funkcjonujących w Subregionie Zachodnim z zapotrzebowaniem zgłaszanym przez pracodawców. Szkoły powinny dostosowywać swój program nauczania do wymogów obowiązujących na rynku pracy. Rozwój szkolnictwa zawodowego musi być podporządkowany realizacji celu nadrzędnego, jakim są potrzeby gospodarki. Ważnym czynnikiem jest również fakt, iż osoby posiadające taki sam zawód mają w rzeczywistości bardzo różne szanse na podjęcie pracy. Posiadanie przez bezrobotnego konkretnego zawodu, na który jest największe zapotrzebowanie na rynku nie oznacza szybkiej szansy znalezienia pracy, gdyż jest to uwarunkowane zróżnicowanymi umiejętnościami, predyspozycjami osobistymi, wiedzą i stażem pracy. Znaczna część osób kończących szkoły średnie kontynuuje naukę na studiach wyższych, przez co w tym okresie staje się niedyspozycyjna i niekonkurencyjna na rynku pracy. Wiele osób bezrobotnych posiada atrakcyjny na rynku pracy zawód wyuczony, bez doświadczeń zawodowych i koniecznych uprawnień, co obniża ich możliwości znalezienia zatrudnienia i prowadzi do tego, że podejmują pracę na stanowiskach niesatysfakcjonujących zarówno pod względem finansowym jak i prestiżowym. Osoby te mają jednakże większe szanse na zdobycie pracy i ponoszą mniejsze ryzyko jej utraty. Wysokie kwalifikacje zwiększają również mobilność zawodową kandydatów. Ponadto należy podkreślić, iż dużym problemem na lokalnym rynku jest wysoki wskaźnik długotrwałego bezrobocia, który powoduje nasilone zjawisko dezaktualizacji kwalifikacji osób bezrobotnych, co w efekcie utrudnia ich powrót na rynek pracy. Można także zauważyć niską aktywność osób bezrobotnych w poszukiwaniu pracy.

Brak zainteresowania ofertami pracy wynika często z mało atrakcyjnych warunków zatrudnienia lub nie wywiązywania się pracodawców z obowiązków nałożonych przez Kodeks Pracy. Wpływ na wielkość zatrudnienia ma także sezonowość prac i usług.

Uwzględniając powyższe zasadne jest kierowanie interwencji finansowej na zadania obejmujące pomoc w odnalezieniu miejsca na rynku pracy w Subregionie Zachodnim. Mowa tu zarówno o interwencji z Europejskiego Funduszu Społecznego jak również Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, dzięki któremu będzie możliwe dostosowanie obiektów, aby możliwe było prowadzenie w nich, uzasadnionej powyższymi danymi, interwencji społecznej. Szczegółowe dane, prezentuje tabela umieszczona poniżej:

Tabela nr 15 Bezrobocie w Subregionie Zachodnim wg stanu na koniec II kw. 2013 r.[9]

Jednostka	czerwiec 2013 %	ogółem 2013 osoba	mężczyźni 2013 osoba	kobiety 2013 osoba
ŚLĄSKIE *	11,2	208661	97583	111078
Podregion 49 - rybnicki	9,7	20982	7887	13095
Powiat raciborski	9,0	3103	1260	1843
Powiat rybnicki	12,5	2177	791	1386
Powiat wodzisławski	11,3	5465	2015	3450
Powiat m.Jastrzębie-Zdrój	9,2	3873	1541	2332
Powiat m.Rybnik	7,9	4494	1573	2921
Powiat m.Żory	10,4	1870	707	1163

Źródło: dane GUS, opracowanie własne

Jak wskazują wyniki Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności w II kwartale 2013 r. w województwie śląskim, w tym także w Subregionie Zachodnim, w porównaniu z II kwartałem 2012 r. sytuacja na rynku pracy, pogorszyła się. Odnotowano wzrost stopy bezrobocia przy jednoczesnym spadku wskaźnika zatrudnienia. Zwiększyło się obciążenie osobami niepracującymi zarówno w miastach, jak i na wsi, a sytuacja kobiet na rynku pracy była zdecydowanie mniej korzystna niż mężczyzn.

Pozytywnym zjawiskiem zaobserwowanym na rynku pracy w województwie śląskim był wzrost współczynnika aktywności zawodowej.

Jednocześnie w porównaniu do II kw. 2012 r. zwiększeniu uległa liczba bezrobotnych pozostających bez pracy dłużej niż 1 rok. Dane przedstawia tabela:

[9] Dane GUS.

Tabela nr 16 Ilość bezrobotnych pozostających bez pracy dłużej niż jeden rok[10].

Jednostka	II kwartał	II kwartał
	pozostający bez pracy dłużej niż 1 rok	pozostający bez pracy dłużej niż 1 rok
	2013	2012
	osoba	osoba
ŚLĄSKIE *	69147	59433
Podregion 49 - rybnicki	5728	5189
Powiat raciborski	915	841
Powiat rybnicki	609	520
Powiat wodzisławski	1479	1363
Powiat m.Jastrzębie-Zdrój	1119	998
Powiat m.Rybnik	1225	1108
Powiat m.Żory	381	359

Źródło: dane GUS, opracowanie własne

Kolejny istotnym elementem analizy jest ilość bezrobotnych w poszczególnych grupach wiekowych. Dane przedstawia tabela:

Tabela nr 17 Porównywalny rozkład bezrobocia w poszczególnych grupach wiekowych na koniec II kw. 2012 i 2013 r.

Jednostka	II kwartał				
	18-24	25-34	35-44	45-54	55 lat i więcej
	2013	2013	2013	2013	2013
	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba
Region południowy	68841	110052	74213	69642	46817
ŚLĄSKIE	32780	61415	43260	41762	29444
Podregion 49 - rybnicki	4399	6543	4170	3663	2207
Powiat raciborski	609	891	540	611	452
Powiat rybnicki	497	671	405	381	223
Powiat wodzisławski	1240	1703	1044	965	513
Powiat m.Jastrzębie-Zdrój	915	1142	916	631	269
Powiat m.Rybnik	808	1516	856	819	495
Powiat m.Żory	330	620	409	256	255

Jednostka	II kwartał				
	18-24	25-34	35-44	45-54	55 lat i więcej
	2012	2012	2012	2012	2012
	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba

[10] Dane GUS.

Region południowy	65903	100193	64059	64662	39013
ŚLĄSKIE	31348	56235	37282	38999	24751
Podregion 49 - rybnicki	4095	5908	3747	3306	1917
Powiat raciborski	530	815	501	594	374
Powiat rybnicki	452	584	340	348	193
Powiat wodzisławski	1189	1548	965	855	429
Powiat m.Jastrzębie-Zdrój	835	1052	829	508	243
Powiat m.Rybnik	777	1372	782	763	455
Powiat m.Żory	312	537	330	238	223

Źródło: dane GUS, opracowanie własne

Znaczne natężenie zjawiska bezrobocia wystąpiło w grupach osób w wieku 18-24 lata oraz powyżej 55 roku życia. Trudna sytuacja osób młodych na rynku pracy, która wynika z braku doświadczenia zawodowego oraz braku znajomości zasad funkcjonowania nowoczesnego rynku pracy, a w przypadku osób starszych: niskiego poziom wykształcenia i długotrwałego bezrobocia, wskazuje na konieczność podjęcia działań mających na celu ich aktywizację zawodową.

Podkreślić również należy niekorzystną sytuację osób niepełnosprawnych na rynku pracy, których współczynnik aktywności zawodowej i wskaźnik zatrudnienia jest zdecydowanie niższy niż ogółu ludności, natomiast stopa bezrobocia wyższa.

Tabela nr 18 Wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych w wieku 16 – 64 lata.

Kod	Jednostka terytorialna	ogółem			
		2010	2011	2012	2013
		%	%	%	%
2240000000	ŚLĄSKIE *	18,5	18,3	18,3	18,4

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Niezbędne jest zatem wdrożenie rozwiązań pozwalających na zdecydowaną poprawę sytuacji kobiet, osób niepełnosprawnych, młodych, osób w wieku powyżej 50 roku życia i długotrwale bezrobotnych, w tym działań promujących zatrudnienie, poprawę zdolności do zatrudnienia u osób pozostających bez pracy, jak również działań promujących samozatrudnienie oraz specjalistyczne usługi opiekuńcze zarówno dla osób starszych, niepełnosprawnych jak również małych dzieci, przez co uda się umożliwić powrót na rynek pracy osobom, które musiały podjąć się opieki nad starszymi i niepełnosprawnymi oraz młodym matkom.

Wdrożenie szerokiego wachlarza usług aktywizacyjnych wobec osób pozostających bez pracy pozwoli zminimalizować ryzyko wystąpienia zjawiska wykluczenia społecznego grup znajdujących się w ciężkiej sytuacji na rynku pracy. Działania te należy podjąć w całym Subregionie Zachodnim obejmującym Aglomerację Rybnicką wraz z jej bezpośrednim otoczeniem funkcjonalnym, lokalny ośrodek rozwoju oraz miasto Pszów, a także obszary wiejskie.

IV.2.5. Rewitalizacja i spójność społeczna

W Subregionie Zachodnim Województwa Śląskiego na obszarze poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego dostrzegalna jest potrzeba podjęcia natychmiastowych działań rewitalizacyjnych. W konsekwencji procesów restrukturyzacyjnych przemysłu oraz nasilających się niekorzystnych zjawisk demograficznych tj. starzenia się społeczeństwa, procesów migracyjnych, czy suburbanizacji, wiele miast stopniowo traci swoje funkcje społeczno-gospodarcze, a na ich terenach występuje silna koncentracja negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych tj. zamieranie centrów miast, wysokie bezrobocie, niska jakość infrastruktury technicznej, zagrożenia wynikające z ubóstwa i wykluczenia społecznego, przestępczość.

Obszary wymagające rewitalizacji w Subregionie Zachodnim pokrywają się zasadniczo z obszarami wymagającymi rewitalizacji, zdefiniowanymi w Strategii Śląskie 2020+:

Rysunek nr 5 Obszary wymagające rewitalizacji w Subregionie Zachodnim, zgodnie ze strategią Śląskie 2020+

Źródło: opracowanie własne na podstawie Strategii Śląskie 2020+

W ramach komentarza należy dodać, że kolor brązowy wg stopnia nasycenia oznacza nasilenie potrzeb rewitalizacyjnych, przy czym kolor najciemnejszy oznacza największe nasilenie potrzeb, zaś kolor najjaśniejszy – najmniejsze. Kolor szary definiuje obszary wiejskie. Potrzeby rewitalizacyjne występują więc w Aglomeracji Rybnickiej i cześciowo w jej bezpośrednim otoczeniu funkcjonalnym, a także w lokkalnym ośrodku rozwoju jakim jest miasto Racibórz. Ponadto jako obszary wymagające rewitalziacji wskazane zostały również miasto Pszów oraz dwie gminy wiejsko – miejskie tj. Kuźnia Raciborska oraz Krzanowice. Poza wyminionymy jednostkami potrzeby rewitalizacyjne zostały zdefiniowane na obszarach wiejskich Subregionu Zachodniego. W szczególności działania w tym zakresie dostrzegają samorządowcy z Gorzyc, Krzyżanowic, Lysek, Mszany, Godowa oraz Pietrowic Wielkich.

Na wskazany obszar, jego kształt i wygląd przemożny wpływ wywiera eksploatacja kopalin. Mowa tutaj zarówno o czynnych kopalniach węgla kamiennego, jak również o zakładach tego typu, które wprawdze zakończyły już eksploatację złóż, to jednak w dalszym ciągu poprzez wyrobiska, infrastrukturę itp. oddziałują na to co znjduje się na powierzchni. Nie bez znaczenia dla wyglądu analizowanego obszaru pozostają naturalne procesy oddziałujące na taknkę miejską, infrastrukturę oraz inne obiekty. Procesom starzenia, czy wręcz degradacji pewnych obiektów towarzyszą czynniki obiektywne – niezależne od woli ich obecnych gospodarzy, obejmujące np. wykorzystywanie technologii przestarzałych na etapie wznoszenia zakładów.

W zakresie dotyczącym bezpieczeństwa publicznego, należy dokonań analizy danych przedstawionych w poniższej tabeli.

Tabela nr 19 Przestępstwa stwierdzone w zakończonych postępowaniach przygotowawczych wg powiatów.

Jednostka terytorialna	o charakterze kryminalnym		o charakterze gospodarczym		przeciwko życiu i zdrowiu		przeciwko mieniu	
	2012	2013	2012	2013	2012	2013	2012	2013
ŚLĄSKIE	118852	108374	29194	31856	5206	4387	93454	89016
Podregion 49 - rybnicki	13165	11128	3080	2880	565	458	9237	1805
Powiat raciborski	1860	1659	1203	526	61	60	1326	326
Powiat rybnicki	4923	860	1032	200	251	39	3859	176
Powiat wodzisławski	2737	2495	298	534	94	100	1602	506
Powiat m. Jastrzębie-Zdrój	2175	2032	347	475	83	77	1485	226
Powiat m.	4923	2989	1032	764	251	128	3859	413

Rybnik								
Powiat m.Żory	1470	1093	200	381	76	54	965	158

Źródło: Bank danych lokalnych GUS

Wynika z niej, że zasadniczo mamy do czynienia ze spadkiem na obszarze Subregionu Zachodniego, ilości przestepstw w zakończonych postepowaniach przygotowawczych. Odmienie sytuacja kształtuje się w odniesieniu do przestępstw gospodarczych. Tutaj pomimo tendencji spadkowej w Subregionie Zachodnim, w Powiacie Wodzisławskim odnotowano znaczny wzrost ilości tego typu działań przestępczych. Również w tym samym Powiecie nastąpił niewielki wzrost czynów przeciwko życiu i zdrowiu. Sytuacja, w której obserwujemy statystyczny spadek ilości czynów niedozwolonych, może nastrajać optymizmem, niemniej konieczne jest podejmowanie dalszych działań minimalizujących ilość popełnianych przestępstw.

O zasadności interwencji inwestycyjnej jak i społecznej wskazują dane przedstawione w dotychczasowej analizie oraz dalsze zestawienia i opisy.

W 2012 r. w Subregionie Zachodnim blisko 24 tys. mieszkańców żyło poniżej relatywnej granicy ubóstwa. W tym samym czasie podobna liczba osób korzystała ze środowiskowej pomocy społecznej. Nadmienić należy, że blisko 11 tys. rodzin otrzymywało świadczenia rodzinne.[11] Najczęstsze przyczyny korzystania z pomocy to: bezrobocie, ubóstwo, bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych, niepełnosprawność, a także długotrwała lub ciężka choroba. Wymienione czynniki determinujące fakt korzystania z pomocy, co do zasady nie mają charakteru geograficznego. Natężenie niekorzystnych zjawisk może być jedynie spotęgowane przez takie okoliczności, jak restrukturyzacja gospodarki i związane z nią przeorganizowanie procesu pracy, zamykanie zakładów, ich przebranżowienie itp. Trudność w odnalezieniu się w nowej rzeczywistości może powodować, że określone grupy osób wymagają wsparcia. Subregion Zachodni, ze względu na stosunkowo niewielki obszar, stanowi swoistą sieć powiązań i oddziaływań. Nierzadko problem pojedynczej jst, stanowi de facto problem większej grupy samorządów. Najjaskrawszym tego przykładem są powiązania wynikające z funkcjonowania w danej gminie dużego zakładu przemysłowego, który w pewnym momencie przestaje działać. Oczywiście, największe problemy dotykają wspólnotę samorządową i terytorium, gdzie zakład się znajduje. Natomiast oddziaływanie restrukturyzacji czy reorganizacji rozchodzi się na zwór fali po kolejnych jednostkach. Dzieje się tak, ponieważ dany zakład – najczęściej

[11] Dane GUS.

kopalnia – ma ogromny zasięg oddziaływania na rynek pracy macierzystej gminy, powiatu oraz sąsiednich gmin i powiatów. Analizowany problem dotyczy w zasadzie całości obszaru wyżej zdefiniowanego, jako wymagający rewitalizacji. Historyczne uwarunkowania związane z eksploatacją węgla, funkcjonowaniem Rybnickiego Okręgu Węglowego oraz zapoczątkowaną pod koniec lat 90 ubiegłego wieku restrukturyzacją, dotykają Aglomerację Rybnicką oraz jej bezpośrednie otoczenie funkcjonalne. Faktyczne oddziaływanie dostrzegane jest w sąsiednich jednostkach wiejskich, lokalnym ośrodku rozwoju – Mieście Raciborzu oraz Mieście Pszowie, które dodatkowo mierzy się z wyzwaniami wynikającymi z wygaszania działalności Kopalni Anna, która była głównym pracodawcą w tym mieście. Miejsce do zagospodarowania środków z EFS, tworzy się również w związku z mentalnością mieszkańców tego obszaru, którzy bardzo często przyzwyczajeni do przewodniej roli przemysłu wydobywczego, który karmił, utrzymywał i zapewniał dach nad głową, nie widzą za bardzo możliwości odnalezienia się w odmiennych realiach, wymagających operatywności i zaangażowania.

Osobami najmocniej zagrożonymi marginalizacją społeczną są z jednej strony te jednostki, które charakteryzują się bezradnością w życiu społecznym i nie wykształciły w sobie umiejętności koniecznych do uzyskania pracy umożliwiającej prowadzenie samodzielnego życia, a z drugiej strony ludzie, na których drodze stanęły przeszkody natury biologicznej. Do wcześniej wymienionych kategorii osób zagrożonych marginalizacją należy dodać osoby w podeszłym wieku, które na starość borykają się z problemami zdrowotnymi oraz tracąc pewne umiejętności społeczne, mogą wycofywać się z życia społecznego.

W konsekwencji powyższego należy się spodziewać szczególnego wzrostu popytu na szczególne usługi specjalistyczne min. opiekuńcze, które będą mogły być udostępniane w rewitalizowanych obiektach.

Ponadto biorąc pod uwagę historyczno – przemysłową sytuację regionu, procesy demograficzne oraz narastające zjawisko dezorganizacji rodzin, zasadne wydaje się rozwijanie bazy infrastrukturalnej pomocy społecznej (zarówno publicznej, jak i niepublicznej) oferującej usługi wspierające dla rodziny, ułatwiające pełnienie przez nią ról opiekuńczych i wychowawczych. Powinna ona również służyć rodzinom zagrożonym dysfunkcją i będącym w kryzysie oraz wybranym grupom ludności (dzieci, młodzież, osoby starsze, niepełnosprawne, długotrwale chore, z zaburzeniami psychicznymi).

Odnośnie niepełnosprawnych, należy zwrócić uwagę na potrzeby tej grupy społecznej, gdyż stanowi ona znaczący odsetek społeczności. Wobec braku danych dla Subregionu Zachodniego, należy się posłużyć w tym miejscu danymi dla całego Województwa Śląskiego. Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego z roku 2011 wykazały wstępnie, że liczba osób,

które deklarowały ograniczenie zdolności do wykonywania zwykłych czynności podstawowych dla swojego wieku i/lub posiadały ważne orzeczenie kwalifikujące je do zbiorowości osób niepełnosprawnych wynosiła 552, 2 tys. i stanowiła 11, 9% ludności województwa śląskiego (wobec 560,7 tys. w 2002 r.) . Wśród ogółu osób niepełnosprawnych 295,4 tys. (53,5%) to kobiety. W porównaniu ze spisem z 2002 r. liczba ta zwiększyła się o 6, 5 tys. tj. o 2,3%. Liczba niepełnosprawnych kobiet w miastach wzrosła o 11, 9 tys. (o 5, 2%), natomiast na terenach wiejskich odnotowano spadek liczby niepełnosprawnych kobiet o 5,4 tys. (tj. 9,2%). Liczba niepełnosprawnych mężczyzn w 2011 r. ukształtowała się na poziomie 256,8 tys. (46,5% populacji niepełnosprawnych). W relacji do spisu z 2002 r. liczba ta zmniejszyła się o 15,1 tys. (tj. o 5,5%). Zarówno w miastach, jak i na wsi odnotowano spadek liczby niepełnosprawnych mężczyzn odpowiednio o: 5,0 tys. (2,4%) i 10,0 tys. (16,9%). Stosunkowo wysoki odsetek osób niepełnosprawnych w ogóle mieszkańców regionu wskazuje na konieczność aktywizacji tej grupy społecznej, w szczególności z uwagi na fakt, iż województwo charakteryzuje niska aktywność zawodowa tych osób, wskaźnik zatrudnienia osób niepełnosprawnych należy do najniższych w kraju.

W zakresie infrastruktury społecznej należy zwrócić uwagę w szczególności, na możliwość adaptacji, lub rozwoju infrastruktury służącej: integracji społecznej, dla ośrodków interwencji kryzysowej, na mieszkania socjalne, wspomagane lub chronione, na środowiskowe domy samopomocy, dzienne domy pomocy, noclegownie, schroniska, domy dla bezdomnych oraz domy pomocy społecznej.

IV.2.6. Edukacja przedszkolna i zawodowa

W latach 2003 – 2011 wskaźnik edukacji przedszkolnej dzieci w wieku 3 – 5 lat z terenu Subregionu Zachodniego, mieścił się poniżej 70%. W przypadku edukacji przedszkolnej na terenach wiejskich stopień upowszechnienia dla dzieci w wieku 3-5 lat wynosił 61 %. Wynik ten jest niższy niż stopień upowszechnienia w miastach. Uwzględniając powyższe konieczne jest podejmowanie dalszych działań zmierzających do rozwoju infrastruktury wychowania przedszkolnego, wzrostu upowszechniania edukacji przedszkolnej a także zwiększania jej jakości, w Subregionie Zachodnim. Szczegółowe dane co do stopnia upowszechnienia edukacji przedszkolnej w poszczególnych samorządach tworzących Związek, prezentuje poniższa tabela.

Tabela nr 20 Stopień upowszechnienia edukacji przedszkolnej w roku 2012, w Subregionie Zachodnim.

Lp.	Jednostka samorządu terytorialnego	Liczba mieszkańców	Ludność w wieku 15-44 lata	Odsetek ludności w wieku 15 – 44 Lata	Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	Liczba dzieci w wieku 3 lat	Liczba dzieci w wieku 4 lat	Liczba dzieci w wieku 3-4 lata	Liczba dzieci w wieku 3-4 lata nieobjętych edukacją przedszkolną	Stopień upowszechnienia edukacji przedszkolnej
1.	Jejkowice	3 990	1 803	45 %	- 0,5	53	53	106	87	17, 92 %
2.	Mszana	7 409	3 315	45 %	3,1	101	85	186	125	32, 80 %
3.	Świerklany	11 916	5 355	45 %	2,7	138	157	295	185	37, 29 %
4.	Czerwionka – Leszczyny	41 981	18 031	43 %	1,3	520	498	1018	634	37, 72 %
5.	Gorzyce	20 644	8 914	43 %	-2,2	255	240	495	291	41, 21 %
6.	Gaszowice	9 220	4 085	44 %	-0,5	103	114	217	126	41, 94 %
7.	Kornowac	5 012	2 232	45 %	3,0	56	60	116	64	44, 83%
8.	Radlin	18 146	7 715	43 %	1,4	234	196	430	222	48,37 %
9.	Pszów	14 269	6 076	43 %	-0,6	172	151	323	162	49, 85 %
10.	Lubomia	8 009	3 486	44 %	0,2	98	93	191	94	50, 79 %
11.	Rudnik	5 178	2 193	42 %	-2,7	62	50	112	55	50,89 %
12.	Wodzisław Śląski	49 238	20 536	42 %	0,0	518	509	1027	479	53, 36 %
13.	Godów	13 305	5 804	44 %	2,1	164	157	321	146	54, 52 %
14.	Jastrzębie – Zdrój	91 723	40 290	44 %	1,0	1003	1047	2050	854	58, 34 %
15.	Rydułtowy	21 928	9 274	42 %	- 1,4	232	227	459	185	59, 69 %
16.	Lyski	9 490	4 205	44 %	- 1,2	98	102	200	80	60, 00 %
17.	Rybnik	140 789	60 778	43 %	1,7	1 668	1 559	3 227	1 290	60, 02 %
18.	Żory	62 052	27 701	45 %	4,0	777	792	1569	492	68, 64 %
19.	Marklowice	5 452	2 304	42 %	1,3	59	72	131	37	71, 76 %
20.	Krzyżanowice	11 439	4 935	43 %	0,4	91	109	200	48	76, 00 %
21.	Pietrowice Wielkie	6 957	3 089	44 %	- 0,7	59	50	109	25	77, 06 %
22.	Nędza	7 348	3 299	45 %	- 0,3	55	62	117	26	77, 78 %
23.	Krzanowice	11 439	2 585	23 %	- 2,5	55	46	101	22	78, 38 %
24.	Kuźnia Raciborska	12 029	5255	44 %	- 0,8	117	105	222	48	78 ,38 %
25.	Racibórz	56 084	24 147	43 %	- 1,1	476	513	989	190	80, 79 %

Źródło: opracowanie Urzędu Marszałkowskiego w Katowicach.

Zdefiniowane przez samorządy zadania w zakresie zwiększania stopnia edukacji przedszkolnej wśród dzieci w przedziale 3-4 lata, obejmują zarówno budowę nowych obiektów przedszkolnych jak i modernizację już istniejących. Nierzadkie są sytuacje, gdy przedszkole zajmuje pomieszczenia nienależące do prowadzącego je podmiotu. Brak pewności, co do nieograniczonej w czasie możliwości korzystania z obiektów wywołuje uzasadniony niepokój w samorządach, dla których organizacja edukacji przedszkolnej jest zadaniem własnym. Ponadto nie brakuje sytuacji, w których konieczne jest podjęcie gruntownej modernizacji istniejących obiektów, gdyż ich obecny stan doprowadzi wkrótce do wydania zakazu użytkowania przez odpowiednie służby. Poza lokalnym ośrodkiem rozwoju, czyli miastem Racibórz oraz częścią obszarów wiejskich, pozostałe tereny Subregionu Zachodniego wymagają podjęcia stosownej interwencji. Potrzeby, zatem ogniskują się w Aglomeracji Rybnickiej oraz jej bezpośrednim otoczeniu funkcjonalnym oraz częściowo na obszarach wiejskich.

Ponadto wsparciem w ramach podejścia terytorialnego powinno zostać objęte szkolnictwo zawodowe, które jest prowadzone w Polsce na dwóch poziomach. Interwencja powinna zmierzać do wzmocnienia atrakcyjności oferty edukacyjnej szkół zawodowych poprzez zapewnienie podniesienia umiejętności uczniów w dostosowaniu się do trudności na rynku pracy, a także promocję kształcenia zawodowego. Działania powinny również obejmować wsparcie dla młodych ludzi przy wyborze kierunków kształcenia, aby uniknąć przypadkowego wyboru przyszłego zawodu, oderwanego od realnych potrzeb rynku pracy. Ilość zasadniczych szkół zawodowych jak również średnich szkół zawodowych oraz ilość uczniów w poszczególnych latach, obrazują poniższe tabele:

Tabela nr 21 Zasadnicze szkoły zawodowe w Subregionie Zachodnim

Zasadnicze szkoły zawodowe w Subregionie Zachodnim

Ilość placówek

Jednostka	zasadnicze szkoły zawodowe dla młodzieży bez specjalnych								
	ogółem								
	ogółem								
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	ob.	ob.	ob.	ob.	ob.	ob.	ob.	ob.	ob.
ŚLĄSKIE *	156	155	154	149	151	153	147	147	146
Podregion 49 - rybnicki	21	20	22	21	22	23	23	23	23
Powiat raciborski	6	5	6	5	5	5	5	5	5
Powiat rybnicki	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Powiat wodzisławski	5	5	6	6	6	6	6	6	6
Powiat m.Jastrzębie-Zdrój	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Powiat m.Rybnik	5	5	5	5	6	7	7	7	7
Powiat m.Żory	1	1	1	1	1	1	1	1	1

Ilość uczniów

Jednostka	zasadnicze szkoły zawodowe dla młodzieży bez specjalnych								
	uczniowie								
	ogółem								
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba
ŚLĄSKIE *	23994	23789	23193	23255	23067	22709	22055	21145	20035
Podregion 49 - rybnicki	5071	5083	5135	4951	4912	4747	4759	4539	4392
Powiat raciborski	958	1020	1101	1105	1028	995	988	918	838
Powiat rybnicki	192	213	194	170	175	138	146	174	184
Powiat wodzisławski	1246	1193	1164	1085	1058	1038	1062	1032	1032
Powiat m.Jastrzębie-Zdrój	710	723	806	845	896	816	855	813	823
Powiat m.Rybnik	1413	1375	1313	1214	1292	1329	1300	1192	1160
Powiat m.Żory	552	559	557	532	463	431	408	410	355

Źródło: dane GUS, opracowanie własne

Tabela nr 22 Średnie szkoły zawodowe w Subregionie Zachodnim.

Średnie szkoły zawodowe.																		
Ilość placówek																		
Jednostka	**licea profilowane dla młodzieży bez specjalnych**						**technika dla młodzieży bez specjalnych**						**technika uzupełniające dla młodzieży bez specjalnych**					
	ogółem						**ogółem**						**ogółem**					
	ogółem						**ogółem**						**ogółem**					
	2007	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**
ŚLĄSKIE	135	102	67	48	32	24	226	229	229	226	219	211	22	15	9	8	5	3
Podregion 49 - rybnicki	25	21	14	9	5	3	28	28	28	28	26	24	2	1	1	1	1	1
Powiat raciborski	4	3	2	1	1	1	5	5	5	5	4	4	0	0	0	0	0	0
Powiat rybnicki	1	1	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1	0	0	0	0	0	0
Powiat wodzisławski	7	7	5	4	2	1	6	6	6	6	6	5	1	1	1	1	1	1
Powiat m.Jastrzębie-Zdrój	5	2	1	1	0	0	6	6	6	6	6	5	0	0	0	0	0	0
Powiat m.Rybnik	5	5	5	3	2	1	6	6	6	6	5	5	0	0	0	0	0	0
Powiat m.Żory	3	3	1	0	0	0	4	4	4	4	4	4	1	0	0	0	0	0
Ilość uczniów																		
Jednostka	**licea profilowane dla młodzieży bez specjalnych**						**technika dla młodzieży bez specjalnych**						**technika uzupełniające dla młodzieży bez specjalnych**					
	uczniowie						**uczniowie**						**uczniowie**					
	ogółem						**ogółem**						**ogółem**					
	2007	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**
ŚLĄSKIE *	12770	7915	4772	3153	2131	1065	69528	69586	68901	66916	64061	62351	861	611	388	298	231	68
Podregion 49 - rybnicki	3878	2262	1120	575	337	160	8505	9505	10105	10507	10288	10058	115	70	76		73	27
Powiat raciborski	495	313	213	151	115	62	1802	1803	1775	1713	1651	1631	0	0	0	0	0	0

Powiat rybnicki	56	29	0	0	0	0	369	342	306	291	271	264	0	0	0	0	0	0
Powiat wodzisławski	983	675	390	208	107	48	2389	2423	2441	2354	2288	2234	81	70	76	79	73	27
Powiat m.Jastrzębie-Zdrój	424	242	97	43	0	0	1633	1800	1807	1827	1700	1616	0	0	0	0	0	0
Powiat m.Rybnik	1685	905	398	173	115	50	1074	1802	2446	2951	3058	3005	0	0	0	0	0	0
Powiat m.Żory	235	98	22	0	0	0	1238	1335	1330	1371	1320	1308	34	0	0	0	0	0

Źródło: dane GUS, opracowanie własne

Według przedstawionych danych w Subregionie Zachodnim wzrosła liczba zasadniczych szkół zawodowych przy jednoczesnym spadku liczby uczniów. Elementarnym problemem szkolnictwa, w tym szkolnictwa zawodowego, są niekorzystne zmiany demograficzne. Na obszarze Subregionu Zachodniego, spadek liczby osób w wieku od 10 – 19 lat, obrazuje poniższa tabela:

Tabela nr 23 Ludność wg grup wieku

Jednostka terytorialna	10-14				15-19			
	ogółem				ogółem			
	2010	2011	2012	2013	2010	2011	2012	2013
	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba
ŚLĄSKIE	217103	210292	204148	199549	268500	255320	243556	232441
Podregion 49 - rybnicki	32178	31037	30077	29407	39127	37462	35717	34081
Powiat raciborski	5302	5114	4917	4833	6887	6517	6179	5796
Powiat rybnicki	4046	3922	3816	3732	4852	4669	4518	4350
Powiat wodzisławski	8033	7745	7525	7327	9579	9270	8782	8473
Powiat m.Jastrzębie-Zdrój	4924	4633	4471	4283	6060	5856	5537	5256
Powiat m.Rybnik	6791	6586	6406	6269	8402	7926	7546	7152
Powiat m.Żory	3082	3037	2942	2963	3347	3224	3155	3054

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Nie bez znaczenia pozostają również inne okoliczności, obejmujące np. słaby stan wyposażenia pracowni, w których odbywa się proces kształcenia zawodowego. Często nie przystają one technologicznie do obecnych trendów i wykorzystywanego sprzętu. Nie można również pominąć braku komunikacji pomiędzy środowiskiem przedsiębiorców i samorządowców w zakresie niezbędnych profili i kierunków kształcenia. Powyższe dane uzasadniają konieczność inwestowania w ten poziom kształcenia, gdyż pozwoli to na sukcesywny rozwój kwalifikacji zawodowych mieszkańców.

Istotnym elementem kształcenia zawodowego jako takiego, jak również kształcenia w ogóle, pozostaje kształcenie ustawiczne skierowane do dorosłych mieszkańców regionu. Koniecznym dla wzmocnienia potencjału społecznego i gospodarczego regionu jest nasilenie i ustrukturyzowanie działań na rzecz wspierania modelu kształcenia przez całe życie, który jest w Polsce oparty na słabych fundamentach.

Analizując dokształcanie osób dorosłych można odnieść się do wskaźnika udziału osób w wieku 25-64 lata uczących się i dokształcających się, w liczbie ludności ogółem w tej samej grupie wiekowej. W województwie śląskim w 2011 roku 4,5% osób we wskazanym

wieku uczyło się lub dokształcało. Była to wartość powyżej średniej dla kraju jednak niższa od takich województw jak: mazowieckie, lubelskie, podlaskie i pomorskie. W stosunku do roku 2004 wartość wskaźnika spadła o 0,5 punktu procentowego.

IV.3. Analiza SWOT

Tabela nr 24 Analiza SWOT.

C.1 RIT– Wypracowanie konkurencyjnej struktury gospodarczej w Subregionie Zachodnim	**Siły** S1. korzystne usytuowanie komunikacyjne subregionu i dobre połączenia z aglomeracjami w regionie i w Czechach, S2. sąsiedztwo Aglomeracji Górnośląskiej – największego rynku zbytu i sieci współpracy w Polsce, S3. wysoka atrakcyjność inwestycyjna terenów zlokalizowanych w sąsiedztwie głównych arterii komunikacyjnych, S4. silna pozycja tradycyjnych branż, w tym przemysłu wydobywczego i energetyki mogących kreować sieci kooperacji oraz absorbować innowacje, S5. silna pozycja tradycyjnych branż, w tym przemysłu wydobywczego i energetyki mogących kreować sieci kooperacji oraz absorbować innowacje, S6. wysokie oceny atrakcyjności inwestycyjnej Subregionu Zachodniego dla działalności przemysłowej, S7. dogodne położenie na międzynarodowych szlakach komunikacji drogowej zarówno w układzie północ-południe, jak też w układzie wschód-zachód (bliskość węzła autostrad A1 i A4),	**Słabości** W1. transformacja gospodarki subregionu powodująca powstanie terenów poprzemysłowych o niskiej atrakcyjności dla inwestorów, W2. niski udział branż nowej gospodarki w aktualnej strukturze gospodarczej subregionu, W3. znaczna część terenów inwestycyjnych o niedostatecznej atrakcyjności i słabym zainteresowaniu ze strony inwestorów, W4. niższa dostępność wysoko wyspecjalizowanych i wysoko wykwalifikowanych kadr (w stosunku do metropolii), W5. niski poziom współpracy samorządów na rzecz promocji inwestycyjnej i pozyskiwania inwestorów,

	Szanse O1. wsparcie dla rozwoju nowej gospodarki i inteligentnych specjalizacji gospodarczych w nowej perspektywie unijnej, O2. wysoka mobilność firm globalnych poszukujących nowych miejsc na prowadzenie swojej działalności, O3. ścisłe powiązania gospodarki subregionu z gospodarką całej konurbacji górnośląskiej, O4. realizacja dużych inwestycji komunikacyjnych poprawiających połączalność komunikacyjną województwa i kraju,	**Zagrożenia** T1. wysoka atrakcyjność największych aglomeracji europejskich dla firm gospodarki opartej na wiedzy, T2. wysoka konkurencja firm globalnych na rynku produktów innowacyjnych, T3. obserwowany w Polsce niski poziom powiązań między gospodarką a nauką oraz słaby transfer innowacji do gospodarki,
C.2.RIT – Poprawa stanu środowiska i estetyki w Subregionie Zachodnim poprzez poprawę stanu powietrza, **C.3.RIT – Poprawa stanu środowiska i estetyki w Subregionie**	**Siły** **S1.** walory przyrodnicze subregionu umożliwiające rozwój funkcji turystycznych i rekreacyjnych, szczególnie turystyki weekendowej, turystyki edukacyjnej, turystyki dla osób aktywnych (na obszarach wiejskich, w lokalnym ośrodku rozwoju, a także w Aglomeracji Rybnickiej oraz jej bezpośrednim otoczeniu funkcjonalnym) **S2.** miejsca o wysokiej atrakcyjności krajobrazu będącego wypadkową wartości przyrodniczych oraz kulturowych, **S3.** duży udział terenów zielonych,	**Słabości** W1. ograniczenia w realizacji niektórych funkcji gospodarczych na terenach o wysokiej wartości przyrodniczej, W2. obciążenie środowiska przyrodniczego antropopresją, w tym niska jakość powietrza, wynikająca z nierozwiązanego problemu niskiej emisji oraz zanieczyszczeń transgranicznych, W3. duża ilość terenów wymagających rekultywacji i rewitalizacji, W4. wysoka gęstość sieci osadniczej oraz silnie rozwinięte funkcje gospodarcze, w tym gospodarki tradycyjnej stanowiące obciążenie środowiska przyrodniczego,

Zachodnim poprzez działania na rzecz poprawy		W5. niedostateczna świadomość mieszkańców subregionu w zakresie poszanowania środowiska przyrodniczego i przestrzeni,
	Szanse O1. dostępność środków unijnych na działania zmierzające do poprawy stanu powietrza, na działania wdrażające inteligentne rozwiązania w transporcie itp. O2. Wzrost świadomości mieszkańców odnośnie potrzeby dbałości o stan środowiska, O3. Działania samorządów w postaci zachęt dla mieszkańców, do wymiany źródeł ciepła na sprawniejsze lub na paliwo ekologiczne (dotacje WFOŚ i GW) O4. Działania samorządów w postaci zachęt dla mieszkańców, do montażu baterii solarnych. O5. nowe technologie umożliwiające wdrażanie inteligentnych rozwiązań w transporcie,	**Zagrożenia** T1. procesy suburbanizacyjne obciążające przestrzeń. T2. duża konkurencja o środki na finansowanie rewitalizacji, T3. zmiany klimatu będące przyczyną anomalii pogodowych oraz pojawiania się większej liczby zjawisk kryzysowych, T4. konkurencja pomiędzy przestrzeniami publicznymi a nowo powstającymi centrami handlowo-usługowymi, T5. wysokie koszty przemian przestrzeni publicznych,
C.5.RIT – Zwiększenie atrakcyjności i poziomu kształcenia zawodowego, C.6.RIT –	**Siły** S1. Potencjalnie dobre warunki sprzyjające zatrzymywaniu i przyciąganiu mieszkańców, S2. Wysoki poziom kształcenia w miejscowych placówkach oświatowych, S3. Dobrze rozwinięta infrastruktura edukacyjna, kulturalna, lecznicza, jako elementy sprzyjające zatrzymywaniu i	**Słabości** W1. Wyludnianie miast, W2. Niż demograficzny w subregionie wpływający na konieczność zreformowania sieci placówek edukacyjnych, W3. procesy emigracyjne osłabiające dostępność fachowców poszukiwanych na subregionalnym rynku pracy,

Zwiększenie atrakcyjności, poziomu i dostępności edukacji przedszkolnej, C.7.RIT – Podejmowanie działań wpływających na poprawę poziomu zatrudnienia w Subregionie Zachodnim	przyciąganiu mieszkańców. S4. urozmaicona oferta edukacyjna dostępna w subregionie, S5. rosnące zainteresowanie mieszkańców podwyższaniem kompetencji i ich dostosowywaniem do potrzeb rynku pracy,	
	Szanse O1. procesy suburbanizacyjne zachodzące w aglomeracyjnych obszarach województwa, umożliwiające przyciągnięcie nowych mieszkańców poszukujących lepszych warunków środowiskowych, O2. koncentracja w Aglomeracji Górnośląskiej ośrodków akademickich, naukowych i instytucji otoczenia biznesu wspierających rozwój innowacji, O3. koncentracja w Aglomeracji Górnośląskiej kadr dla nowej gospodarki, O4. popyt na usługi edukacyjne umożliwiający rozwój placówek edukacyjnych i naukowo-edukacyjnych,	**Zagrożenia** T1. utrzymujące się w Polsce wysokie bezrobocie wpływające na obniżanie atrakcyjności warunków pracy, T2. wysoka mobilność wysoko wykwalifikowanych mieszkańców oraz atrakcyjność wielkich metropolii dla takich osób, T3. niskie tempo rozwoju przedsiębiorczości, T4. niski poziom finansowania badań i wdrażania innowacji w Polsce zarówno przez sektor publiczny, jak i sektor biznesu, T5. niska elastyczność systemu edukacji w Polsce i słabe dostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy,
C.4.RIT – Wdrażanie procesów rewitalizacji	**Siły** S1. aktywność mieszkańców obszarów wiejskich, w tym zaangażowanie w Lokalne Grupy Działania, S2. tradycyjne, spajane silnymi więziami i wspólnymi	**Słabości** W1. pojawiające się skupiska mieszkańców dotkniętych długotrwałym bezrobociem lub patologiami, W2. wykluczenie cyfrowe – kompetencyjne lub

infrastrukturalnej i społecznej	wartościami społeczności lokalne, S3. korzystna lokalizacja względem ośrodków dysponujących silnym potencjałem rozwojowym oraz realizujących ważne projekty,	infrastrukturalne – niektórych grup mieszkańców, W3. wymagająca poprawy jakość przestrzeni publicznych znacznej części gmin subregionu – przestrzenie publiczne zadbane lecz słabo wykształcone centra usługowe oraz niski poziom różnego rodzaju aktywności decydujących o atrakcyjności centrów gmin lub dzielnic, W4. zmiany demograficzne w subregionie wymuszające zmianę zakresu, sposobu i miejsc świadczenia usług społecznych,
	Szanse O1. Doświadczenie w zakresie realizacji projektów ze wsparciem środków z Europejskiego Funduszu Społecznego, O2. Doświadczenie w zakresie realizacji projektów rewiatlizacyjnych, O3. Dobre praktyki.	**Zagrożenia** T1. stereotypowy, negatywny wizerunek Górnego Śląska jako obszaru o niskiej jakości życia i środowiska przyrodniczego,

Źródło: opracowanie własne.

V. Wymiar terytorialny wsparcia.

Tabela 25 Obszary wsparcia.

Lp.	Typ obszaru	Ośrodki w Subregionie Zachodnim	Cechy	Wyzwania	Cele i działania rozwojwe
1.	Aglomeracja Rybnicka[12] i jej bezpośrednie otoczenie funkcjonalne	Rybnik, Żory, Jastrzębie – Zdrój, Rydułtowy, Radlin, Wodzisław Śląski, Czerwionka – Leszczyny, Gaszowice, Jejkowice, Świerklany, Marklowice, Mszana, Godów.	Aglomeracja Rybnicka stanowi koło zamachowe rozwoju Subregionu Zachodniego. Jako wyodrębniony obszar stanowi ona trzon Rybnickiego Okręgu Przemysłowego. Stanowi ona obszar organizacji usług publicznych o znaczeniu krajowym. W strukturze zatrudnienia mamy tutaj do czynienia z rozwiniętym sektorem usług, w tym związanych z przemysłem wydobywczym, który stanowi nadal dominującą siłę gospodarczą. Aglomeracja Rybnicka dzięki swojemu centrum, które stanowi Miasto Rybnik jest również ośrodkiem naukowym, skupiającym uczelnie techniczne oraz uniwersytety. Odnośnie szczegółowych cech Aglomeracji Rybnickiej konieczne wydaje się odesłanie do rozdziału IV.2. Diagnoza wyzwań, potrzeb i potencjałów obszaru objętego Strategią RIT, niniejszego opracowania,	- działania na rzecz wykorzystania terenów poprzemysłowych przez nowych inwestorów (uzbrojenie terenów inwestycyjnych wraz z ich promocją) - działania na rzecz ochrony środowiska, zwłaszcza w zakresie poprawy jakości powietrza w tym poprzez działania na rzecz produkcji i dystrybucji energii z odnawialnych źródeł, działania w zakresie zwiększania efektywności energetycznej oraz niskoemisyjnych transport miejski i energooszczędne oświetlenie uliczne, ponadto konieczne podjęcie jest interwencji polegającej na demontażu i utylizacji elementów zawierających azbest. Nieodzowne jest również, podjęcie działań w zakresie poprawy stanu transportu publicznego, poprzez wymianę taboru, zmniejszanie emisyjności oraz umożliwienie	C.1 RIT, C.2 RIT, C.3 RIT, C.4 RIT, C.5 RIT, C.6 RIT, C.7 RIT.

[12] Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2020+”.

		gdyż na obszarze Aglomeracji oraz jej obszaru funkcjonalnego ogniskują się wyzwania, potencjały i potrzeby opisane w tym rozdziale. Otoczenie funkcjonalne Aglomeracji Rybnickiej jest obszarem o funkcjach mieszanych i przejściowych, czyli takich, które tracą swój pierwotny wiejski charakter w wyniku procesów urbanizacyjnych, w tym postępującej suburbanizacji.	szerszego jego użytkowania. - w związku ze zmieniającą się strukturą społeczeństwa, zachodzącymi zjawiskami demograficznymi, starzeniem się społeczeństwa, zmiany w strukturze zatrudnienia, bezrobocie itp. konieczne jest podejmowanie działań skierowanych na wsparcie zatrudnienia oraz promocję samozatrudnienia, a także zapewnienie dostępu do specjalistycznych usług opiekuńczych. Ponadto konieczne jest podjęcie działań, które spowodują wzrost upowszechnienia i jakości edukacji przedszkolnej wśród 3 i 4 latków oraz dostosują poziom kształcenia zawodowego do potrzeb i wymagań rynku pracy. - konieczne jest również podejmowanie działań na rzecz poprawy dostępu do usług wyższego rzędu o charakterze aglomeracyjnym.	

2.	Lokalny Ośrodek Rozwoju	Racibórz	Wg Strategii „Śląskie 2020+" *Lokalne ośrodki rozwoju są to ośrodki miejskiej położone poza Metropolią i aglomeracjami oraz pozach bezpośrednim otoczeniem funkcjonalnym, o liczbie mieszkańców nieprzekraczającej 60 tys., które skupiają procesy rozwoju na poziomie lokalnym. Stanowią one przejściowe ogniwo dyfuzji pomiędzy Metropolią i aglomeracjami a pozostałymi obszarami województwa. Są to jednostki koncentrujące funkcje i usługi dla ludności, w szczególności: edukacyjne, zdrowotne, związane z bezpieczeństwem, gospodarcze, administracyjne, kulturalne.*	Pomimo, że Strategia „Śląskie 2020+" klasyfikuje Racibórz jako Lokalny Ośrodek Rozwoju, stanowi on faktycznie jeden z biegunów rozwoju Subregionu Zachodniego. Wyzwania stojące przed tą jednostką są tożsame ze wskazanymi powyżej.	C.1 RIT, C.2 RIT, C.3 RIT, C.4 RIT, C.5 RIT, C.6 RIT, C.7 RIT.

3.	Obszary wiejskie	Powiat Raciborski: Gminy: Kuźnia Raciborska, Nędza, Rudnik, Pietrowice Wielkie, Krzanowice, Krzyżanowice, Kornowac. Powiat Rybnicki: Gminy: Lyski, Gaszowice, Jejkowice, Świerklany, Czerwionka – Leszczyny, Powiat Wodzisławski: Gminy: Lubomia, Gorzyce, Godów, Mszana, Marklowice.	Obszary wiejskiej w Subregionie Zachodnim cechują się sporym zróżnicowaniem. Można wyróżnić typowe obszary wiejskie oraz obszary wiejskie w gminach wiejsko – miejskich (Krzanowice, Kuźnia Raciborska, Czerwionka – Leszczyny). Ponadto można wskazać gminy wiejskie gdzie znaczna liczba ludności utrzymuje się z pracy w rolnictwie lub rozwijają się: agroturystyka, turystyka, pozarolnicze usługi dla społeczności lokalnej i turystów (gminy wiejskie Powiatu Raciborskiego, częściowo Powiatu Wodzisławskiego i Rybnickiego). Jak również gminy o charakterze mieszanym, czyli takie, które tracą swój pierwotny charakter w wyniku procesów urbanizacyjnych, w tym postępującej suburbanizacji w konsekwencji stanowią również mimo swojego wiejskiego charakteru otoczenie funkcjonalne Aglomeracji Rybnickiej.	Wyzwaniem dla obszarów wiejskich jest w większości przypadków dokończenie inwestycji związanych z budową infrastruktury zaopatrującą w wodę oraz odbierającą i oczyszczającą ścieki. Ponadto na obszarach wiejskich podjęte powinny zostać działania zmierzające do demontażu i unieszkodliwiania produktów zawierających azbest. Nie bez znaczenia będzie również podjęcia działań mających na celu poprawę jakości powietrza. Ponadto konieczne jest podjęcie starań zmierzających do aktywizacji społeczności wiejskich oraz ukierunkowanie na poprawę jakości edukacji i kształcenia ustawicznego. Zasadne jest również podjęcie działań mających na celu poprawę możliwości zatrudnienia i mobilności zawodowej oraz stworzenie warunków do zwiększenia inwestycji okołorolniczych i pozarolniczych,	C.1 RIT, C.2 RIT, C.3 RIT, C.4 RIT, C.5 RIT, C.6 RIT, C.7 RIT.

4.	Obszary wymagające rewitalizacji.	Obszary wskazane do rewitalizacji w niniejszej Strategii	Wskazane jednostki obejmują obszary w których istnieją tereny i obiekty zdegradowane, zdewastowane, w tym głównie poprzemysłowe dotknięte problemami związanymi z degradacją środowiska przyrodniczego oraz nasileniem negatywnych zjawisk społecznych. Źródłem niekorzystnych zjawisk wskazanych powyżej są uprzedni rozwój osiedli wokół zakładów przemysłowych, po upadku których tereny problematyczne pozostały w dzielnicach śródmiejskich, użytkowanie terenów przez przemysł, odpływ mieszkańców i wyludnianie dzielnic oraz zniszczenia w tkance mieszkaniowej spowodowane upadkiem tradycyjnych gałęzi przemysłu, restrukturyzacją oraz lokowaniem inwestycji na nowych ternach. Nie bez znaczenia pozostają również niska przedsiębiorczość mieszkańców i słaba elastyczność w dostosowywaniu się do trudnego rynku pracy, które powodują segregację przestrzenną mieszkańców powodując powstanie dzielnic biedy i wykluczenia społecznego.	Przed samorządami ze zdefiniowanych obszarów stoją wyzwania polegające na przywróceniu im utraconych funkcji społecznych i gospodarczych. Służyć temu mają działania polegające na rozwoju infrastruktury społecznej oraz rewitalizacji obszarów zdegradowanych. Działania te mają być wspierane odpowiednią interwencją społeczną, wynikającą ze zdiagnozowanych potrzeb i stanowiącą odpowiedź na realne potrzeby.	C.4 RIT, C.7 RIT.

Źródło: Strategia rozwoju, projekt RPO WSL 2014 – 2020, opracowanie własne.

VI . Cele rozwojowe przewidziane do realizacji w ramach RIT.

Dołączona do niniejszego rozdziału tabela, prezentuje cele rozwojowe Subregionu Zachodniego[13], które zostały zestawione z odpowiadającymi im celami przewidzianymi do realizacji w ramach RIT, zgodnie z RPO WSL 2014 – 2020.

Zgodnie ze Strategią rozwoju, jednym z celów strategicznych, przewidzianych do realizacji w Subregionie Zachodnim jest osiągnięcie wysokiego poziomu konkurencyjnej struktury gospodarczej w oparciu o wykorzystanie potencjałów wewnętrznych oraz powiązań z sąsiednimi centrami rozwoju nowej gospodarki (C1). Cel strategiczny został skonkretyzowany przez dwa cele szczegółowe:

- C1.1. Przedsiębiorczość wykorzystująca potencjały subregionu oraz rozwijająca się w otoczeniu tradycyjnych branż subregionu, w tym przemysłu wydobywczego, energetycznego i rolnictwa,
- C1.2. Wysoka atrakcyjność inwestycyjna subregionu opierająca się na kapitale ludzkim, korzystnej lokalizacji oraz dobrze przygotowanych terenach inwestycyjnych.

Cel strategiczny C1 Strategii rozwoju będzie realizowany w formule RIT jako C1. RIT.

Dla realizacji ww. celów wyznaczono wskaźnik powierzchni wspartych (przygotowanych) terenów inwestycyjnych,

Realizację celów planuje się na obszarach: Aglomeracji Rybnickiej i jej bezpośredniego otoczenia funkcjonalnego, Lokalnego Ośrodka Rozwoju oraz na obszarach wiejskich. Będą one polegały na przygotowywaniu i uzbrajaniu terenów inwestycyjnych w celu nadania im nowych funkcji gospodarczych wraz z ich promocją.

Tak sformułowany cel RIT odpowiada i pozostaje spójny z III osią priorytetową Podnoszenie konkurencyjności MŚP, priorytetem inwestycyjnym 3.1. promowanie przedsiębiorczości w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz wspieranie tworzenia nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości, działaniem 3.2 Tworzenie terenów inwestycyjnych na obszarach typu brownfield, wg RPO WSL 2014 – 2020.

Kolejny cel strategiczny Strategii rozwoju, dotyczy zapewnienia spójnej, atrakcyjnej i bezpiecznej przestrzeni warunkującej rozwój aktywności mieszkańców i stanowiącej wyróżnik subregionu w otoczeniu (C3). W jego ramach wskazano następujące cele szczegółowe:

[13] Zgodne ze Strategią rozwoju.

- C3.1. Wysoka estetyka przestrzeni publicznych opierająca się na wykorzystywaniu i wzbogacaniu dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego subregionu,
- C3.3. Poprawa stanu środowiska przyrodniczego,
- C3.4. Wewnętrzna spójność komunikacyjna gmin subregionu i całego subregionu opierająca się na zintegrowanej i nowoczesnej infrastrukturze komunikacyjnej oraz rozwiniętych formach zrównoważonego transportu, w tym na transporcie publicznym.

Analizowany cel strategiczny Strategii rozwoju w formule RIT, będzie realizowany przez dwa cele: C2. RIT i C3.RIT.

Dla realizacji ww. celów wyznaczono wskaźniki RPO WSL 2014 - 2020:

- liczba jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE,
- liczba jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE,
- liczba zmodernizowanych energetycznie budynków,
- liczba zakupionych jednostek taboru pasażerskiego w publicznym transporcie zbiorowym komunikacji miejskiej,
- liczba wybudowanych zintegrowanych węzłów przesiadkowych,
- liczba zainstalowanych inteligentnych systemów transportowych,
- liczba wspartych oczyszczalni ścieków komunalnych,
- długość sieci kanalizacji sanitarnej,
- długość sieci wodociągowej,
- liczba wspartych zakładów zagospodarowania odpadów,
- masa wycofanych z użytkowania i unieszkodliwionych wyrobów zawierających azbest.

Realizację celu C2.RIT oraz częściowo C3. RIT planuje się na obszarach: Aglomeracji Rybnickiej i jej bezpośredniego otoczenia funkcjonalnego, Lokalnego Ośrodka Rozwoju oraz na obszarach wiejskich. Natomiast w zakresie działań odpowiadających inwestycjom w gospodarkę wodno – ściekową, realizację celów planuje się wyłącznie na obszarach wiejskich.

Tak sformułowane cele RIT odpowiadają i pozostają spójne z osiami IV – efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii i gospodarka niskoemisyjna i V - Ochrona środowiska i efektywne wykorzystywanie zasobów, Priorytetami inwestycyjnymi: 4.1 Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych; 4.3 wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym; 4.5 Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności obszarów miejskich,

w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na klimat; 6.2 inwestowanie w sektor gospodarki w zakresie wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie; 6.1. Inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie.

W dalszej kolejności analiza dotyczy celu strategicznego C2. Strategii rozwoju, który w ramach Regionalnych Inwestycji Terytorialnych będzie realizowany przez cele RIT C.4, C.5, C.6, C.7.

Pierwszy z celów strategicznych zdefiniowany w Strategii rozwoju zakłada osiągnięcie wysokiej jakości kapitału ludzkiego zwiększającej szanse rozwoju indywidualnego oraz wspierającej rozwój społeczny i gospodarczy subregionu (C2). W oparciu o wskazany cel strategiczny sformułowano cel szczegółowy: C2.4. Rozwijająca się przedsiębiorczość społeczna wspierająca subregionalny rynek pracy. Cel strategiczny oraz cel szczegółowy będą realizowane, min. poprzez cel RIT oznaczony, jako C.7.

Dla ich realizacji wyznaczono następujące wskaźniki:

- liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek),
- liczba osób bezrobotnych (łącznie z długotrwale bezrobotnymi) objętych wsparciem w programie (K/M),
- liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie,
- liczba osób w wieku 25 – 30 lat objętych wsparciem w programie (K/M),
- liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparcie w programie (K/M),
- liczba osób pochodzących z obszarów wiejskich (K/M),
- liczba osób, które otrzymały środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie (K/M),
- liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek K/M),
- liczba osób, które otrzymały środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie (K/M),
- liczba osób, które powróciły na rynek pracy po przerwie związanej z urodzeniem / wychowaniem dziecka, po opuszczeniu programu,

- liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi w wieku do 3 lat,
- liczba osób opiekujących się dziećmi w wieku do 3 lat objętych wsparciem w programie.

Realizację celów planuje się na obszarach: Aglomeracji Rybnickiej i jej bezpośredniego otoczenia funkcjonalnego, Lokalnego Ośrodka Rozwoju oraz na obszarach wiejskich.

Tak sformułowane cele RIT odpowiadają i pozostają spójne z osiami: VII Regionalny rynek pracy oraz VIII Regionalne kadry gospodarki opartej na wiedzy, a także Priorytetami Inwestycyjnymi: 8.5 dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników; 8.7. praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro -, małych i średnich przedsiębiorstw; 8.8 równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę

W dalszej kolejności w C2. Strategia rozwoju wskazuje na potrzebę realizacji celów szczegółowych obejmujących:

C2.1. Wysoką dostępność oferty czasu wolnego umożliwiającą wszechstronny rozwój kapitału ludzkiego subregionu.

C2.2. Zaangażowanie mieszkańców w rozwój swoich miejscowości i rozwój społeczeństwa obywatelskiego.

C2.5. Szerokie możliwości rozwoju społeczeństwa informacyjnego.

W tym miejscu należy również wskazać na konieczność wspólnej realizacji ww. celów z celem strategicznym C3. Spójna, atrakcyjna i bezpieczna przestrzeń warunkująca rozwój aktywności mieszkańców i stanowiąca wyróżnik subregionu w otoczeniu; cel szczegółowy: C3.2. Przestrzeń subregionu rewitalizowana i dostosowywana do zmieniających się oczekiwań użytkowników. Wskazane cele strategiczne i szczegółowe w ścieżce RIT będą realizowane poprzez działania zdefiniowane jako C4. RIT.

Dla realizacji powyższych celów wyznaczono wskaźniki:
- liczba przebudowanych obiektów, w których realizowane są usługi aktywizacji społeczno – zawodowej,
- liczba obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach,
- liczba osób w niekorzystnej sytuacji społecznej poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu (K/M),

- liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, objętych wsparciem w programie (K/M),
- liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie (K/M),
- liczba osób biernych zawodowo, nieuczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, objętych wsparciem w programie (K/M),
- liczba inicjatyw społecznych zrealizowanych w ramach programu,
- liczba projektów zrealizowanych w pełni lub częściowo przez partnerów społecznych lub organizacje pozarządowe,
- liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objetych usługami społecznymi lub zdrowotnymi w programie (K/M).

Realizację celów planuje się na obszarach: Aglomeracji Rybnickiej i jej bezpośredniego otoczenia funkcjonalnego, Lokalnego Ośrodka Rozwoju oraz na obszarach wiejskich.

Tak sformułowane cele RIT odpowiadają i pozostają spójne z osią IX Włączenie społeczne oraz X Rewitalizacja oraz infrastruktura społeczna i zdrowotna, a także Priorytetami Inwestycyjnymi 9.4. aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie; 9.7 ułatwienie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym; 9.1 inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczna, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych; 9.2. wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich

Cel strategiczny C2. poprzez jeden z celów szczegółowych stawia przed Subregionem wyzwania odnośnie edukacji. Obrazuje to cel szczegółowy C2.1. Wysoka dostępność urozmaiconej, dostosowanej do oczekiwań rynku pracy oferty edukacyjnej. W ramach ścieżki RIT, będzie on realizowany poprzez cele RIT C.5 i C.6. W związku z działaniami w tych celach zakłada się osiągnięcie zdefiniowanych wskaźników:
- potencjalna liczba użytkowników infrastruktury opieki nad dziećmi lub edukacyjnej wspartej w programie,
- liczba obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty,
- liczba uczniów i słuchaczy ponadgimnazjalnych szkół zawodowych,
- odsetek dzieci w wieku 3-4 lata objętych edukacją przedszkolna (K/M),

- liczba przedszkoli, które funkcjonują 2 lata po uzyskaniu dofinansowania ze środków EFS,
- liczba szkół, w których realizowane są działania w zakresie kompetencji kluczowych,
- liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie,
- liczba dzieci objętych w ramach programu dodatkowymi zajęciami zwiększającymi ich szanse edukacyjne w edukacji przedszkolnej (K/M),
- liczba uczniów objętych wsparciem w programie (K/M),
- liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie (K/M),
- liczba szkół, których pracownie przedmiotowe zostały doposażone w programie.

Realizację celów planuje się na obszarach: Aglomeracji Rybnickiej i jej bezpośredniego otoczenia funkcjonalnego, Lokalnego Ośrodka Rozwoju oraz na obszarach wiejskich.

Tak sformułowane cele RIT odpowiadają i pozostają spójne z osią XI Wzmocnienie potencjału edukacyjnego i XII Infrastruktura edukacyjna oraz Priorytetami Inwestycyjnymi 10.1 ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponad gimnazjalnego z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia; 10.4. inwestycje w kształcenie, szkolenie i szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej; 10.4. inwestycje w kształcenie, szkolenie i szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej.

Odrębną kwestią pozostaje wykorzystanie środków w ramach pomocy technicznej. Sprawne i skuteczne wdrażanie i zarządzenie Strategią RIT uzależnione jest min. od potencjału administracyjnego Związku RIT. Wykonywanie zadań Związku, opisanych w odrębnym rozdziale, wymaga odpowiedniego wsparcia. Kategorie wydatków Związku RIT oraz ich szacowane wysokości, obrazuje tabela.

Tabela nr 26 Zestawienie przewidywanych rocznych wydatków zarządzania RIT w Subregionie Zachodnim.

Lp.	***Wydatek***	***Jednostka***	***Ilość jednostek***	***Wartość jednostki (zł)***	***OGÓŁEM (zł)***
KOSZTY ZARZĄDZANIA					***187 800,00***

1	Koordynator RIT - wynagrodzenie brutto ubruttowione, umowa o pracę lub dodatek funkcyjny/specjalny/czasowy	miesiąc	12	5 000,00	60 000,00
2	Specjalista ds. merytorycznych RIT - wynagrodzenie brutto ubruttowione, umowa o pracę lub dodatek funkcyjny/specjalny/czasowy - (możliwość podziału na 2 osoby)	miesiąc	12	4 500,00	54 000,00
3	Specjalista ds. merytorycznych RIT - wynagrodzenie brutto ubruttowione, umowa o pracę lub dodatek funkcyjny/specjalny/czasowy - (możliwość podziału na 2 osoby)	miesiąc	12	4 500,00	54 000,00
4	Usługi doradcze, ekspercie, prawne (umowy zlecenie)	rok	1	15 000,00	15 000,00
5	Usługi rachunkowe (umowa zlecenie z biurem rachunkowym)	miesiąc	12	400,00	4 800,00
KOSZTY ORGANIZACJI SPOTKAŃ					***37 200,00***

1	Konferencja dwudniowa, wyjazdowa dla Członków Związku na ok. 30-35 osób (jedna skierowana będzie do pracowników merytorycznych, a druga do starostów, prezydentów, burmistrzów, wójtów) - usługa hotelowa (w tym: nocleg, wyżywienie, wynajem sal konferencyjnych, sprzęt multimedialny i inne) + koszty transportu (wynajem autokaru)	sztuka	2	15 000,00	30 000,00
2	Spotkania Zespołu, Grup roboczych i monitorujących projekty w Subregionie Zachodnim oraz warsztaty (10-30 osób) - catering, wynajem sal itp.	sztuka	6	1 200,00	7 200,00
KOSZTY WYJAZDÓW SŁUŻBOWYCH					***10 000,00***
1	Podróże służbowe pracowników RIT m.in. po Subregionie Zachodnim do Członków Związku, celem monitoringu realizowanych projektów; na spotkania w Urzędzie Marszałkowskim; na konferencje i inne niezbędne spotkania dot. RIT (samochód prywatny do celów służbowych, komunikacja miejska)	rok	1	10 000,00	10 000,00
KOSZTY PROMOCJI I UPOWSZECHNIANIA					***10 000,00***

1	Materiały promocyjne, informacyjne, ogłoszenia w mediach, stworzenie i prowadzenie podstrony www nt. RIT w Subregionie Zachodnim	rok	1	10 000,00	10 000,00
KOSZTY OGÓLNE					***17 640,00***
1	Wynajem powierzchni biurowej (czynsz) + media	miesiąc	12	850,00	10 200,00
2	Usługi pocztowe, telefoniczne, bankowe	miesiąc	12	150,00	1 800,00
3	Materiały biurowe i eksploatacyjne	miesiąc	12	400,00	4 800,00
4	Środki czystości	miesiąc	12	70,00	840,00
				RAZEM	**262 640,00**

KOSZTY JEDNORAZOWE

KOSZTY DOPOSAŻENIA MIEJSC PRACY PRACOWNIKÓW RIT w biurze Związku					***28 000,00***
1	Zakup sprzętu komputerowego z oprogramowaniem dla pracowników RIT, rzutnik, drukarka, kserokopiarka, meble biurowe (biurka, fotele, regały, szafy itp.)	jednorazowo	1	28 000,00	28 000,00

Źródło: opracowanie własne.

Tabela nr 27 Zestawienie celów rozwojowych Subregionu Zachodniego oraz celów tematycznych przewidzianych do realizacji w ramach RIT, zgodnie z RPO WSL 2014 – 2020.

Cele Strategii RIT	**Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego 2014 - 2020**					
	Oś priorytetowa	**Priorytet inwestycyjny**	**Numer i nazwa działania**	**Wskaźnik**	**Wartość wskaźnika**	
					Pośrednia	**Docelowa**
C1. RIT	III Konkurencyjność msp	3.1 promowanie przedsiębiorczości w szczególności poprzez ułatwienie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości	3.2 Tworzenie terenów inwestycyjnych na obszarach typu brownfield			
C2. RIT	IV efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii i gospodarka niskoemisyjna	4.1 Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych	4.1 Odnawialne źródła energii			
		4.3 wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym	4.3 efektywność energetyczna i odnawialne źródła energii w infrastrukturze publicznej i mieszkaniowej			
		4.5 Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na klimat	4.5 niskoemisyjny transport miejski i efektywne oświetlenie			
C3. RIT	V Ochrona środowiska i efektywne wykorzystywanie zasobów	6.2 inwestowanie w sektor gospodarki w zakresie wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych,	5.1 gospodarka wodno - ściekowa			

		określonych przez państwa członkowskie				
		6.1. Inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie.	5.2. gospodarka odpadami			
C7. RIT	VII Regionalny rynek pracy	8.5 dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników	7.1.3 Poprawa zdolności zatrudnienia osób poszukujących pracy i pozostających bez pracy na obszarach rewitalizowanych			
		8.7. praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro -, małych i średnich przedsiębiorstw	7.2.2 promocja samo zatrudnienia na obszarach rewiatlizowanych			
	VIII Regionalne kadry gospodarki opartej na wiedzy	8.8 równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę	8.3.2 zapewnienie dostępu do usług opiekuńczych nad dziećmi do 3 lat w kontekście lokalnych planów rewitalizacji			
C4. RIT	IX Włączenie społeczne	9.4. aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie	9.1.3 wzmacnianie potencjału społeczności lokalnych n obszarach rewitalizowanych			
		9.7 ułatwienie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym	9.2.2 rozwój usług społecznych na obszarach rewiatlizowanych			
	X Rewitalizacja oraz infrastruktura społeczna i	9.1 inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczna, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego zmniejszania	10.2. rozwój mieszkalnictwa socjalnego, wspomaganego i chronionego oraz infrastruktury usług			

	zdrowotna	nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych	społecznych			
		9.2. wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich	10.3 rewitalizacja obszarów zdegradowanych			
C5. RIT	XI Wzmocnienie potencjału edukacyjnego	10.1 ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponad gimnazjalnego z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia.	11.1.2 Wzrost upowszechnienia wysokiej jakości edukacji przedszkolnej			
			11.2.3 programy wsparcia szkolnictwa zawodowego			
			11.4.2 kształcenie ustawiczne na obszarach rewitalziowanych			
C6.RIT	XII Infrastruktura edukacyjna	10.4. inwestycje w kształcenie, szkolenie i szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej	12.1 Infrastruktura wychowania przedszkolnego			
		10.4. inwestycje w kształcenie, szkolenie i szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej	12.2 Infrastruktura kształcenia zawodowego			

Źródło: Strategia rozwoju, RPO WSL 2014 – 2020, opracowanie własne.

VII. Zasady i tryb wyboru projektów oraz lista przedsięwzięć do realizacji na rzecz realizacji celów rozwojowych.

Listy wiązek zawierające wykaz przedsięwzięć o charakterze podstawowym oraz rezerwowym, w poszczególnych priorytetach inwestycyjnych stanowią załącznik do niniejszego dokumentu.

W ramach Regionalnych Inwestycji Terytorialnych realizowanych na obszarze Subregionu Zachodniego przewiduje się zastosowanie dwóch ścieżek wsparcia dla projektów definiowanych przez samorządy. Są to ścieżka pozakonkursowa o charakterze negocjacyjnym oraz ścieżka konkursowa. Ta ostatnia znajdzie zastosowanie wyłącznie w Priorytetach Inwestycyjnych obejmujących wsparcie z EFS.

Działając w oparciu o wypracowaną w Subregionie Zachodnim w perspektywie 2007 – 2013, strukturę organizacyjną, w której funkcje lidera pełni Stowarzyszenie JST, również w perspektywie 2014 – 2020, podmiotem odpowiedzialnym za wdrażanie instrumentu RIT, będzie Związek Subregionu Zachodniego z siedzibą w Rybniku. Jego zadania będą się sprowadzały do wyboru projektów w formule RIT oraz przekazywanie list przedsięwzięć do IZ RPO WSL.

Do zasadniczych kryteriów wyboru projektów do dofinansowania należy zaliczyć: spełnianie przez nie kryteriów strategicznych oraz zgodność z dokumentami strategicznymi i programem operacyjnym. Ponadto projekty muszą być wykonalne. Dodatkowo muszą one posiadać zintegrowany charakter i mieć strategiczne znaczenie dla rozwoju Subregionu Zachodniego. Zakładane projekty musza zapewniać realizację kluczowych wskaźników programu. W swych założeniach powinny uwzględniać zasadę realizacji w partnerstwie. Projekty powinny mieć nadto komplementarny charakter tj. współgrać z innymi projektami realizowanymi poza ścieżką RIT, zarówno przy wsparciu środków z UE jak i z innych źródeł.

Ustalanie listy projektów stanowi proces realizowany równolegle do opracowywania strategii RIT. Samorządy dokonują zgłoszeń propozycji projektów do Związku RIT. Związek RIT dokonuje weryfikacji propozycji pod względem spełniania ww. kryteriów. Ustalona lista projektów wraz z dokumentami strategicznymi zostanie poddana pod głosowanie Zgromadzenia Ogólnego Związku RIT, które w drodze uchwały dokona jej zatwierdzenia.

VIII. Raport z przygotowania Strategii RIT

Strategia RIT będzie wdrażana przez Związek Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego z siedzibą w Rybniku wespół z dwudziestoma ośmioma jednostkami samorządu terytorialnego tworzącymi Związek. Stąd też udział w przygotowaniu Strategii biorą samorządy, które będą angażowane w jej wdrażanie.

Bezpośredni wkład w konsultacje i kształt dokumentu ma grupa robocza ds. RPO WSL 2014 – 2020.

Gotowy dokument będzie poddany konsultacjom wśród jednostek samorządu terytorialnego Subregionu Zachodniego oraz wśród organizacji parasolowych zrzeszających organizacje pozarządowe.

Planuje się zaangażowanie w proces konsultacji podmiotów takich jak Rady Pożytku Publicznego oraz związki stowarzyszeń, funkcjonujące na obszarze Subregionu Zachodniego.

Harmonogram prac nad Strategią RIT prezentuje się następująco:

1. wrzesień – listopad 2013 – przygotowanie pierwszej wersji Strategii RIT – Związek Subregionu Zachodniego z siedzibą w Rybniku,
2. listopad 2013 r. – przekazanie dokumentu do konsultacji IZ RPO WSL 2014 – 2020,
3. kwiecień – maj 2014 – analiza uwag IZ RPO WSL 2014 – 2020,
4. czerwiec – sierpień 2014 – redagowanie drugiej wersji dokumentu Strategii RIT,
5. sierpień – wrzesień 2014 – konsultacje społeczne Strategii RIT i przekazanie IZ RPO WSL 2014 – 2020.
6. wrzesień – październik 2014 – finalizowanie kształtu Strategii RIT i przygotowanie dokumentów do zatwierdzenia przez Zgromadzenie Ogólne Związku RIT.

Projekt Strategii RIT wraz z projektem Strategii rozwoju zostaną poddane konsultacjom społecznym, w celu określenia ich ostatecznego kształtu. Dokument trafi do mieszkańców Subregionu, przedsiębiorców, środowisk naukowych, organizacji trzeciego sektora poprzez stronę internetową lub bezpośredni kontakt mailowy. Uwagi zostaną zebrane poprzez przygotowane w tym celu formularze konsultacyjne.

IX. Strategiczna Ocena Oddziaływania na Środowisko.

Zgodnie ze stanowiskiem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Katowicach[14], Strategia RIT posiada charakter dokumentu o charakterze strategicznym, który nie przesądza o konkretnych lokalizacjach planowanych przedsięwzięć, stosowanych technologiach realizacji inwestycji i parametrach funkcjonowania ukończonych projektów. Dodatkowo Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Katowicach, zaopiniował pozytywnie projekt Regionalnego Programu Operacyjnego poddany strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko.

Działania RDOŚ w Katowicach, znajdują odzwierciedlenie w przepisach ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tj. Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 ze zm.) Zgodnie z art. 49 cytowanej ustawy, przy odstąpieniu od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, o którym mowa w art. 48 ust. 1, albo stwierdzeniu konieczności przeprowadzenia takiej oceny, o którym mowa w art. 47, bierze się pod uwagę następujące uwarunkowania:

1) charakter działań przewidzianych w dokumentach, o których mowa w art. 46 i 47, w szczególności:

a) stopień, w jakim dokument ustala ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć, w odniesieniu do usytuowania, rodzaju i skali tych przedsięwzięć,

b) powiązania z działaniami przewidzianymi w innych dokumentach,

c) przydatność w uwzględnieniu aspektów środowiskowych, w szczególności w celu wspierania zrównoważonego rozwoju, oraz we wdrażaniu prawa wspólnotowego w dziedzinie ochrony środowiska,

d) powiązania z problemami dotyczącymi ochrony środowiska;

2) rodzaj i skalę oddziaływania na środowisko, w szczególności:

a) prawdopodobieństwo wystąpienia, czas trwania, zasięg, częstotliwość i odwracalność oddziaływań,

b) prawdopodobieństwo wystąpienia oddziaływań skumulowanych lub transgranicznych,

c) prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka dla zdrowia ludzi lub zagrożenia dla środowiska;

3) cechy obszaru objętego oddziaływaniem na środowisko, w szczególności:

[14] Pismo z 13 września 2013 r., sygn. WOOŚ.410.326.2013.RK1

a) obszary o szczególnych właściwościach naturalnych lub posiadające znaczenie dla dziedzictwa kulturowego, wrażliwe na oddziaływania, istniejące przekroczenia standardów jakości środowiska lub intensywne wykorzystywanie terenu,
b) formy ochrony przyrody w rozumieniu ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody oraz obszary podlegające ochronie zgodnie z prawem międzynarodowym.

Wobec faktu, że Strategie RIT zakładają realizację inwestycji w priorytetach RPO WSL 2014 – 2020, ocenionych już pozytywnie przez RDOŚ, przeprowadzenie odrębnej strategicznej oceny oddziaływania na środowisko Strategii RIT, w opinii Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Katowicach, nie jest konieczne.

X. Strategia RIT a Strategie niskoemisyjne

Strategia RIT Subregionu Zachodniego w sposób obszerny definiuje konieczność podejmowania działań na rzecz poprawy stanu powietrza w samorządach wchodzących w skład Subregionu.

Nie przypadkowo w odpowiedzi na przedstawioną diagnozę w ramach RIT przewidziano wsparcie w ramach priorytetów inwestycyjnych:
- 4.1 wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych,
- 4.3 wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym,
- 4.5 Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na klimat.

Uwzględniając powyższe, niniejszy rozdział dokonuje swoistego podsumowania działań opisanych we wskazanych priorytetach inwestycyjnych, które były dotychczas podejmowane przez samorządy tworzące Związek Subregionu Zachodniego z siedzibą w Rybniku.

Tabela nr 28 Diagnoza planów gospodarki niskoemisyjnej na obszarze jst Subregionu Zachodniego:

Jednostka samorząd terytorialne	**Posiadani planu gospodarki niskoemisyj**	**Plany inwestycji w zakresie ograniczania niskiej emisji oraz programy ograniczania niskiej emisji dla mieszkańców**	**Stan powietrza – emisja CO2 na terenie gminy/powiatu**	**Szacowany spadek emisji CO2 w wyniku planowanych projektów inwestycyjnych**	**Inne dokumenty, analizy naukowe itp. dotyczące stanu powietrza wdanej jst**
Czerwionka -Leszczyny	NIE	-	-	-	-
Gaszowice	NIE	W latach 2015-2018 Gmina Gaszowice planuje zrealizować następujące inwestycje z zakresu ochrony powietrza: - budowę infrastruktury oświetleniowej i elementów bezpieczeństwa ruchu drogowego umożliwiających wykorzystanie energii przyjaznej środowisku – planowany okres realizacji od lutego 2015 r. do kwietnia 2016 r., - termomodernizację budynku Szkoły Podstawowej w Gaszowicach – planowany okres realizacji od lutego 2016 r. do kwietnia 2017 r., - budowę instalacji solarnych w placówkach szkolnych i przedszkolnych na terenie Gminy – planowany okres realizacji od lutego 2017 r. do kwietnia 2018 r.	Jak wynika z „Jedenastej rocznej oceny jakości powietrza w województwie śląskim, obejmującej 2012 rok" przeprowadzonej przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska (WIOŚ), na terenie województwa śląskiego zostało wydzielonych 5 stref służących do oceny jakości powietrza, Gmina Gaszowice należy do strefy śląskiej. Wartości średnie stężeń pyłu zawieszonego PM10 w 2012 r. wyniosły: w strefie śląskiej - od 30 do 51µg/m3, przy wartości dopuszczalnej 40 µg/m3. Liczba przekroczeń dopuszczalnego poziomu stężeń 24-godzinnych pyłu zawieszonego PM10 była wyższa niż dopuszczalna częstość i wyniosła w strefie śląskiej od 0,8 do 3,5 razy więcej. W 2012 r. wartości 90,4 percentyla dla stężeń 24-godzinnych pyłu zawieszonego PM10 przekroczyły poziom 50 µg/m3, osiągając maksymalne przekroczenie w strefie śląskiej o 144 %. Średnioroczne stężenia benzo(a)pirenu wyniosły w strefie śląskiej w 2012 r. od 3,4 do 10,5 ng/m3 (wartość docelowa 1 ng/m3).	Brak możliwości określenia	brak
Godów	TAK Program ograniczania niskiej emisyjnej na terenie gminy Godów w latach 2013-	Program ograniczania niskiej emisji w latach 2013-2015 obejmuje: 1.Wymianę źródeł ciepła na: - kotły węglowe z automatycznym podawaniem paliwa, - kotły gazowe, - kotły olejowe, - kotły na pelety drzewne, - kotły energetyczne.	BD	Szacowany oraz osiągnięty spadek CO2 za rok 2013: 186 689 kg/a Szacowany spadek emisji CO2 za rok 2014:	Dane dotyczące pomiaru powietrza w punkcie w Godowie przy ulicy Gliniki ROK 2013

	2015	2.Instalację odnawialnych źródeł energii dla budynków indywidualnych na: - pompy ciepła, - kolektory słoneczne do przygotowania c.w.u. 3.Modernizację instalacji wewnętrznych c.o. i c.w.u. oraz termomodernizacja przegród zewnętrznych budynku, 3.Zakup i montaż instalacji fotowoltaicznej.		822 573,69 kg/a	W 2013 r. średnioroczne wartości stężeń pyłu zawieszonego PM10 dla Gminy Godów wyniosły (przy wartości dopuszczalnej wynoszącej 40 µg/m3) 48, µg/m3. Liczba przekroczeń dopuszczalnego poziomu stężeń 24 – godzinnych pyłu zawieszonego PM10 na stacji w Godowie przy ul. Gliniki pojawiła się w sezonie grzewczym i wyniosła 87 w miesiącu styczniu, 90 w miesiącu lutym, 75 w marcu, 57 w kwietniu i 75 w miesiącu październiku. Średnioroczna wartość stężenia pyłu zawieszonego PM2,5 w roku 2013 wyniosła 35,7 µg/m3 (przy dopuszczalnej

<table>
<tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td>wartości powiększonej o margines tolerancji wynoszącej 27 µg/m3). Średnioroczna wartość stężeń benzo (a) pirenu wyniosła 9,325 (na stacji w Godowie ul. Gliniki – przy wartości docelowej 1 ng/m3.</td></tr>
<tr><td>Gorzyce</td><td>NIE</td><td>Program ograniczenia niskiej emisji na terenie gminy Gorzyce – wymiana źródła ciepła, wykorzystanie odnawialnych źródeł energii w budynkach jednorodzinnych</td><td>57739 t/rok
(wielkość emisji CO2 powstająca w procesie spalania paliwa do celów grzewczych w budynkach indywidualnych jednorodzinnych – na podstawie Programu ograniczenia niskiej emisji na terenie gminy Gorzyce na lata 2013-2015 przyjętego uchwałą Rady Gminy Gorzyce nr XXIII/181/12 z dnia 27 września 2012 r.)</td><td>1207 t/rok</td><td>Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla gminy Gorzyce na lata 2013-2016 z perspektywą na lata 2017-2020 przyjęta uchwałą Rady Gminy Gorzyce nr XXIX/237/13 z dnia 29 kwietnia 2013 r.</td></tr>
<tr><td>Jastrzębie - Zdrój</td><td>NIE</td><td>Program ochrony środowiska dla miasta Jastrzębie-Zdrój z perspektywą do roku 2015.
W roku 2010 w EC Zofiówka została przeprowadzona optymalizacja kotła OP-140. Celem inwestycji było podniesienie sprawności brutto jednostki kotłowej o min. 4 punkty procentowe w odniesieniu do sprawności uzyskiwanej przed modernizacją. Sprawność kotła po przeprowadzonej optymalizacji wynosi 90%. Zwiększenie sprawności przekłada się na zwiększenie produkowanej energii z jednostkowej ilości paliwa co</td><td>Wielkość rocznej emisji zanieczyszczeń ze spalania paliw do celów grzewczych na ternie miasta Jastrzębie-Zdrój – emisja niska:<table><tr><th rowspan="2">Lp</th><th rowspan="2">Rodzaj zanieczyszczenia</th><th>Roczna en zanieczysz</th></tr><tr><th>Mg/rok</th></tr><tr><td>1</td><td>Pył</td><td>464,2</td></tr><tr><td>2</td><td>SO_2</td><td>262,0</td></tr><tr><td>3</td><td>NO_x</td><td>69,3</td></tr></table></td><td>Brak danych</td><td>Program ochrony środowiska dla miasta Jastrzębie-Zdrój z perspektywą do roku 2015</td></tr>
</table>

<table>
<tr>
<td></td>
<td></td>
<td>w rozrachunku przekłada się na zmniejszenie zużycia węgla, a w konsekwencji emisji zanieczyszczeń do atmosfery.Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń w roku 2010 w porównaniu do roku 2009 zostało osiągnięte między innymi dzięki redukcji ilości zużytego węgla o 68 829 ton, co stanowi zmniejszenie zużycia paliwa o 20,5% w stosunku do roku ubiegłego.</td>
<td>
<table>
<tr><td>4</td><td>CO</td><td>2 003,9</td></tr>
<tr><td>5</td><td>B(a)P (kg/rok)</td><td>400,0</td></tr>
<tr><td>6</td><td>CO_2</td><td>44 964,0</td></tr>
</table>
Wielkość rocznej emisji zanieczyszczeń ze spalania paliw do celów grzewczych na terenie miasta Jastrzębie-Zdrój – emisja z kotłowni o mocy 100 kW i większych
<table>
<tr><th rowspan="2">Lp</th><th rowspan="2">Rodzaj zanieczyszczenia</th><th>Roczna emisja zanieczyszczeń</th></tr>
<tr><th>Mg/rok</th></tr>
<tr><td>1</td><td>Pył</td><td>6,8</td></tr>
<tr><td>2</td><td>SO_2</td><td>41,1</td></tr>
<tr><td>3</td><td>NO_x</td><td>129,6</td></tr>
<tr><td>4</td><td>CO</td><td>45,4</td></tr>
<tr><td>5</td><td>B(a)P (kg/rok)</td><td>8,5</td></tr>
<tr><td>6</td><td>CO_2</td><td>17 541,6</td></tr>
</table>
Ponadto występuje również Emisja niezorganizowana ze źródeł powierzchniowych oraz Emisja transgraniczna –opisana w Programie Ochrony Środowiska dla Miasta Jastrzębie-Zdrój z perspektywą do 2015
</td>
<td></td>
<td></td>
</tr>
<tr>
<td>Jejkowice</td>
<td>NIE</td>
<td>Przewidywane inwestycje:
1. przeprowadzenie termomodernizacji (docieplanie, wymiana okien) wraz z modernizacją systemów grzewczych w budynkach będących w gestii gminy oraz w obiektach indywidualnych.
2. promowanie i dofinansowanie modernizacji i wymiany kotłów tj. indywidualnych systemów grzewczych (niskoemisyjne kotły węglowe i gazowe)
3. dofinansowanie zakupu pomp ciepła dla odbiorców indywidualnych.
4. instalacja kolektorów słonecznych, alternatywnie paneli fotowoltaicznych w obiektach indywidualnych – dofinansowanie.
Realizacja Programu ograniczenia niskiej emisji dla gminy ujęta została w Aktualizacji Programu Ochrony</td>
<td>Brak pomiarów</td>
<td>Zmniejszenie emisji substancji szkodliwych o ok. 900 ton rocznie (założenia z POŚ)
Zmniejszenie emisji CO2 wyniesie: 71 920,5 kg / rok</td>
<td>Aktualizacja POŚ dla Gminy Jejkowice (kwiecień 2013)

Dane z dokumentacji z przeprowadzonych audytów.</td>
</tr>
</table>

		Środowiska dla Gminy Jejkowice (kwiecień 2013) Termin realizacji 2013 – 2016.			
Kornowac	Obecnie Gmina nie posiada PGN – planowany termin opracowania PGN – grudzień 2014 r.	Planowane inwestycje: przebudowa, rozbudowa, częściowa rozbiórka i modernizacja budynku szkoły podstawowej na zespół szkolno – przedszkolny przy ul. Głównej w Kobyli (okres realizacji 2014-2015), obejmująca roboty z zakresu termomodernizacji i instalacji solarnych	Brak danych	Brak danych	brak
Krzanowice	NIE	1. Plany inwestycji w zakresie ograniczania niskiej emisji: „Termomodernizacja budynku Przedszkola w Krzanowicach” 2. Programy ograniczania niskiej emisji dla mieszkańców - brak	Brak danych	Brak danych	Brak danych
Krzyżanowice	NIE Złożono wniosek o dofinansowanie opracowania „PGN” do NFOŚiGW	Od 2007 roku PONE do 2013 roku osiągnięto następujące wskaźniki: 2007-2008- 100 pieców 2009 -2010 – 52 piece 2011 – 35 solarów i 18 pieców 2012 – 25 solarów i 25 pieców 2013 – 25 solarów I 25 pieców Plan na 2014 – 20 pieców, 30 solarów	Brak danych	Brak danych	Program ochrony środowiska Program ochrony powietrza
Kuźnia Raciborska	-	-	-	-	-
Lubomia	Nie	1. do roku 2016 planowana jest realizacja PONE w ramach którego planuje się modernizację 56 kotłowni oraz montaż 80 instalacji solarnych. 2.Przygotowane pod względem dokumentacji, są następujące zadania: - Termomodernizacja wraz z wymianą źródła ciepła w budynku OSP i ZWK w Lubomi, - Termomodernizacja wraz z wymianą źródła ciepła w budynku OSP w Lubomi, - Termomodernizacja wraz z wymianą źródła ciepła w budynku Urzędu Gminy w Lubomi,	Brak danych	W ramach PONE został obliczony efekt ekologiczny dla planowanego zakresu prac. Z efektu tego wynika, że zrealziowanie zadań zawartych w programie zmniejszy emisję CO2 o ok. 25 %	Program Ochrony Powietrza dla stref województwa śląskiego, w których stwierdzone zostały ponadnormatywne poziomy substancji w powietrzu. Program obejmuje strefę

					raciborsko wodzisławską, w której znajduje się Gmina Lubomia.
Lyski	NIE	Program „Ograniczenia niskiej emisji na terenie Gminy Lyski" funkcjonował w latach 2010 – 2013. W przyszłym okresie planuje się wprowadzenie nowego programu ograniczenia emisji zanieczyszczeń.	Brak danych	Brak danych	Brak danych
Marklowice	NIE jest w trakcie realizacji. Zostanie przyjęty w bieżącym roku	W ramach ograniczania niskiej emisji na terenie gminy Marklowice wprowadzono dotacje dla mieszkańców przy montażu instalacji solarnych i wymianie źródeł ciepła na ekologiczne, które nadal będą przyznawane	Brak danych	Brak danych	Brak
Mszana	-	-	-	-	-
Nędza	-	-	-	-	-
Pietrowice Wielkie	-	-	-	-	-
Pszów	NIE	- Dotacje dla osób fizycznych w zakresie instalacji solarnych oraz dotacje do montażu piecy olejowych, gazowych, pomp ciepła, itp., - termomodernizacja dwóch obiektów użyteczności publicznej tj. Ochotnicza Straż Pożarna, Budynek mieszkań komunalnych.	Brak danych	Brak danych	Miasto nie posiada aktualnych dokumentów
Racibórz	NIE	Realizacja Programu ograniczenia niskiej emisji w Mieście Racibórz na lata 2013-2015 zatwierdzonego uchwałą Rady Miasta Racibórz XXII/314/2012 z dnia 31 października 2012r. z późn. zm. (dotacje do modernizacji indywidualnych źródeł ciepła); termomodernizacja gminnych zasobów mieszkaniowych; termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej	W Mieście Racibórz nie przeprowadzano bazowej emisji CO_2, wielkość emisji szacowana była jedynie na potrzeby Programu ograniczenia niskiej emisji - Tabela 1	Nie szacowano	-
Radlin	NIE	<u>Działania zrealizowane:</u> Program Ograniczania Niskiej Emisji (PONE) 2009 – 2013 – likwidacja starych kotłów w liczbie 166, montaż nowych kotłów w liczbie 166, montaż 242 szt instalacji solarnych			
Rudnik	-	-	-	-	-
Rybnik	NIE – Plan ma	Inwestycje w obszarze gospodarki niskoemisyjnej do	W ramach Śląskiego Monitoringu Powietrza,	Szacuje się, że w	Brak

	zostać przygotowany do połowy 2015 r. Miasto stara się o środki POIiŚ na dofinansowanie tworzenia planu	realizacji w latach 2014-2020: 1.Termomodernizacje budynków publicznych – planuje się kompleksową termomodernizację ok. 40 budynków za kwotę ok. 40 mln zł. Skala inwestycji zależeć będzie m.in. od warunków uzyskania dofinansowania ze środków zewnętrznych oraz możliwości zapewnienia wkładu własnego 2.Termomodernizacje wielorodzinnych budynków mieszkalnych należących do miasta – planuje się kompleksową termomodernizację ok. 25 budynków za kwotę ok. 10 mln zł. Skala inwestycji zależeć będzie m.in. od warunków uzyskania dofinansowania ze środków zewnętrznych oraz możliwości zapewnienia wkładu własnego 3.Termomodernizacje wielorodzinnych budynków mieszkalnych spółdzielni/wspólnot mieszkaniowych 4.Wymiana źródeł ciepła w budynkach jednorodzinnych, w tym podłączanie budynków do sieci ciepłowniczej 5.Zwiększenie ilości energii produkowanej ze źródeł odnawialnych – montaż instalacji OZE w budynkach publicznych i prywatnych 6.Poprawa efektywności energetycznej oświetlenia ulicznego (wprowadzenie inteligentnego systemu sterowania oświetleniem oraz kontynuacja wymiany 7.Budowa ITS dla Miasta Rybnika.	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach prowadzi na terenie Województwa Śląskiego pomiary na 16 stacjach. W Rybniku są dwie stacje pomiarowe: przy ul. Borki 37a (pomiary automatyczne i manualne) oraz ul. Przemysłowej. Nie prowadzi się jednak na nich pomiarów emisji CO_2. Szacunkowa emisja CO2 z terenu Rybnika będzie określona w planowanym planie gospodarki niskoemisyjnej.	wyniku planowanych inwestycji redukcja emisji CO2 wyniesie co najmniej 3500 ton rocznie	
Rydułtowy	NIE	W ramach RIT Subregionu Zachodniego w działaniu 4.3„efektywność energetyczna” ujęto projekt „ Poprawa efektywności energetycznej budynków oświatowych w Rydułtowach”. W ramach RIT Subregionu Zachodniego jako projekt rezerwowy w działaniu 4.5 „niskoemisyjny transport miejski” ujęto projekt „Niezmotoryzowani mają łatwiej - program wsparcia dla ruchu rowerowego w Rydułtowach”. Miasto Rydułtowy złożyło wniosek do NFOŚiGW w ramach konkursu POIiŚ działanie 9.3. o dofinansowanie projektu dot. opracowania planu gospodarki niskoemisyjnej. Obecnie oczekujemy na rozstrzygnięcie konkursu.	Brak aktualnych danych Wg PONE z 2006r. (dokument na lata 2007-2009) szacunkowa emisja CO2 na terenie Gminy Rydułtowy wynosiła: - wysoka: 42 267 Mg/rok - niska: 40 841 Mg/rok - liniowa: 5 831 Mg/rok WG „Aktualizacji projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło…na obszarze Gminy Rydułtowy” z roku 2011 szacunkowa emisja CO2 wynosi: - wysoka: 43 148 Mg/rok - niska: 45 731 Mg/rok	Wg wstępnego audytu energetycznego dla projektu w działaniu 4.3. szacowany spadek emisji gazów cieplarnianych wynosi 674,07 tony CO2/rok Brak danych dla projektu rezerwowego.	Miasto Rydułtowy posiada „Program Ochrony Środowiska dla Miasta Rydułtowy na lata 2013-2016 z perspektywą na lata 2017-2020” oraz opracowaną w 2012 roku

			- liniowa: 13 304 Mg/rok		„Aktualizację projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe na obszarze Gminy Rydułtowy". Miasto Rydułtowy zostało objęte, opracowanym w 2010 roku, Programem ochrony powietrza dla stref województwa śląskiego, w których stwierdzone zostały ponadnormatywne poziomy substancji w powietrzu.
Świerklany	Gmina nie posiada planu gospodarki niskoemisyjnej	1. Brak programu ograniczania niskiej emisji w gminie. 2. Instalacje w budynkach prywatnych – dofinansowanie z budżetu gminy do solarów, pomp ciepła, pieców gazowych oraz niskoemisyjnych pieców na paliwo stałe. Od 2004 r. do kwietnia 2014 r. gmina udzieliła dotacji do następujących działań: - instalacje solarne - 150 szt. - pompy ciepła – 3 szt. - kotły gazowe – 50 szt. - piece niskoemisyjne – 87 szt.	48,8 tys. Mg/a (dane z 2003 r.) brak aktualnych danych	brak danych	„Program ochrony środowiska Gminy Świerklany"
Wodzisław Śl.	NIE – Miasto Wodzisław	Kontynuacja dotacji do modernizacji systemów ogrzewania tj. zamiany kotła węglowego o niskiej	Brak danych	Brak danych	„Program Ochrony

	Śląski zawarło w dniu 31.01.2014 r. umowę na opracowanie „Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Miasta Wodzisławia Ślaskiego" z firmą – Grupa doradcza ALTIMA Sp. z o.o. Park Naukowo-Technologiczny EURO-CENTRUM z siedzibą w Katowicach, 40-568 przy ulicy Ligockiej 103/7. Plan zostanie opracowany do dnia 30.07.2014 r.	sprawności energetycznej na źródła ogrzewania wykorzystujące: energię elektryczną, gaz, olej opałowy, biomasę, węgiel w kotłach z paleniskiem retortowym, a także podłączeń budynków do sieci cieplej oraz montażu instalacji wykorzystujących odnawialne źródło energii Ponadto planuje się realizację inwestycji przy wsparciu RIT/RPO WSL 2014-2020: - Budowa instalacji fotowoltaicznych w Wodzisławiu Śląskim - przedmiotem inwestycji jest zakup oraz instalacja elektrowni słonecznych o mocy od 2kW do 20 kW na budynkach użyteczności publicznej oraz domach mieszkalnych zakwalifikowanych w ramach zintegrowanego programu - Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej w Wodzisławiu Śląskim: Przedmiot inwestycji obejmuje termomodernizację budynków w następującym zakresie: docieplenie ścian zewnętrznych budynku styropianem, usunięcie wilgoci ze ścian piwnic, ocieplenie dachu, wymiana stolarki okiennej z ramami drewnianymi, zmniejszenie powierzchni okien, wymiana drzwi metalowych na nowe z wkładem cieplnym, wymiana instalacji centralnego ogrzewania w budynkach połączona z zabudową przygrzejnikowych zaworów termostatycznych, zabudowa ekranów zagrzejnikowych instalacji c.o. - Termomodernizacja Dworca PKP/KM w Wodzisławiu Śląskim: Przedmiot inwestycji obejmuje m.in. następujący zakres: docieplenie ścian zewnętrznych budynku styropianem, ocieplenie dachu, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, wymiana instalacji centralnego ogrzewania w budynku. - Ciepło sieciowe obszaru Starego Miasta w Wodzisławiu Śląskim: Przedmiotem inwestycji jest likwidacja źródeł niskiej emisji w obrębie starego miasta w Wodzisławiu Śląskim i podłączenie budynków do sieci ciepłowniczej. - Efektywne zarządzanie energią w Wodzisławiu Śląskim: projekt obejmuje: wymianę opraw oświetleniowych na oprawy efektywne energetycznie w części miasta dotychczas nie objętej modernizacją oświetlenia oraz wdrożenie systemu zdalnego			Środowiska dla miasta Wodzisławia Śląskiego do roku 2015 w perspektywie działań na lata 2016-2019" przyjęty Uchwałą nr XXVIII/280/13 Rady Miejskiej Wodzisławia Śląskiego z dnia 30 stycznia 2013 roku.

		zarządzania energią dla części oświetlenia miejskiego. - Budowa centrum przesiadkowego w Wodzisławiu Śląskim: Projekt zakłada budowę zintegrowanego węzła przesiadkowego na obrzeżach Miasta Wodzisławia Śląskiego. Przedmiotem projektu będzie budowa miejsc postojowych do parkowania rowerów oraz samochodów, a także liniowej infrastruktury rowerowej. Termomodernizacja budynków 4 i 4a Urzędu Miasta: Przedmiotem inwestycji jest m.in.: wymiana stolarki okiennej na PCV , wymiana drzwi zewnętrznych, modernizacja instalacji z wymianą grzejników żeliwnych na stalowe i założeniem głowic termostatycznych			
Żory	NIE (program powstanie do końca 2014 r. – dofinansowanie w ramach POIiŚ na realizację projektu „Razem dla powietrza – plan gospodarki niskoemisyjnej dla Miasta Żory- trwa procedura podpisywania umowy o dofinansowanie)	1. Program ograniczenia niskiej emisji w budynkach mieszkalnych jednorodzinnych dla miasta Żory na lata 2011-2014 2. Aktualizacja Programu ograniczenia niskiej emisji w budynkach mieszkalnych jednorodzinnych dla miasta Żory na lata 2015-2018	138.776,425 Mg/rok (źródło: PONE 2010 r.)	483,906 Mg/rok (źródło: sprawozdania z realizacji PONE w latach 2011-2013)	Program ochrony powietrza dla stref województwa śląskiego, w których zostały stwierdzone ponadnormatywne poziomy substancji w powietrzu, w tym m.in. dla strefy - Aglomeracja Rybnicko – Jastrzębska

Źródło: opracowanie własne, na podstawie danych jst.

Tabela nr 29 Działania związane z efektywnością energetyczną w gminach subregionu

Jednostka samorządu terytorialnego	Dotychczasowe działania z zakresu odnawialnych źródeł energii	Dotychczasowe działania z zakresu termomodernizacji	Dotychczasowe działania z zakresu energooszczędnego oświetlenia
Gmina i Miasto Czerwionka-Leszczyny	- Zrealizowano projekt współfinansowany z Unii Europejskiej polegający na budowie infrastruktury służącej do produkcji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych - energii słonecznej, a także częściowo energii wiatrowej. Infrastruktura obejmowała 234 jednostki wytwarzania energii elektrycznej przy wykorzystaniu energii promieniowania, na które składają się: - 82 lampy uliczne hybrydowe, zasilane przez systemy pobierające energie wiatru i słoneczną (2 moduły fotowoltaiczne + turbina wiatrowa), - 25 lamp ulicznych solarnych (2 moduły fotowoltaiczne), - 18 lamp parkowych solarnych (1 moduł fotowoltaiczny), -2 znaki drogowe, oświetlane 1 modułem fotowoltaicznym. - Termomodernizacja Szkoły Podstawowej w Książenicach – zastosowanie źródła energii odnawialnej poprzez zabudowę na dachu budynku 4 szt. solarów wraz z niezbędną instalacją. - Termomodernizacja Zespołu Szkół nr 3 i Gimnazjum nr 2 w Czerwionce-Leszczynach (projekt współfinansowany z Unii Europejskiej): wykonanie na obu szkołach instalacji solarnej. Łącznie zamontowano 47 szt. solarów (12 szt. na Zespole Szkół nr 3 w Czerwionce-Leszczynach, 35 szt. na Gimnazjum nr 2 w Czerwionce-Leszczynach)	- Termomodernizacja Zespołu Szkół nr 5 w Bełku (termomodernizacja realizowana w ramach projektu pn. „Ograniczanie niskiej emisji w budynkach użyteczności publicznej w powiecie rybnickim") – prace przy budynku obejmowały m.in. wymianę, remont instalacji c.o. , sieci ciepłowniczej, wymianę źródeł ciepła i remont wymienników, ocieplenie ścian, elewacji, ocieplenie dachu, wymianę konstrukcji dachu, wymianę wentylacji i remont kominów, wymianę stolarki okiennej i drzwiowej. -Termomodernizacja Zespołu Szkół nr 3 i Gimnazjum nr 2 w Czerwionce-Leszczynach wraz modernizacją instalacji centralnego ogrzewania oraz wykonaniem instalacji solarnej służącej do podgrzewania ciepłej wody użytkowej. Zakres prac przy Zespole Szkół nr 3 obejmował ocieplenie dachów i stropów, ocieplenie ścian zewnętrznych płytami styropianowymi, wymianę zużytej stolarki okiennej na stolarkę z PCV, wymianę stolarki drzwiowej zewnętrznej na stolarkę stalową, wymianę instalacji odgromowej, modernizacja instalacji centralnego ogrzewania (montaż zaworów termostatycznych przy grzejnikach, regulacja instalacji), wykonanie instalacji solarnej. Zakres prac przy Gimnazjum nr 2 obejmował: wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, odwodnienie doświetlaczy okien piwnicznych, ocieplenie ścian zewnętrznych, ocieplenie poddasza, ocieplenie dachu, wymianę instalacji odgromowej, modernizację instalacji CO, kotłownia - roboty budowlane, instalacja sterowania i sygnalizacji, wykonanie instalacji	W ramach zmniejszenia zużycia energii elektrycznej wymieniono około 3230 opraw oświetlenia ulicznego z starego typu na nowe oprawy oświetlenia ulicznego z różnej mocy.

		solarnej. - Likwidacja ogrzewania piecowego w centrum Leszczyn – zakres prac obejmował m.in. wykonanie instalacji centralnego ogrzewania, docieplenie ścian zewnętrznych 89 budynków, docieplenie stropów nad ostatnią kondygnacją w 89 budynkach, docieplenie stropów piwnic 87 budynków oraz stropu nad przejściem 1 budynek (MOK), wykonanie sieci ciepłowniczej, przyłączy i zewnętrznej instalacji odbiorczej, zakup i montaż 79 węzłów cieplnych (w tym 3 grupowych) obsługujących 89 budynków, montaż pompy zmieszania gorącego i zmieszania zimnego, rozdzielnicy szafowej wyposażonej w falowniki do napędu pomp, automatykę sterującą pracą pomp w kotłowni węglowej przy ul. Polnej. - Termomodernizacja Szkoły Podstawowej nr 8 w Dębieńsku – zakres prac obejmował m.in. rozbiórkę istniejącego pokrycia z papy, wymianę wylewki stropodachu, ocieplenie stropodachu, naprawę pękniętych kominów ponad dachem, demontaż istniejących obróbek blacharskich i wykonanie nowych obróbek z blachy stalowej powlekanej, wymianę rynien dachowych na rynny PCV, wykonanie pokrycia dachowego, odtworzenie instalacji odgromowej dachu, wykonanie robót towarzyszących i porządkowych, przełożenie instalacji elektrycznej i odgromowej na ścianach budynku, ocieplenie ścian płytami styropianowymi, wykonanie robót towarzyszących: malarskich i porządkowych, wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, wymianę zaworów na zawory termostatyczne. - Termomodernizacja ze zmianą źródła ogrzewania dla Szkoły Podstawowej nr 4 i Gimnazjum nr 3 w Czerwionce przy ulicy Furgała 71, zakres prac obejmował m.in. docieplenie ścian zewnętrznych, docieplenie stropodachów, stropu piwnic, konstrukcji więźby, wymianę stolarki okiennej i drzwiowej wraz z robotami towarzyszącymi, modernizację	

		instalacji co., adaptację pomieszczenia piwnicy na kotłownię wraz z montażem kotłów c.o. z osprzętem. - Termomodernizacja Szkoły Podstawowej w Książenicach, zakres prac obejmował m.in. docieplenie ścian zewnętrznych, docieplenie stropodachów, wymianę stolarki okiennej i drzwiowej wraz z robotami towarzyszącymi, remont instalacji co., remont pomieszczenia kotłowni wraz z montażem kotła co. z osprzętem. - Termomodernizacja budynku KS Górnik Czerwionka. Zakres zadania: Wykonanie termomodernizacji budynku KS Górnik Czerwionka w pełnym zakresie w odniesieniu do segmentu 1 tj. docieplenie przegród zewnętrznych, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, wymiana instalacji co. wraz z grzejnikami i montażem zaworów termostatycznych, natomiast w segmencie 2 wykonane było docieplenie stropodachu oraz wykonanie izolacji ścian zewnętrznych.	
Gaszowice	W latach 2010-2012 realizowano Program Ograniczenia Niskiej Emisji. Dotacje przyznawane były do zakupu i montażu kompletnych instalacji solarnych. Eksploatacja tego typu urządzeń pozwala na znaczne ograniczenie kosztów związanych z podgrzewaniem wody. Instalacja solarna pozwala na pokrycie zapotrzebowania na c.w.u. w miesiącach letnich i na znaczne oszczędności paliwa podstawowego w sezonie grzewczym. W ramach PONE osiągnięto następujący efekt rzeczowy: - montaż 55 instalacji solarnych. Na dofinansowanie zadania Gmina pozyskała środki z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach w postaci pożyczki. Każdy uczestnik Programu otrzymywał w formie dotacji zwrot części nakładów poniesionych przy realizacji inwestycji. Dotacje udzielane były mieszkańcom gminy w wysokości 50% kosztów inwestycji, jednak w kwocie nie większej niż: a) w roku 2010 – 5.000,00 zł w przypadku montażu instalacji solarnej	1. W latach 2010-2012 realizowano Program Ograniczenia Niskiej Emisji. W ramach Programu dotowano nowoczesne kotły na paliwo stałe, które wykorzystują paleniska automatyczne (retortowe lub tłokowe), co pozwala na bardziej efektywne spalanie węgla i przyczynia się do ograniczenia zapotrzebowania na paliwa stałe, które charakteryzują się wysokimi wskaźnikami emisyjności. W ramach PONE osiągnięto następujący efekt rzeczowy: - likwidacja 40 kotłów opalanych paliwem stałym, - montaż 40 niskoemisyjnych kotłów węglowych. Na dofinansowanie zadania Gmina pozyskała środki z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach	Wymiana opraw oświetleniowych, na terenie Gminy Gaszowice. W latach 2009-2010 wymieniono 784 sztuki lamp na sodowe(co stanowi 100% lamp na terenie gminy). Koszt inwestycji – 801461,76 zł.

	b) w roku 2011 – 5.000,00 zł w przypadku montażu instalacji solarnej. c) w roku 2012 – 5.148,00 zł w przypadku montażu instalacji solarnej.	w postaci pożyczki. Każdy uczestnik Programu otrzymywał w formie dotacji zwrot części nakładów poniesionych przy realizacji inwestycji. Dotacje udzielane były mieszkańcom gminy w wysokości 50% kosztów inwestycji, jednak w kwocie nie większej niż: a) w roku 2010 –w kwocie nie większej niż 4.934,88 zł w przypadku montażu kotła c.o. b) w roku 2011 –w kwocie nie większej niż 5.000,00 zł w przypadku montażu kotła c.o. c) w roku 2012 –w kwocie nie większej niż 4.752,00 zł w przypadku montażu kotła c.o. Łącznie finansowanie PONE tj. montaż instalacji solarnych i wymiana kotłów Rok Środki finansowe pozyskane z WFOŚiGW 2010 212.843,76 2011 160.000,00 2012 100.105,36 Kwota całkowita inwestycji brutto(środki publiczne +prywatne) 2010 – 510208,52 zł 2011 – 407080,35 zł 2012 – 258240,59 zł 2. Gmina Gaszowice była partnerem projektu „Ograniczanie niskiej emisji w budynkach użyteczności publicznej w Powiecie Rybnickim” realizowanego w ramach RPO. Na terenie gminy projektem objęto 2 budynki tj. Przedszkole w Czernicy oraz Szkołę Podstawową w Szczerbicach. Wymieniono instalacje c.o. i kotły, docieplenie dachów, docieplenie i elewacja budynków. Wartość projektu to 1242289,54 zł wtym dotacja UE wyniosła 110227,62zł. Projekt realizowany był od 2007 r. do III kwartału 2012 r.	
Godów	Dotychczasowe działania zrealizowane w ramach programu ograniczania niskiej emisji z zakresu odnawialnych źródeł energii	Dotychczasowe zrealizowane działania z zakresu termomodernizacje:	Opis działań dotyczących wymiany opraw oświetleniowych, ilość

	w latach 2013-2015 to: - zabudowa instalacji solarnych w 38 budynkach mieszkalnych, - powierzchnia zamontowanych paneli solarnych na budynkach mieszkalnych 229,32 m2. Opis wykorzystania np. biogazu, pomp ciepła, instalacji solarnych, fotowoltaicznych itp. (można podać ilość instalacji, rodzaje obiektów-publiczne, prywatne, powierzchnie paneli solarnych itp.)	1. Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej przy ul. 1 Maja 179 w Skrzyszowie; zakres rzeczowy inwestycji: - ocieplenie ścian, - ocieplenie stropodachu, - wymiana instalacji c.o., - wymiana kotła, Wartość inwestycji: - 432 815,00 zł 2. Termomodernizacja budynku usługowego przy ul. 1 Maja 146 w Godowie; zakres rzeczowy inwestycji: - ocieplenie przegród, - wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, - wymiana instalacji c.o., - wymiana kotła węglowego. Wartość inwestycji: 203 307,00 zł 3. Termomodernizacja wraz z modernizacją systemu grzewczego budynku przy ul. 1 Maja 18a w Godowie; zakres rzeczowy: - ocieplenie przegród, - wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, - wymiana instalacji c.o., - wymiana kotła węglowego na węglowy niskoemisyjny, Wartość inwestycji: 599 803,00 zł 4. Modernizacja instalacji wraz z termomodernizacją dachu Szkoły Podstawowej przy ul. Powstańców Śl. w Łaziskach; zakres rzeczowy: - modernizacja instalacji c.o., - docieplenie dachu, - wymiana kotła na niskoemisyjny węglowy. Wartość projektu: 409 146,00 zł 5. Termomodernizacja Szkoły Podstawowej przy ul. Szkolnej 1 w Skrbeńsku; zakres rzeczowy: - ocieplenie przegród, - wymiana stolarki okiennej i drzwiowej,	zakupionych opraw w stosunku do ilości wszystkich opraw. Wskazanie ilości opraw, które pozostają do wymiany. Opis zastosowanych technologii. (LED, sodowe itp.)

		- wymiana instalacji c.o., - wymiana kotła węglowego, Wartość inwestycji: 451 683,00 zł 6. Termomodernizacja Wiejskiego Ośrodka Kultury przy ul. 1 Maja 101 w Gołkowicach; zakres rzeczowy: - ocieplenie przegród, - wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, - wymiana instalacji c.o., - wymiana kotła węglowego. Wartość inwestycji: 446 096,00 zł 7. Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej w Krostoszowicach; zakres rzeczowy: - ocieplenie przegród, - wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, - wymiana instalacji c.o., - wymiana kotła węglowego. Wartość inwestycji: 575 509,00 zł 8. Termomodernizacja budynku Ośrodka Kultury przy ulicy Wyzwolenia 12 w Skrzyszowie; zakres rzeczowy: - docieplenie ścian zewnętrznych, - docieplenie stropów nad ostatnimi kondygnacjami, - docieplenie stropu zewnętrznego, - modernizację systemu przygotowania cwu, - wykonanie systemu kolektorów słonecznych, - modernizację instalacji c.o. - modernizację źródła ciepła. Wartość inwestycji: 608 813,62 zł Ilość budynków publicznych nie poddanych termomodernizacji: 12 Dotychczasowe działania zrealizowane w ramach programu ograniczania niskiej emisji w latach 2008-2010 to:	

		- wymiana źródeł ciepła w 129 budynkach mieszkalnych w tym: a) opalanych paliwem stałym: 108 b) opalanych gazem: 20 c) opalanych biomasą: 1 Dotychczasowe działania zrealizowane w ramach programu ograniczania niskiej emisji w latach 2013-2015 to: - wymiana źródła ciepła w 55 budynkach mieszkalnych w tym: a) opalanych paliwem stałym: 54 b) opalanych gazem: 1 Opis działań w zakresie termomodernizacji. Wskazać działania na budynkach publicznych i prywatnych oddzielnie. Wskazać skalę działań tj. kwotę środków przeznaczonych na termomodernizację, ilość budynków publicznych poddanych całościowej lub częściowej termomodernizacji, zakres prowadzonej termomodernizacji tj. wskazanie co obejmowały prace(wymiana dachu, stolarki okiennej, ocieplenia, wymiana źródła ciepła wraz z instalacją lub bez)ilość budynków publicznych nie poddanych dotychczas termomodernizacji ilość domów, w których dokonano wymiany źródeł ciepła.	
Gorzyce	1) Realizacja Programu ograniczenia niskiej emisji na terenie gminy Gorzyce na lata 2009-2011 2) Realizacja Programu ograniczenia niskiej emisji na terenie gminy Gorzyce na lata 2013-2015	1) Dofinansowania do zakupu źródeł ciepła w latach 1998-2008: - kotły węglowe – 58 - kotły niewęglowe – 129 2)PONE 2009-2011: - kotły węglowe – 160 - kotły gazowe – 10 - pompy ciepła – 2 - kotły opalane drewnem i energią elektryczną – 1 - kotły opalane olejem opałowym – 2 - instalacje solarne – 65 3) PONE 2013-2015: - kotły węglowe – 39 - kocioł gazowy – 1	Łączna ilość opraw oświetleniowych na terenie Gminy wynosi 2110 szt. W 2012 roku wykonano modernizację oświetlenia ulicznego na terenie Gminy Gorzyce, poprzez dobudowę 272 szt opraw i wymianę 1050 szt opraw. Wymiana opraw polegała na wymianie opraw z rtęciowych i sodowych dużej mocy na sodowe posiadające układy redukcji mocy. Oprawy te stanowią obecnie ponad 60% stanu oświetlenia całej gminy. W przypadku pozostałych opraw w celu dalszej redukcji zużycia energii zabudowano reduktory mocy (obecnie 24 szt.)

		- instalacje solarne - 30	
Jastrzębie - Zdrój	*Lata 2007-2013* *Kolektory słoneczne dla osób fizycznych -726 sztuk na kwotę 2.119.140,54,* - urządzenia do wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych- **614 000 zł,** - ROK 2011 201 (115) osoby otrzymały dofinansowanie w wysokości: 479 250,84 (345 000,00), - ROK 2012 312 (208) osoby otrzymały dofinansowanie w wysokości: 799 914,25 (623 114,25), ROK 2012 SP nr 16 budowa instalacji wykorzystującej metan do celów grzewczych kwota 324 600,00; budynki przedszkolne kolektory słoneczne kwota 17 000,00; PP 20, Zespół Szkół Mistrzostwa Sportowego wymiana kotła na gazowy kwota 48 784,00, **PP 6** Instalacja paneli słonecznych z pompą ciepła-35 760 zł **PP 8** Instalacja paneli słonecznych wraz z pompą ciepła – 49 240 zł **PP 26** Instalacja paneli słonecznych wraz pompą ciepła – 40 000 zł **SP 19** Instalacja pompy ciepła wraz z pracami towarzyszącymi -40 800 zł	*Lata 2007-2013* *Pompy ciepła dla osób fizycznych 65 na kwotę 181266,05 zł,* - kotły węglowe (na terenach, gdzie brak jest sieci gazowej lub sieci co) – **77 600 zł** - kotły węglowe retortowe jednopaleniskowe – **144 400 zł** - kotły elektryczne, gazowe i olejowe, kominki, kotły na biomasę- **99 554 zł** - podłogowe i ścienne ogrzewanie elektryczne- **0 zł** - ROK 2009 172 osoby otrzymały dofinansowanie w wysokości 295 854,00, - ROK 2010 291osób otrzymało dofinansowanie w wysokości 639 700,00, - kotły węglowe (na terenach, gdzie brak jest sieci gazowej lub sieci co) – **34 400 zł** - kotły węglowe retortowe jednopaleniskowe – **84 000 zł** - kotły elektryczne, gazowe i olejowe, kominki, kotły na biomasę- **81 650,84 zł** - urządzenia do wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych- **1 089 114,25 zł,** 2013 **Publiczne Przedszkole nr 21** Remont instalacji centralnego ogrzewania - 10500 zł **Publiczne Przedszkole nr 26** Wymiana stolarki okiennej- 26 000 zł **Publiczne Przedszkole nr 8** Remont instalacji centralnego ogrzewania – 28 766 zł **Publiczne Przedszkole nr 5** Remont instalacji centralnego ogrzewania - 17 405 zł **Publiczne Przedszkole nr 20** Remont instalacji centralnego ogrzewania - 26 864 zł	

		Wymiana drzwi do kotłowni i inne roboty - 12 599zł **Publiczne Przedszkole nr 6** Wymiana kaloryferów i drzwi- 24 000 zł. **Publiczne Przedszkole nr 13** Wymiana drzwi-4674 zł **Publiczne Przedszkole nr 15, 18, 21, 24** – Wymiana kaloryferów-54 300 zł **Publiczne Przedszkole 16**- Wymiana drzwi i okien do piwnicy -2 830 zł **SP nr 5 –** docieplenie ściany i wymiana drzwi-4500 zł **SP 12**-wyminan drzwi-34 870 zł **SP nr 19**-Wymina okien i drzwi zewn. -70 290 zł **SP nr 12**- wymiana kaloryferów i zaworów termoregulacyjnych-10.000zł **ZS nr 1**- wymiana drzwi-56 835 zł **ZS nr 3** – docieplenie dachu – 46255 zł **ZS nr 2 –kompleksowa termomodernizacja** – 2.570 000 zł 2011-2012 **Gimnazjum nr 8** ocieplenie stropodachów, wykonanie nowego pokrycia dachowego wraz z obróbkami i rynnami koszt: 188 012,77; **ZS nr 2** ocieplenie dachów , wymiana pokrycia dachowego wraz z obróbkami, docieplenie ścian, montaż rynien i rur spustowych koszt: 2 264 103,91 **SP nr 17** ocieplenie ścian i stropodachu sali gimnastycznej koszt: 67 475,89 **ZS nr 12** wymiana okien i drzwi zewnętrznych, ocieplenie ścian i poddaszy, wymiana pokrycia dachowego, montaż rynien i rur spustowych koszt: 858 720,31	

		PP nr 8, docieplenie ścian i stropu koszt: 332 680,77 docieplenie ścian zewnętrznych – 171 017,64 zł **PP nr 21** docieplenie ściany frontowej koszt: 36 899,00 docieplenie ścian zewnętrznych , ocieplenie stropodachu wraz z wymiana pokrycia dachowego – 162 454,01 zł **PP 7** –wymiana kotła na paliwo stałe na bezobsługowy kocioł gazowy z przebudową kotłowni – 52 499 zł **PP 14** ocieplenie dachu koszt: 69 126,00 wymiana drzwi – 7000 zł **PP 5** docieplenie stropodachu koszt: 65 800,00 **PP 20** – docieplenie ścian zewnętrznych styropianem oraz wymiana stolarki okiennej i drzwiowej – 174 989,53 zł **PP 18** – termomodernizacja budynku , docieplenie ścian zewnętrznych oraz ocieplenie stropodachu-210 582,54zł **PP 16-** wymiana okien -34 500 zł **PP 26** – koszt inwestycji – 20 000 zł **PP 14** –wymiana okien-15 000 zł **PP 17**-wymiana okien-8000 zł **PP 24** –wymiana drzwi głównych- 9 800 zł **PP 15** -wymiana okien -10 000 zł	
Jejkowice	Urząd Gminy był organizatorem spotkania mieszkańców z przedstawicielami Programu „Słoneczna Gmina” dotyczącego dofinansowania do zakupu i instalacji kolektorów słonecznych dla indywidualnych odbiorców , następnie urząd udzielał informacji o możliwości uzyskania ww. dofinansowania. Podjęto również działania mające na celu pozyskanie dofinansowania w ramach RIT.	Urząd zlecił wykonanie dwóch audytów energetycznych: 1. Termomodernizacja budynku sportowo – kulturalnego w Jejkowicach, 2. Audyt budynku szkolnego.	W toku jest inwestycja związana z wymianą opraw oświetleniowych na oprawy energooszczędne. Stare oprawy zostaną wymienione na oprawy sodowe – w ilości 226 szt.
Kornowac	<u>Działania na obiektach publicznych:</u>	<u>Działania na obiektach publicznych (8</u>	<u>Działania na obiektach publicznych:</u> nie

	• Montaż instalacji solarnej w budynku Przedszkola Publicznego w Pogrzebieniu – łączna powierzchnia kolektorów: 7,53 m^2 (2013 r.); • Montaż instalacji solarnej w budynku Przedszkola Publicznego w Łańcach – łączna powierzchnia kolektorów: 12,57 m^2 (2010 r.) W okresie 2014-2015 planowany montaż instalacji solarnych na budynku Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Kobyli. Brak danych na temat działań z zakresu OZE w budynkach prywatnych.	obiektów): • Budynek Domu Kultury (obecnie GOK) i OSP w Łańcach – termomodernizacja obejmująca wymianę stolarki okiennej, ocieplenie stropodachu i ścian zewnętrznych, wymianę źródła ciepła (2009 r., koszt brutto: 263 971,66 PLN) • Budynek Szkoły Podstawowej w Kobyli – termomodernizacja obejmująca wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, ocieplenie ścian zewnętrznych, wymiana źródła ciepła (2007 r., koszt brutto: 216 792,48 PLN); • Budynek Szkoły Podstawowej w Pogrzebieniu – termomodernizacja obejmująca wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, ocieplenie stropodachu i ścian zewnętrznych, wymiana źródła ciepła (2010 r., koszt brutto: 590 602,52 PLN); • Budynek Domu Kultury w Pogrzebieniu – termomodernizacja obejmująca wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, ocieplenie stropodachu i ścian zewnętrznych, wymiana źródła ciepła (2010 r., koszt brutto: 238 082,86 PLN); • Budynek Domu Kultury (obecnie GOK) w Kobyli – termomodernizacja obejmująca wymianę stolarki okiennej, ocieplenie stropodachu i ścian zewnętrznych (2009 r., koszt brutto: 315 606,87 PLN); • Budynek Domu Kultury (obecnie GOK) i OSP w Rzuchowie – termomodernizacja obejmująca wymianę stolarki okiennej, ocieplenie ścian zewnętrznych, (2009 r., koszt brutto: 89 230,91 PLN); • Budynek Szkoły Podstawowej w Rzuchowie – termomodernizacja obejmująca wymianę stolarki okiennej, ocieplenie stropodachu i ścian zewnętrznych (2009 r., koszt brutto: 210 511,98 PLN); • Budynek Przedszkola Publicznego w	podejmowano działań w tym zakresie. Do wymiany nadaje się całe oświetlenie w obiektach publicznych gminy Kornowac. Brak danych na temat działań z zakresu energooszczędnego oświetlenia w budynkach prywatnych.

		Kornowacu – termomodernizacja obejmująca wymianę stolarki okiennej, ocieplenie stropodachu i ścian zewnętrznych (2010 r., koszt brutto: 78 049,16 PLN); Budynki publiczne planowane do objęcia pracami termomodernizacyjnymi w okresie 2014-2020: budynek A Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Kobyli (m.in. docieplenie ścian, dachu), budynek B Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Kobyli (m.in. docieplenie dachu), budynek Gimnazjum Publicznego w Kornowacu (m.in. wymiana stolarki okiennej, wymiana źródła ciepła). Brak danych na temat termomodernizacji i wymiany źródeł ciepła w budynkach prywatnych.	
Krzanowice	Opis wykorzystania np. biogazu, pomp ciepła, instalacji solarnych, fotowoltaicznych itp. (można podać ilość instalacji, rodzaje obiektów-publiczne, prywatne, powierzchnie paneli solarnych itp.) – z informacji jakie Gmina posiada, na terenie gminy funkcjonuje jedna pompa ciepła prywatna oraz kilkadziesiąt instalacji solarnych prywatnych oraz jedna instalacja solarna na potrzeby c.w.u na budynku Zespołu Szkół w Wojnowicach należącym do Gminy Krzanowice.	Opis działań w zakresie termomodernizacji. Wskazać działania na budynkach publicznych i prywatnych oddzielnie. Wskazać skalę działań tj. kwotę środków przeznaczonych na termomodernizację, ilość budynków publicznych poddanych całościowej lub częściowej termomodernizacji, zakres prowadzonej termomodernizacji tj. wskazanie co obejmowały prace(wymiana dachu, stolarki okiennej, ocieplenia, wymiana źródła ciepła wraz z instalacją lub bez)ilość budynków publicznych nie poddanych dotychczas termomodernizacji ilość domów, w których dokonano wymiany źródeł ciepła.- Działania w zakresie termomodernizacji obiektów publicznych należących do Gminy Krzanowice obejmowały wymiany dachów, stolarki okiennej, wykonanie dociepleń ścian, wymiana źródeł ciepłą w raz z instalacją w latach 1999-2014 min.: 1. Wymiana starych pieców na piece ekologiczne we wszystkich szkołach, budynku Urzędu Miejskiego w Krzanowicach, w budynku Ośrodka Zdrowia 2. Termomodernizacja budynku Zespołu Szkół w Krzanowicach	Opis działań dotyczących wymiany opraw oświetleniowych, ilość zakupionych opraw w stosunku do ilości wszystkich opraw. Wskazanie ilości opraw, które pozostają do wymiany. Opis zastosowanych technologii. (LED, sodowe itp.) – wymiana 100% opraw oświetleniowych na terenie Gminy Krzanowice - lampy sodowe.

<table>
<tr><td></td><td></td><td>3. Termomodernizacja Domu Kultury w Krzanowicach
4. Termomodernizacja Sali gimnastycznej w Borucinie
5. Termomodernizacja budynku wielorodzinnego Bojanów ul. Polna
6. Termomodernizacja budynku wielofunkcyjnego w Krzanowicach ul. Cegielniana
7. Termomodernizacja Domu Kultury w Bojanowie
Na ogólną kwotę ok. 4 mln zł
Działania Gminy Krzanowice w budynkach prywatnych – wymiana 87 starych źródeł ciepła na nowoczesne piece ekologiczne w ramach Programu obniżania niskiej emisji na terenie Gminy Krzanowice na kwotę ok. 1 mln zł</td><td></td></tr>
<tr><td>Krzyżanowice</td><td>Do 31.12.2013r.
wykonano 85 instalacji solarnych na obiektach prywatnych</td><td>Do 31.12.2013 wykonano 220 wymian pieców w obiektach prywatnych
I. „Termomodernizacja budynku Zespołu Szkół Ogólnokształcących przy ulicy Łąkowej 12 w Krzyżanowicach.”
Koszt inwestycji: 1.442.257,25
<table><tr><td>WFOŚiGW pożyczka</td><td>729.804,00</td></tr><tr><td>WFOŚiGW dotacja</td><td>326.463,00</td></tr><tr><td>WFOŚiGW umorzenie pożyczki nr 285/2007/35/OA/po/P</td><td>269.222,40</td></tr><tr><td>Środki GFOŚiGW</td><td>77.483,85</td></tr><tr><td>Środki własne gminy</td><td>39.284,00</td></tr></table>1. Prace ogólnobudowlane w obrębie źródła ciepła: skucie starych tynków i okładzin oraz drzwi, zabudowanie kanalizacji (studzienka, kratki i przewody), wykonanie fudamentów pod kotły, wykucie otworów wentylacyjnych, wykonanie wylewki wyrównujących, montaż drzwi wejściowych ppoż.(2 szt.), roboty wykończeniowe (powłoki malarskie, okładziny - płytki ścienne i podłogowe), zabezpieczenie ppoż.
2. Montaż kolektorów słonecznych 8 szt.,</td><td>Brak</td></tr>
</table>

producent typ ES1H/2 firmy Ensol 2 o łącznej powierzchni 16 m2 wraz z automatyką,sterownik temp., grupa pompowa, grupa bezpieczeństwa.
3. Docieplenie ścian metodą suchą -mokrą wg systemu BOLIX przy pomocy (styropianu) o grubości 12 cm, 6 cm - powierzchnia docieplana F=2317,72 m2 - zakup i montaż
4. Docieplenie stropodachów przy pomocy granulatu z wełny mineralnej o grubości 18 cm - powierzchnia docieplana F= 1 022,4 m2 - zakup i montaż
II. „Termomodernizacja budynku przedszkola w Krzyżanowicach przy ul. Wyzwolenia 1”
Koszt inwestycji: 506.759,53

WFOŚiGW dotacja	196.008,00
WFOŚiGW dotacja	153.519,00
Środki własne – budżet gminy	157.232,53

1. Zakup i montaż urządzeń technologicznych kotłowi (w tym kotła opalanego gazem – firmy Viessmann Vitodens 200-W o mocy 73 kW - liczba sztuk -1) wraz z robotami elektrycznymi , ogólnobudowlanymi i demontażowymi w obrębie źródła ciepła oraz rozruchem technologicznym.
2. Zakup i montaż grzejników firmy PURMO typu dwupłytowego wraz z zakupem i montażem zaworów i głowic termostatycznych o śr. nominalnej 15 mm firmy Oventrop
3. Zakup i montaż grzejników firmy PURMO typu dwupłytowego wraz z zakupem i montażem zaworów i głowic termostatycznych o śr. nominalnej 15 mm firmy Oventrop
4. Zakup i montaż pozostałych materiałów koniecznych do budowy instalacji c.o. (rury, kształtki, armatura, nyple redukcyjne, izolacje) oraz roboty elektryczne w obrębie instalacji c.o.
5. Prace ogólnobudowlane wraz z pracami

		demontażowymi wewnętrznej instalacji c.o.– modernizacja instalacji c.o. (zamurowania, przebicia, tynkowanie, malowanie), próby szczelności oraz regulacja instalacji c.o. 6. Docieplenie ścian metodą lekką typu Kreisel– materiał styropian EPS 70 grubość 12, 10 cm - powierzchnia docieplana F = 638,7 m2 - zakup i montaż 7. Docieplenie ścian piwnicy metodą lekka typu Kreisel, styropian EPS 200 grubość 8 cm – powierzchnia docieplenia F = 83,2 m2 8. Docieplenie stropu nad ostatnią kondygnacją bez warstwy wyrównującej – materiał wełna mineralna grubość 18 cm - powierzchnia docieplana F = 470,732 m2 - zakup i montaż 9. Wymiana stolarki okiennej i drzwiowej na stolarkę okienną PVC o współczynniku przenikania ciepła 1,1 W/m2K - łączna powierzchnia wymienianej stolarki F = 147,091 m2 10. Roboty ziemne i rozbiórkowe związane z dociepleniem ścian piwnic (rozebranie chodników, założenie opaski) oraz prace związane z dociepleniem ścian zewnętrznych (obróbki blacharskie, rynny, rury spustowe, instalacja uziemiająca i odgromowa, osadzenie drobnych elementów na elewacji po dociepleniu) III. „Termomodernizacja budynku przedszkola w Tworkowie przy ul. Polnej 3” Koszt inwestycji: 855.018,63 WFOŚiGW dotacja 278.665,00 WFOŚiGW pożyczka 175.857,00 Budżet gminy – środki własne 400.496,63 1. Zakup i montaż urządzeń technologicznych kotłowi (w tym kotła wodnego opalanego gazem) – firmy Viessmann typu Vitodens 200 W o mocy 72,6 kW - liczba sztuk -1) wraz z robotami elektrycznymi, ogólnobudowlanymi i	

		demontażowymi w obrębie źródła ciepła oraz rozruchem technologicznym 2. Roboty montażowe wewnętrznej instalacji gazowej 3. Zakup i montaż urządzeń technologicznych instalacji solarnej, wyposażonej w kolektory słoneczne firmy Viessmann typu Vitosol 100-F o łącznej powierzchni czynnej (netto) 11,50 m2 wraz z robotami elektrycznymi, ogólnobudowlanymi i demontażowymi w obrębie instalacji solarnej 4. Zakup i montaż grzejników firmy VNH Cosmo Nova 5. Zakup i montaż zaworów i głowic termostatycznych typu Oventrop wraz z zaworami grzejnikowymi powrotnymi 6. Zakup i montaż pozostałych materiałów koniecznych do budowy instalacji c.o. (rury, kształtki, armatura, izolacje) oraz roboty elektryczne, ogólnobudowlane i demontażowe w obrębie instalacji c.o. 7. Docieplenie ścian – materiał styropian grubość 12 cm - powierzchnia docieplana F=610,2 m2 - zakup i montaż 8. Docieplenie ścian piwnic części podpiwniczonej materiał styropian grubość 12 cm – powierzchnia docieplana F= 154,59 m2 - zakup i montaż 9. Docieplenie dachów od zewnątrz - materiał styropapa EPS 100 PSK2 grubość 16 cm - powierzchnia docieplana F= 500,019 m2 - zakup i montaż 10. Wymiana stolarki okiennej na stolarkę z PCV pięciokomorowa o wsp. U = 1,1 (W/m2*K) - łączna powierzchnia wymienianej stolarki F= 81,248 m2 11. Wymiana stolarki drzwiowej na stolarkę stalowa i drewnianą o wsp. U = 1,6 (W/m2*K) - łączna powierzchnia wymienianej stolarki F= 10,1 m2 12. Roboty ziemne i rozbiórkowe związane z dociepleniem ścian piwnic (rozebranie	

		chodników, założenie opaski) oraz prace związane z docieplenie ścian zewnętrznych (obróbki blacharskie, rynny, rury spustowe, instalacja uziemiająca i odgromowa, osadzenie drobnych elementów na elewacji po dociepleniu) 13. Wymiana instalacji c.w.u. wraz z zaworami przelotowymi, bezpieczeństwa, zwrotnymi, filtrami, manometrami, naczyniem wzbiorczym przeponowym DT-5, urządzeniem do podgrzewania wody firmy Viessmann typu Vitocell – V100 ze zbiornikiem o poj. 500 dm3, próbą szczelności oraz zaizolowaniu przewodów, pracami ogólnobudowlanymi i demontażowymi IV. „Termomodernizacja budynku przedszkola w Chałupkach, w którym mieści się Ośrodek Zdrowia i garaż OSP” Koszt inwestycji: 470.476,39 zł WFOŚiGW dotacja – 125. 653,00 zł WFOŚiGW pożyczka – 102.692,00 zł WFOŚiGW - umorzenie – 36.728,43 zł Budżet gminy – środki własne – 205.402,96 zł 1. Zakup i montaż urządzeń technologicznych kotłowni (w tym kotła wodnego opalanego gazem) firmy Viessmann typu Vitodens 200-W o mocy 50,6 kW – liczba sztuk – 1) wraz z robotami demontażowymi (demontaż kotła żeliwnego wodnego) w obrębie źródła ciepła oraz rozruchem technologicznym. Kocioł VIESSMAN VITODENS 200-W, pompy GRUNDFOS ALPHA 32-60 080- 2szt. GRUNDFOS UPS 32-30 – 1 szt 2. Roboty montażowe wewnętrznej instalacji gazowej 3. Roboty budowlane (wymiana i wstawienie nowych drzwi, odbicie i uzupełnienie tynków, studnie rewizyjne, wykopy)	

		4. Roboty elektryczne 5. Roboty demontażowe (demontaż grzejników żeliwnych, grzejników stalowych, zaworów zaporowych, rurociągu stalowego i rozdzielacza z rur stalowych) 6. Roboty montażowe (rurociągi w instalacjach c.o. miedziane, trójniki, nyple, roździelacze, zawory, przebicie i zamurowanie otworów) 7. Izolacje termiczne (zakup i montaż izolacji termicznej otulinami poliuretanowymi z folia izolacyjną w obrębie instalacji c.o). 8. Izolacje termiczne (zakup i montaż izolacji termicznej otulinami poliuretanowymi z folia izolacyjną w obrębie instalacji c.o). 9. Zakup i montaż: aparatów grzejnych – łącznie szt. 19 (w tym grzejniki jednopłytowe – szt. 1; dwupłytowe – szt. 17 i trzypłytowe – szt. 1) i głowic termostatycznych – łącznie szt. 19. grzejniki V&N COSMO 10. Izolacje ścian piwnic (w tym izolacja termiczna płytami styroduru XPS-R gr. 12cm na powierzchni 192,44 m2) – zakup i montaż. 11. Docieplenie ścian – materiał: styropian grubość 12. cm na powierzchni 536,76 m2- zakup i montaż 12. Docieplenie stropodachu płytami styropianowymi FS-30 gr 160 mm dwustronnie laminowanymi papą na powierzchni 138,09 m2 - zakup i montaż 13. Docieplenie dachów skośnych metodą wypełnienia przestrzeni międzykrokwiowych – materiał: wełna mineralna grubość 18 cm (10+8) na powierzchni 279,98 m2- zakup i montaż 14. Wymiana stolarki okiennej (okna rozwierane i uchylno rozwierane jedno i dwudzielne z PCV – pow. 36,9 m2) i drzwiowej (drzwi aluminiowe jedno i dwuskrzydłowe – pow. 9,3 m2) V. „Termomodernizacja budynku przedszkola w Bieńkowicach, w którym znajduje się OSP” Koszt inwestycji: 1.101.264,25 zł	

			WFOŚiGW dotacja	125. 848,00 zł
			WFOŚiGW pożyczka	148.915,00 zł
			WFOŚiGW - umorzenie	30.000,00 zł
			Budżet gminy – środki własne	796.501,25 zł
		1. Zakup i montaż urządzeń technologicznych kotłowi kocioł gazowy kondensacyjny wiszący lub równiważny - typu Brotie WGB 50 o mocy 50 kW - liczba sztuk - 1 wraz z robotami elektrycznymi, ogólnobudowlanymi i demontażowymi w obrębie źródła ciepła oraz rozruchem technologicznym 2. Roboty montażowe wewnętrznej instalacji gazowej 3. Zakup i montaż urządzeń technologicznych instalacji solarnej, wyposażonej w kolektory słoneczne płaskie w ilości 5 sztuk o łącznej powierzchni czynnej (netto) 11,50 m2 wraz z robotami elektrycznymi, ogólnobudowlanymi i demontażowymi w obrębie instalacji solarnej oraz licznikiem ciepła 4. Zakup i montaż grzejników (zwykłych - 28 szt.) wraz zakupem i montażem zaworów termostatycznych 5. Zakup i montaż pozostałych materiałów koniecznych do budowy instalacji c.o. (rury, kształtki, armatura, izolacje) oraz roboty elektryczne, ogólnobudowlane i demontażowe w obrębie instalacji c.o. 6. Zakup i montaż urządzeń technologicznych instalacji wentylacji mechanicznej wraz z robotami elektrycznymi, ogólnobudowlanymi i demontażowymi w obrębie instalacji wentylacji mechanicznej 7. Docieplenie ścian - materiał - powyżej cokołu styropian grubość 14 cm - zakup i montaż - należy podać powierzchnię docieplanych ścian - bez ościeży i innych powierzchni 8. Docieplenie ścian poniżej cokołu styrodurem grubosci 12 cm wraz z izolacja		

		przeciwwilgociową 9. Docieplenie dachów od zewnątrz - materiał płyta styropianowa typu FS-30 (np. styropapa) grubość 180 mm - zakup i montaż 10. Wymiana stolarki okiennej na okna rozwierane i uchylnorozwierane z PCV i drzwiowej zewnetrznej na aluminiowe 11. Roboty ziemne i rozbiórkowe związane z docieleniem ścian piwnic (rozebranie chodników, założenie opaski) oraz prace związane z dociepleniem ścian zewnętrznych (obróbki blacharskie, rury, rynny spustowe,instalacja uziemiająca i odgromowa, syrena p-poż). W latach 2015-2017 planowana jest kompleksowa termomodernizacja 1. Budynek Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Chałupkach. 2. Termomodernizacja Przedszkola w Zabełkowie. 3. Budynek Szkoły Podstawowej w Zabełkowie. 4. Budynek Świetlicy i OSP w Rudyszwałdzie. 5. Budynek PGK Górna Odra w Roszkowie. 6. Budynek Przedszkola i mieszkań socjalnych w Roszkowie. 7. Budynek Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Tworkowie. 8. Budynek Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Bieńkowicach. 9. Budynek Przedszkola w Nowej Wiosce. 10. Budynek świetlicy i OSP w Owsiszczach. 11. Budynek Zespołu Szkolno-Przedszkolnego w Owsiszczach. Koszt orientacyjy całości: 5.058.823,53	
Kuźnia Raciborska	-	-	-
Lubomia	W ramach PONE zamontowano dotychczas 15 instalacji solarnych w budynkach prywatnych oraz 1 instalację w budynku Przedszkola w Lubomi.	1. Termomodernizacja Budynku OSP w Bukowie wraz z wymianą źródła ciepła oraz doposażeniem obiektu – zakres zadania obejmował: wymianę stolarki okienne i drzwiowej, ocieplanie dachu, ocieplanie ścian zewnętrznych, wykonanie instalacji odgromowej, wymianę instalacji c.o. w tym aparatów grzejnych oraz wykonanie nowej	-

		kotłowni. W ramach zadania zakupiono również wyposażenie budynku. 2. Adaptacja budynku szkoły na świetlicę – termomodernizacja obiektu wraz zagospodarowaniem terenu – zakres zadania obejmował: wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, ocieplenie dachu, ocieplenie ścian zewnętrznych, wykonanie instalacji odgromowej, wymianę instalacji c.o. w tym aparatów grzejnych oraz wykonanie nowej kotłowni.	
Lyski	Dotychczasowe działania z zakresu odnawialnych źródeł energii na terenie Gminy Lyski były związane z realizacją programu ograniczenia niskiej emisji. W jego ramach na 20 budynkach prywatnych zostały zamontowane instalacje solarne w latach 2010 – 2013. Instalacja solarna została również zamontowana na budynku szatni w Zwonowicach, jej koszt wyniósł ogółem ok. 57 tys. zł (cena brutto za całość instalacji wraz z osprzętem). W ramach w/w inwestycji zamontowano 4 panele solarne.	Od 2007 roku wykonano następujące zadania z zakresu termomodernizacji (budynki gminne): 1.Termomodernizacja i rozbudowa budynku w Pstrążnej (2009r.) – ocieplenie ścian, wymiana stolarki, koszt ogółem 806 tys. zł. 2.Termomodernizacja budynku wielofunkcyjnego w Suminie (2010r.) – ocieplenie ścian, częściowa wymiana stolarki, koszt ogółem 214 tys. zł. 3.Termomodernizacja budynku wielofunkcyjnego w Żytnej (2010r.) – ocieplenie ścian, częściowa wymiana stolarki, koszt ogółem 202 tys. zł. 4.Termomodernizacja budynku wielofunkcyjnego w Adamowicach wraz z przeprowadzeniem remontu (2012r.) – ocieplenie ścian, wymiana kotła wraz z częściową wymianą instalacji, koszt ogółem 229 tys. zł. 5.Termomodernizacja budynku gminnego w Nowej Wsi (2012r.) ocieplenie ścian, częściowa wymiana stolarki, koszt ogółem 143 tys. zł. 6.Termomodernizacja ZSP i Gimnazjum w Lyskach (2011r. - 2012r.) – ocieplenie ścian i stropów, wymiana stolarki, instalacji c. o. i kotłów, koszt ogółem 1,7 mln zł. 7.Wy miana okien w ZSP Adamowice (2010 – 2012r.) – koszt ogółem 46 tys. zł. 8.Wymiana okien w świetlicach w Adamowicach, Zwonowicach i Żytnej (2012r.) –	Dotychczasowe działania z zakresu odnawialnych źródeł energii na terenie Gminy Lyski były związane z realizacją programu ograniczenia niskiej emisji. W jego ramach na 20 budynkach prywatnych zostały zamontowane instalacje solarne w latach 2010 – 2013. Instalacja solarna została również zamontowana na budynku szatni w Zwonowicach, jej koszt wyniósł ogółem ok. 57 tys. zł (cena brutto za całość instalacji wraz z osprzętem). W ramach w/w inwestycji zamontowano 4 panele solarne.

		koszt ogółem 16 tys. zł. W przyszłości planuje się wykonać termomodernizację kolejnych 7 budynków użyteczności publicznej w gminie Lyski. W latach 2010 – 2013 w ramach Programu ograniczenia niskiej emisji zostało wymienionych łącznie 36 starych kotłów na ekologiczne.	
Marklowice	Dotychczas na terenie gminy w budynkach prywatnych zabudowano 75 instalacji solarnych, 36 kotłów gazowych, 28 ekologicznych kotłów węglowych oraz dwie pompy ciepła. We wszystkich obiektach użyteczności publicznej jest ogrzewanie sieciowe lub z zastosowaniem kotłów gazowych i pomp ciepła albo ekologicznych kotłów węglowych.	Obecnie brak budynków publicznych wymagających termomodernizacji. W rozpatrywanej perspektywie czasowej nie podejmowano działań w tym zakresie (były one przeprowadzone wcześniej). Brak danych jeżeli chodzi o budynki prywatne.	Obecnie na terenie gminy czynnych jest 750 szt. opraw oświetleniowych wszystkie są sodowe energooszczędne. W rozpatrywanej perspektywie czasowej nie podejmowano działań w tym zakresie (były one przeprowadzone wcześniej).
Mszana	-	-	-
Nędza	-	-	-
Pietrowice Wielkie	-	-	-
Pszów	Montaż instalacji solarnych w obiektach publicznych - 6 obiektów tj. - Szkoła Podstawowa nr 1, - Szkoła Podstawowa nr 2, - Szkoła Podstawowa nr 3, - Publiczne Przedszkole nr 2, - Publiczne Przedszkole nr 3, - Filia Publicznego Przedszkola nr 3. Montaż instalacji solarnych w obiektach prywatnych (udzielone dotacje) – 4 obiekty.	Termomodernizacja obiektów publicznych - 7 obiektów tj. - Szkoła Podstawowa nr 1 - koszt inwestycji 1. 666.024.44 zł, zakres prac: wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, docieplenie ścian zewnętrznych i stropodachu - termomodernizacja całościowa obiektu, wymiana instalacji c.o., wymiana wymiennikowi ciepła, wymiana instalacji c.w.u., zabudowa kolektorów słonecznych. - Szkoła Podstawowa nr 2 - koszt inwestycji 726.554,05 zł, zakres prac: wymiana instalacji co, cwu , montaż instalacji solarnej, wymiana wymiennikowi ciepła, docieplenie budynku częściowa termomodernizacja (sali gimnastycznej), wykonanie instalacji elektrycznej. - Szkoła Podstawowa nr 3 - koszt inwestycji 877.144,07 zł, zakres prac: wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, docieplenie dachu i stropodachu, docieplenie ścian zewnętrznych - termomodernizacja całościowa obiektu, wymiana instalacji c.o., zabudowa kolektorów słonecznych, wymiana	Oprawy oświetleniowe ogółem – 985 szt. - ilość zakupionych opraw w technologii LED – 14 szt. - ilość zakupionych opraw w technologii sodowej – 971 szt.

		instalacji c.w.u., modernizacja kotłowni. - Publiczne Przedszkole nr 2 – koszt inwestycji 349.000,00 zł, zakres prac: wymiana instalacji co, cwu , wymiana wymiennikowi ciepła, montaż instalacji solarnej, docieplenie budynku - termomodernizacja całościowa obiektu, wykonanie instalacji elektrycznej. - Publiczne Przedszkole nr 3, koszt inwestycji 579.287,82 zł, zakres prac: wymiana instalacji co, cwu, wymiana podajnika ciepła, montaż instalacji solarnej, docieplenie budynku – termomodernizacja całościowa obiektu, wykonanie robót instalacyjnych. - Filia Publicznego Przedszkola nr 3 - koszt inwestycji 366.410,85 zł, zakres inwestycji wymiana instalacji co, cwu ,wymiana kotła, montaż instalacji solarnej, docieplenie budynku – termomodernizacja całościowa, wykonanie instalacji elektrycznej. - Miejski Ośrodek Kultury w Pszowie - koszt inwestycji – 814 629.85zł, zakres inwestycji termomodernizacja całościowa obiektu. Ilość budynków publicznych nie poddanych dotychczas termomodernizacji (planowane inwestycje w latach 2015 – 2018) – 2 obiekty, tj. Ochotnicza Straż Pożarna, Budynek mieszkań komunalnych.	
Racibórz	W obiektach gminnych montowane są również instalacje solarne - w 2010 r. została zrealizowana instalacja na obiekcie Areny Rafako - hali widowiskowo-sportowej Ośrodka Sportu i Rekreacji w Raciborzu przy ul. Łąkowej 31. W 2011r. instalacja solarna na potrzeby szatni sportowych Ośrodka Sportu i Rekreacji w Raciborzu przy ul. Zamkowej 4. W 2012r. instalacja w budynku Centrum Matki z Dzieckiem MAJA przy ul. Sempołowskiej 5. W 2014r. Oddany do użytkowania zostanie obiekt Aquaparku przy ul. Zamkowej, który także wyposażony jest w instalacje kolektorów słonecznych.	Stopniowo prowadzone są także działania modernizacyjne i termomodernizacyjne w budynkach użyteczności publicznej oraz zasobie mieszkaniowym gminy. Od 2011r. przeprowadzono termomodernizację m.in. Szkoły Podstawowej nr 5 przy ul. Bojanowskiej 5, Przedszkola nr 20 przy ul. Polnej 25a, Przedszkola nr 14 przy ul. Słonecznej 31, Żłobka przy ul. Słonecznej 9, Szkoły Podstawowej nr 15 przy ul. Słowackiego 48, Przedszkola nr 11 przy ul. Jana 20, Raciborskiego Centrum Kultury przy	

		ul. Chopina 21. W roku bieżącym planowana jest termomodernizacja kolejnych obiektów - Szkoły Podstawowej nr 1 przy ul. Cecylii 30 i Gimnazjum nr 2 przy ul. Elżbiety 14. W ramach Programu ograniczania niskiej emisji, współfinansowanego ze środków pożyczki z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska w Katowicach, od 2007r. w budynkach jednorodzinnych na terenie Miasta Racibórz zainstalowano do dnia dzisiejszego 307 nowoczesnych kotłów i 106 instalacji solarnych o łącznej powierzchni czynnej 560 m^2. Program ograniczenia niskiej emisji przewiduje w latach 2014-2015 modernizację kolejnych 70 kotłowni w budynkach jednorodzinnych, 30 źródeł ciepła w lokalach mieszkalnych w zabudowie wielorodzinnej oraz montaż 50 instalacji kolektorów słonecznych. W ramach systemu dotacji ze środków gminnych (funkcjonującego od 1998r.) od 2007r. zmodernizowano 174 indywidualne źródła ciepła w lokalach mieszkalnych w zabudowie wielorodzinnej, budynkach jednorodzinnych oraz obiektach własności przedsiębiorców oraz osób prawnych. Dofinansowano również montaż 155 instalacji solarnych o łącznej powierzchni 873,58 m^2 i 12 pomp ciepła na potrzeby przygotowania ciepłej wody użytkowej.	
Radlin	Budynki prywatne – 2003r – 33 instalacje solarne o powierzchni 160m2 PONE 2009-2013 – 242 instalacje solarne o powierzchni 1 210 m2 MOSiR 2005r - instalacje solarne o powierzchni 100,8m2	<u>Miejskie zasoby mieszkaniowe</u> - Korfantego 61 (lata 2007 - 2008): wymiana dachu z ociepleniem, termomodernizacja elewacji Razem: 181 845,57 zł - Rogozina 59 (lata 2008 - 2009): - instalacja c.o. z sieci, wymiana okien, remont dachu z ociepleniem, wymiana stolarki, elewacja – ocieplenie Razem: 292 587,01 zł - Mikołajczyka 9 (rok 2008):	Opis działań dotyczących wymiany opraw oświetleniowych, ilość zakupionych opraw w stosunku do ilości wszystkich opraw. Wskazanie ilości opraw, które pozostają do wymiany. Opis zastosowanych technologii. (LED, sodowe itp.)

		- remont dachu z ociepleniem, wymiana okien, instalacja kotła gazowego c.o. Razem: 83.912,07 zł - Hallera 13 (lata 2009-2010): - instalacja gazowa, wymiana okien, wymiana drzwi, wykonanie pokrycia dachu z ociepleniem, remont poddasza Razem: 328 272,41 zł - Mielęckiego 7 (rok 2009): - wymiana okien - 29.821,35 zł Korfantego 79 (rok 2009): - wymiana okien – 48.295,40 zł Korfantego 93 (rok 2012): - wymiana pokrycia dachu - roboty na poddaszu Razem: 206.280,22 zł - Mikołajczyka 17 (rok 2013): - ocieplenie elewacji, ocieplenie stropu piwnicy od spodu, instalacja gazowa, instalacja elektryczna, instalacja c.o. – etażowe, gazowe, remont klatki Razem: 298.191,41 - osiedle Mikołajczyka 13 : - ocieplenie ścian, wymiana źródła ciepła z węglowego na gazowe Razem: 516 159,71 zł - Mikołajczyka – rożne budynki: - wymiana okien i ocieplenie dachów Razem: 519 102,95 zł - Obiekt gimnastyczny „Sokolnia”: wymiana okien, docieplenie dachu, docieplenie elewacji, wymiana kotła węglowego na gazowy z wymiana instalacji CO -1 077 789,91 - Zespół Szkół Sportowych nr 2: wymiana okien, ocieplenie dachu – 687 312,55 - Szkoła Podstawowa nr 4: wymiana okien – 222 576,82 - Przedszkole Publiczne nr 2: wymiana okien – 240 031,42 - Szkoła Podstawowa nr 3 termomodernizacja (ściany, dach, okna) – 983 800,66	

Rudnik	-	-	-
Rybnik	1.Odnawialne źródła energii zainstalowane od 2007 r. w obiektach Miasta Rybnika: <u>Kolektory słoneczne</u> Miejski Dom Pomocy Społecznej – 78 szt. o powierzchni 166,14 m^2 Hotel „OLIMPIA" – 36 szt. kolektorów o powierzchni 76,68 m^2, Zespół Szkół Budowlanych (część basenowa) – 24 szt. o powierzchni 51,12 m^2 Kryta Pływalnia w Rybniku-Boguszowicach – 96 szt. o powierzchni 204,48 m^2 Obecnie trwa przebudowa kąpieliska RUDA przy ul. Gliwickiej (termin zakończenia maj 2014), w ramach której montowane jest 26 szt. kolektorów słonecznych o powierzchni 127,66 m^2 oraz tzw. solarna plaża służąca do podgrzewania wody w basenie o powierzchni 4193 m^2 2.Odnawialne źródła energii zainstalowane od 2007 r. w budynkach mieszkalnych z wykorzystaniem dotacji : <u>Kolektory słoneczne</u> • Dofinansowaniem z budżetu miasta objęto 532 instalacje solarne na łączną kwotę 1 717 239 zł (brak danych o powierzchni kolektorów) • Dofinansowaniem z WFOŚIGW objęto 300 instalacji na łączną kwotę 2 139 455 zł (powierzchnia zamontowany kolektorów 1703,61 m2) <u>Pompy ciepła</u> Dofinansowano 28 inwestycji na kwotę 87 127 zł, związanych z zabudową pomp ciepła, zarówno na potrzeby ogrzewania budynków jak również przygotowania c.w.u.. 3.Inne wykorzystanie OZE Budowa instalacji do biokonwersji odpadów ściekowych na terenie oczyszczalni ścieków w Rybniku – produkcja „zielonego paliwa" - 1 204 939,00 zł	<u>1.Działania termomodernizacyjne w budynkach publicznych wykonane od 2007 r.</u> Przedszkole nr 12 – modernizacja kotłowni i instalacji c.o. wraz z dociepleniem poddasza Szkoła Podstawowa nr 19 - modernizacja kotłowni i instalacji c.o. Budynek przy ul. Mościckiego 3- adaptacja pomieszczenia na wymiennikownię i przebudowa instalacji grzewczej (podłączenie do ciepłociągu) Dom Dziecka przy ul. Powstańców Śl. – przebudowa instalacji c.o. oraz zasilania central wentylacyjnych, przebudowa węzła cieplnego, przebudowa wewnętrznej instalacji gazowej, kanalizacji sanitarnej, wody ciepłej i zimnej, przebudowa instalacji elektrycznej wraz z wymianą oświetlenia, docieplenie przegród zewnętrznych, wymiana stolarki, wentylacja mechaniczna kuchni i pralni IV Liceum Ogólnokształcące przy ul. 1 Maja - ocieplenie i odnowienie elewacji + wymiana grzejników wraz z instalacją grzewczą dla sali gimnastycznej Dom Kultury Niedobczyce przy ul Barbary 23 – wykonanie wewnętrznej instalacji wod.- kan. oraz c.o. z wymiennikownią, docieplenie przegród zewnętrznych, wymiana instalacji elektrycznej, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, wykonanie instalacji wentylacyjnej Hala widowiskowo-sportowa w Boguszowicach – wymiana instalacji c.o., wod.-kan., elektrycznej wraz z oświetleniem, wymiana instalacji wentylacji i klimatyzacji, wymiana stacji wymienników ciepła, wymiana stolaki zewnętrznej, docieplenie ścian i dachu, przebudowa węzła c.w.u. Kryta Pływalnia w Boguszowicach –roboty budowlane w zakresie pokrycia i ocieplenia dachu, zabudowa stolarki okienna i drzwiowa, instalacje wod. – kan., c.o. i cwu, wentylacji, elektryczne, technologia wody basenowej	Na przełomie 2008 i 2009 r. firma Vattenfall we współpracy z Miastem przeprowadziła modernizację oświetlenia na terenie Rybnika. W ramach modernizacji zdemontowano 7298 energochłonnych opraw rtęciowych oraz sodowych niespełniających wymogów energooszczędności (w tym wszystkie oprawy sodowe o mocy 400W). Natomiast zabudowano 7339 nowych opraw których ilości oraz moce dostosowano do istniejących warunków terenowych oraz kategorii oświetlanej drogi. W przypadku opraw o mocach powyżej 70W zastosowano oprawy z autonomicznym układem redukcji mocy. Działania te pozwoliły na zmniejszenie zużycia energii w 2009 roku o ok. 27%. Przy rozbudowie oświetlenia oraz przy przebudowie dróg obejmującej również oświetlenie obecnie stosowane są oprawy sodowe z układem redukcji mocy. W 2014 roku Miasto w systemie projektuj i buduj zaplanowało wymianę oświetlenia z zastosowaniem opraw LED na ulicy Budowlanych na odcinku od ronda Mazamet do ronda Solidarności.

		Szkoła Podstawowa nr 22 przy ul. Bocznej 17, Zespół Szkół nr 3 przy ul. Orzepowickiej 15a, Przychodnia przy ul.Orzepowickiej 8d – likwidacja azbestu i termomodernizacja (usunięcie azbestu, ocieplenie przegród zewnętrznych tzn. ścian i stropodachu, wymiana stolarki, wymiana instalacji co) Szkoła Podstawowa nr 34 przy ul. Reymonta 69 – termomodernizacja (docieplenie ścian i stropodachów/dachów, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, modernizacja wymiennikowni c.o. i kotłowni gazowej c.w.u., wymiana wewnętrznej instalacja c.o.) Zespół Szkół Ekonomiczno-Usługowych przy ul. Św. Józefa 30 – termomodernizacja (wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, docieplenie ścian, stropodachu i dachu, modernizacja węzła cieplnego, wymiana wewnętrznej instalacji c.o., modernizacja istniejącej wentylacji wywiewno - nawiewnej sali teatralnej, świetlicy i kuchni szkolnej) – Zespół Szkół Budowlanych przy ul. Świerklańskiej 42 – termomodernizacja (docieplenie ścian zewnętrznych, docieplenie dachów i stropodachów, wymiana instalacji c.o., modernizacja wymiennikowni c.o. i węzła cieplnego) Zespół Szkół nr 2 przy ul. Mikołowskiej 25 – termomodernizacja (wymiana pozostałej stolarki, docieplenie ścian zewnętrznych, dachów i stropodachów) Zespół Szkolno-Przedszkolny nr 3 przy ul. Kuglera 8a – termomodernizacja (docieplenie ścian zewnętrzny, poddasza, wymiana solarki okiennej, wymiana instalacji c.o., przebudowa kotłowni olejowej) Przedszkole nr 19 (ZSzP-8) przy ul. Żurawiej 2 – termomodernizacja (docieplenie dachu głównego i bocznych, przebudowa kotłowni polegająca na zastąpieniu kotłów węglowych zasilających instalację c.o. i kotła gazowego do podgrzewania c.w.u.	

		kaskadą kotłów gazowych na potrzeby c.o. i c.w.u., przebudowa instalacji gazowej i centralnego ogrzewania wraz z wymianą grzejników) Szkoła Podstawowa nr 5 (ZSzP-5) – termomodernizacja (docieplenie ścian zewnętrznych i dachów, montaż w istniejących oknach PCV nawiewników higrosterowanych, remont pomieszczenia dawnego składu węgla) W sumie na działania termomodernizacyjne w budynkach publicznych należących do Miasta Rybnika wydano ok. 20 000 000zł (kwoty nie da się precyzyjnie wyliczyć ponieważ część prac termomodernizacyjnych była prowadzona równolegle z modernizacją całego budynku. <u>2.Działania termomodernizacyjne w budynkach mieszkalnych należących do miasta wykonane od 2007 r.</u> budynki mieszkalne przy ul. M.C Skłodowskiej 2 oraz ul. Hibnera 44 – wykonano pełną termomodernizację ścian, stropów i stropodachu, wymiana stolarki okiennej, instalacja c.o. i podłączenie do miejskiej sieci ciepłowniczej budynki mieszkalne przy ul. M.C. Skłodowskiej 1 oraz Hibnera 21– wykonano pełna termomodernizację ścian, stropów i stropodachu, wymiana stolarki okiennej, instalacja c.o. i podłączenie do miejskiej sieci ciepłowniczej budynki mieszkalne przy ul. Piownik 9 Piownik 13, Zebrzydowicka 24 – wykonano pełną termomodernizację ścian, stropów i stropodachu, wymiana stolarki okiennej, instalacja c.o. i podłączenie do miejskiej sieci ciepłowniczej budynek mieszkalny przy ul. Westerplatte 18 - wykonano pełną termomodernizację ścian, stropów i stropodachu, wymiana stolarki okiennej, instalacja c.o. i podłączenie do miejskiej sieci ciepłowniczej	

		budynek mieszkalny przy ul. Hetmańskiej 1 - wykonano termomodernizację ścian i wymianę stolarki okiennej. W sumie na działania termomodernizacyjne w budynkach mieszkalnych należących do Miasta Rybnika wydano 4 125 927,65zł <u>3.Działania termomodernizacyjne w budynkach mieszkalnych prywatnych z wykorzystaniem dotacji wykonane od 2007 r.</u> Dotychczasowe działania miasta w zakresie szeroko rozumianej termomodernizacji dla budynków prywantnych, dotyczą przede wszystkim modernizacji bądź wymiany starych niskoosprawnych źródeł ciepła na nowoczesne ekologiczne tj. certyfikowane źródła ciepła na paliwo stałe, paliwo gazowe, elektryczne, podłączenie budynku do sieci ciepłowniczej. Od 2007 r. dofinansowaniem objęto 1 014 inwestycji na kwotę 2 873 093 zł. Rozkład inwestycji przedstawiał się następująco: kotły gazowe – 469 szt. (1 045 931 zł) kocioł na paliwo stałe – 519 szt. (1 323 794 zł) ogrzewanie elektryczne – 8 szt. (13 708 zł) podłączenie do sieci c.o.- 34 szt. (489 660 zł) W przypadku inwestycji związanych z podłączeniem budynku do sieci c.o. dofinansowaniem objęto zarówno te zrealizowane z budynkach mieszkalnych jednorodzinnych jak również w budynkach wielorodzinnych administrowanych przez wspólnoty i spółdzielnie mieszkaniowe. Ponadto miasto udzieliło dofinansowania na termomodernizację (w tym przypadku docieplenie budynku oraz jego podłączenie do cieci c.o.) budynków Wspólnot Mieszkaniowych przy ul. Hibnera 40 (223 140 zł), ul. Za Torem 19 (76 860 zł) oraz ul. Raciborskiej 12 i 14 (289 623 zł).	

		Ponadto działania kompleksowe oraz częściowe działania termomodernizacyjne były również prowadzone na budynkach spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych, a także na budynkach prywatnych. Skala inwestycji jest trudna do oszacowania ze względu na duże rozproszenie właścicieli budynków. Od 2007 r. było to ok. 40-50 budynków wielorodzinnych. Obecnie około 80 budynków publicznych na terenie Miasta Rybnika wymaga termomodernizacji z lub bez wymiany źródła ciepła.	
Rydułtowy	W roku 2011r. Miasto Rydułtowy oddało do użytku budynek nowego przedszkola PP1 przy ul. J. Kochanowskiego, na którym zamontowana jest instalacja solarna – powierzchnia 29,12 m2. W roku 2014r. planowany jest montaż instalacji solarnych na kolejnych 4 budynkach oświatowych w mieście: PP2, 3 i 4 oraz na budynku Zespołu Szkół. Łączna powierzchnia paneli solarnych: 69,6 m2. Planowana wartość robót: 194.955 zł. Miasto nie prowadzi ewidencji instalacji OZE realizowanych przez inwestorów prywatnych, aczkolwiek coraz częściej w ostatnich latach zauważa się montowanie instalacji solarnych na budynkach prywatnych.	Miasto Rydułtowy prowadzi systematyczne działania związane z termomodernizacją obiektów użyteczności publicznej: - budynek po byłej SP4 - obecnie Biblioteka Publiczna (wykonano w roku 2007: wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, docieplenie dachu, zakup i montaż wymiennikowi, wewn. instalacja c.o.) : 498.205,04 zł;. -ZS (wykonano w roku 2007: docieplenie ścian i stropodachów, dachu, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, założenie zaworów termostatycznych): 2.289.946,97 zł. - PP2 (wykonano w 2008 r.: docieplenie ścian, stropodachu, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, montaż zaworów termostatycznych): 242.140 zł. - PP3 (wykonano w 2008r.: docieplenie ścian, stropodachu,stropu piwnic, wymiana stolarki okiennej i drzwiowe: 516.903 zł. - PP4 (wykonano w 2008r.: docieplenie ścian, stropodachu, stropów piwnic, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, wymiana naświetli): 235.430 zł. - OSP Radoszowy (wykonano w 2008r.: docieplenie ścian i stropodachu, wymiana stolarki drzwiowej): 119.686,87 zł. W 2014r.	W roku 2010 w Mieście Rydułtowy dokonano wymiany 508 szt. opraw oświetleniowych rtęciowych na sodowe. Ponadto dokonano montażu 189 szt. nowych opraw. Obecnie na terenie miasta wszystkie oprawy oświetleniowe (1863 szt.) są energooszczędne.

		dokonana będzie wymiana instalacji c.o., źródła ciepła oraz AKPiA. Planowana wartość robót: 195.907,40 zł. - SP3 (wykonano w latach 2011-2012: zakup i montaż wymiennikowi, docieplenie ścian i stropodachów, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej): 615.613,38 zł. Do termomodernizacji w najbliższych latach planowane są budynki: - Urzędu Miasta przy ul.Ofiar Terroru 36, - na stadionie KS Naprzód, - Gimnazjum nr1, - Szkoły Podstawowej nr1. Większość mieszkaniowego zasobu gminy (ok. 10 budynków) nie została dotychczas poddana działaniom termomodernizacyjnym. Miasto nie prowadzi ewidencji w zakresie termomodernizacji budynków prywatnych właścicieli. W latach 2007-2009 Miasto realizowało 3-etapowy projekt dot. wymiany źródeł ciepła w budownictwie mieszkaniowym. Efekt rzeczowy w latach 2007-2008: 266 zmodernizowanych kotłowni, wyposażonych w niskoemisyjne kotły węglowe z paleniskiem retortowym oraz w roku 2009: 69 zmodernizowanych kotłowni, montaż 66 kotłów węglowych retortowych, 2 kotły olejowy oraz 1 kocioł gazowy. Wartość projektu: 3.705.180,79 zł.	
Świerklany	1. Instalacje w budynkach prywatnych – dofinansowanie z budżetu gminy do solarów, pomp ciepła, pieców gazowych. Od 2004 r. do kwietnia 2014 r. gmina udzieliła dotacji do następujących działań: - instalacje solarne - 150 szt. - pompy ciepła – 3 szt. - kotły gazowe – 50 szt. Powyższe informacje nie są kompletne, gdyż gmina nie prowadzi rejestru budynków prywatnych, w których prowadzone są tego typu działania. 2. Brak działań tego typu dla obiektów gminnych.	1. Termomodernizacja budynku Szkoły Podstawowej nr 1 w Świerklanach – wymiana źródła ciepła i c.o., docieplenie ścian budynku i stropodachu, wymiana wkładów szybowych – koszt 1 211 153,24 zł 2. Termomodernizacja budynku Ośrodka Zdrowia w Świerklanach – wymiana źródła ciepła i c.o., docieplenie ścian budynku i poddasza, wymiana okien i drzwi zewnętrznych – koszt 1 161 605,77 zł 3. Termomodernizacji wymagają jeszcze 3 budynki gminne.	W 2005 r. gmina wymieniła 75 opraw oświetlenia ulicznego na oprawy energooszczędne.

		4. Gmina nie posiada rejestru budynków prywatnych, w których wymienione zostało źródło ciepła. Jedyne dane to ilość umów na dofinansowanie zadań dot. wymiany źródła ciepła, tj. : - kotły gazowe – 50 szt. - piece niskoemisyjne – 87 szt.	
Wodzisław Śl.	Dotacja do montażu kolektorów słonecznych w budynkach mieszkalnych będących własnością osób prywatnych (szczegóły w kolumnie dot. dotychczasowych działań z zakresu termomodernizacji). Modernizacja systemu zasilania w ciepło poprzez przyłączenie do sieci ciepłowniczej budynku mieszkalnego przy ul. Piłsudskiego 3-9/Jana 12 w Wodzisławiu Śląskim dla celów c.o. z zabudopwaniem kolektorów słonecznych w układzie skojarzonym na potrzeby c.w.u. wraz z termomodernizacją. Zadanie obejmowałao okres od 2006 - 2008 Finansowany z EkoFundusz WFOŚiGW oraz środki własne. Modernizacja obejmowała Docieplenie ścian, stropów poddasza, zabudowa wymiennika ciepła c.o i c.w.u, , montaż 40szt. kolektorów słonecznych HEWALEX, montaż orz zabudowa grzejników, wykonanie nowych instalacji elektrycznych wraz z zabudową kuchni oraz likwidacja pieców węglowych Koszt całkowity zadania 1.494.785,00. Dotacja WFOŚiGW – 760.679,00 EkoFundusz 66.650,00	„Program ograniczenia niskiej emisji dla miasta Wodzisławia Śląskiego na lata 2008-2010” finansowany ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach. Program obejmował wymianę w budynkach mieszkalnych będących własnością osób prywatnych nieefektywnych źródeł ciepła na kotły efektywne i ekologiczne tj. węglowe z automatycznym podajnikiem paliwa, gazowe, olejowe, elektryczne, a także pompy ciepła, inne czyste technologie. Program przewidywał również montaż kolektorów słonecznych na potrzeby ciepłej wody użytkowej pod warunkiem, że nie współpracowały z węglowymi kotłami komorowymi. Wielkość dotacji wynosiła 60 % nakładów inwestycyjnych, jednak nie więcej niż 6000 zł na 1 obiekt. W ramach Programu zmodernizowano 163 kotłownie, w tym zamontowano 34 instalacje solarne. Koszta całkowity zadania wynosił 2 087 945,07 zł. Dotacja do modernizacji systemów ogrzewania dla osób fizycznych realizowana ze środków własnych gminy (do roku 2010 ze środków Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej). Dofinansowanie obejmowało pokrycie części kosztów inwestycji polegającej na modernizacji istniejących systemów ogrzewania, tj. zamianie kotła węglowego o niskiej sprawności energetycznej na źródła ogrzewania wykorzystujące: energię elektryczną, gaz, olej opałowy, biomasę, węgiel	W 2010 roku Miasto podpisało ze Spółką VATTENFALL (obecnie TAURON) 4-letnią umowę na świadczenie usługi oświetleniowej polegającej m.in. na poprawie efektywności i jakości oświetlenia ulicznego, w szczególności poprzez montaż energooszczędnych opraw oświetleniowych, niezbędnych elementów sieci i urządzeń oraz rekonfigurację układu sieci z ewentualną przebudową punktów świetlnych i wymianę słupów. W ramach ww. umowy zostało wymienionych 2174 szt. opraw oświetleniowych (ogólna ilość punktów świetlnych 4307 szt.) i dobudowano 32 szt. nowych opraw na istniejącej sieci oświetlenia ulicznego. Oprawy sodowe zostały zastąpione oprawami z redukcją mocy typu ACRON. W związku ze zrealizowaną inwestycją szacuje się oszczędności w kosztach zużycia energii elektrycznej na poziomie 25%. Również w 2010 r. firma PROFIL RCG z Dąbrowy Górniczej zainstalowała w ciągu ul. Rybnickiej w granicach Miasta urządzenie do oszczędzania energii elektrycznej w obwodach oświetleniowych – sterownik ECO – T3. System generuje oszczędności na poziomie 27% w stosunku do zużycia energii elektrycznej bez ww. urządzenia.

		w kotłach z paleniskiem retortowym, a także podłączeń budynków do sieci cieplej oraz od roku 2013 montażu instalacji wykorzystującej odnawialne źródło energii. Kwota dotacji wynosi 1000 zł, jednak nie więcej niż 50% wartości urządzenia grzewczego. W ramach zadania w latach 2007-2013 dofinansowano modernizację 102 kotłowni, w tym jedną instalację solarną. Łączna kwota udzielonych dofinansowań wynosiła 106 353,5 zł. Termomodernizacja Zespołu Szkół Nr 2 ul. Wałowa Przedmiotem inwestycji było: ocieplenie stropu nad ostatnią kondygnacją. Przyjęto ocieplenie z wełny twardej = 20 cm. Całość ocieplenia zostanie osłonięta folią paroprzepuszczalną 25mg/m 24H, o klasie palności B1/B2., ułożoną mijankowo w dwóch warstwach. Ocieplenie stropodachu niewentylowanego. Przyjęto ocieplenie wełną mineralną twardą = 20 cm klejoną o stropodachu po uprzednim usunięciu warstw izolacyjnych na dachu, ułożoną mijankowo w dwóch warstwach. Ocieplenie ścian zewnętrznych. Przyjęto ocieplenie metodą lekko mokrą styropianem gr.14m. Modernizacja instalacji c.o. Przyjęto modernizację instalacji c.o. przez wymianę i przyjęcie systemu ogrzewania pompowego, dwururowego z rozdziałem dolnym i odpowietrzeniem na grzejnikach i pionach. Przewody stalowe, łączone przez spawanie. Przejścia przez stropy w stalowych rurach ochronnych. Elementy grzejne zaprojektowano jako grzejniki stalowe z zaworami grzejnikowymi wyposażonymi w głowice termostatyczne. Wymiana stolarki okienno – drzwiowej. Wymiana pozostałej, niezmodernizowanej stolarki okiennej drewnianej na stolarkę z PCV z zachowaniem formy podziału okien wg. stanu istniejącego o wskaźniku U= 1,1 [W/m^2/K]	

		Wartość zadania : 1.479.446,34. Realizacja w latach 2007-2008. Termomodernizacja wraz z likwidacją azbestu w Zespole Szkół Nr 3 Przedmiotem inwestycji było: Likwidacja azbestu, wymiana części starej stolarki okiennej na PCV, wymiana drzwi zewnętrznych, docieplenie ścian płytami styropianowymi metodą lekką typu Kreisel. Wartość zadania 1.702.646,16. Realizacja w latach 2010 - 2011 Termomodernizacja Zespołu Szkolno-Przedszkolnego Nr 3 Zakres inwestycji to: docieplenie wszystkich segmentów szkoły: metodą lekko-mokrą w/ systemu docieplania CERESIT VWS , w oparciu o instrukcję ITB AT -15-4397/2003styropianem EPS 70, gr.14 cm, cokoły styropianem EPS 100 gr. 14 cm. Wymiana stolarki okiennej: okna PCV firmy WEKA i aluminiowe firmy YAWAL. Wymiana drzwi wejściowych: w seg.Ai B- aluminiowe pełne, seg C- aluminiowe pełne,PCV i stalowe pełne (do kotłowni). Docieplenie dachu i stropodachów: w seg A- metodą wypełnienia przestrzeni międzykrokwiowych , wełną mineralną - gr. 20 cm, w seg. B,C - od zewnątrz, wełną mineralną gr 20 cm. Wymiana instalacji c.o.: z rur miedzianych, łączonych przez lutowanie w otulinie z pianki, a w posadzce w otulinie do zalewania betonem. Grzejniki stalowe, płytowe firmy RADSON typu Compact, zawory termostatyczne firmy Herz typu TS 98V Wartość zadania 1.449.198,51. Realizacja w latach 2010-2011 Termomodernizacja budynku 4b Urzędu Miasta . Zakres inwestycji to: ocieplenie ścian trzema metodami: - Części ścian nadziemnych styropianem gr. 15	

		cm, metodą lekko – mokrą, bezspoinową, - Ocieplenie cokołu z zastosowaniem systemu z zatopionym klinkierem, - Ocieplenie ścian piwnic poniżej terenu Izodrenem o gr. 10 cm do głębokości 1m. Wymiana starych okien drewnianych na energooszczędne z zapewnieniem odpowiedniej wentylacji,- PCV o współczynniku U=1,3W/m^2K dla całości okna, - aluminiowe o klasie odporności EI30. Wymiana starych drzwi zewnętrznych w ścianie szczytowej o współczynniku U=2,5W/m^2K. Budowę nowej instalacji grzewczej z rur miedzianych. Zaprojektowano grzejniki stalowe, płytowe, wyposażone w głowice termostatyczne Wartość zadania 2.636.765,44 w tym prace termomodernizacyjne 650.000 zł. Realizacja w latach 2012-2013	
Żory	<u>Rok 2011</u> Ograniczenie emisji zanieczyszczeń powietrza poprzez kompleksową modernizację gospodarki cieplnej Szpitala Miejskiego w Żorach Zakres: usunięcie i utylizację tkanki azbestowej z elewacji budynku (około 3 000 m2), instalację kolektorów słonecznych, przebudowę kotłowni koksowej i ocieplenie budynku	1.Wymiana źródeł ciepła bez instalacji w 150 budynkach w latach 2011-2013 w ramach Programu ograniczenia niskiej emisji w budynkach mieszkalnych jednorodzinnych dla miasta Żory 2.Działania z zakresu termomodernizacji w budynkach użyteczności publicznej: <u>Rok 2013:</u> Kompleksowa termomodernizacja budynku Zespołu Szkolno -Przedszkolnego nr 6 w Żorach Zakres: - ocieplenie ścian - ocieplenie dachu - wymiana instalacji c.o. - wykonanie układu wentylacji mechanicznej Zespół Szkół Ogólnokształcących Kwota: 115.063,22 zł Zakres: - docieplenie dachu - wymiana okien Szkoła Podstawowa nr 17	Od 2008 roku Gmina Żory przy budowie lub modernizacji oświetlenia ulicznego stosuje wyłącznie energooszczędne oprawy z redukcją mocy. Obecnie na sieciach wydzielonych posiadamy 658 szt. zamontowanych opraw z redukcją mocy. W IV kwartale 2012 roku na sieciach skojarzonych eksploatowanych od 2013 roku przez Tauron Dystrybucja S.A. wymieniono wszystkie oprawy na oprawy z redukcją mocy w ilości 1 328 szt. Łączna ilość opraw w gminie Żory wg stanu na dzień 31.12.2013r. wynosi 6 209 szt. w tym 1 986 szt. z redukcją mocy oraz 10 szt. typu LED.

		Zakres: - docieplenie dachu <u>Rok 2012:</u> Termomodernizacja budynku P-16 i żłobka w Żorach Zakres: - wykonanie ocieplenia ścian - wykonanie ocieplenia stropodachów - ocieplenie dachu - wymiana okien - wymiana drzwi - wymiana instalacji c.o. - wymiana instalacji odgromowej, Zespół Szkół nr 1 Zakres: - docieplenie dachu - wymiana okien <u>Rok 2011:</u> Termomodernizacja budynku Miejskiego Domu Pomocy Społecznej w Żorach Zakres: - docieplenie stropodachów - docieplenie ścian zewnętrznych - wymiana okien - wymiana stolarki drzwiowej - wymiana instalacji c.o. Zespół Szkół nr 3 Zakres: - docieplenie stropodachów - docieplenie ścian zewnętrznych - wymiana okien - wymiana drzwi <u>Rok 2010:</u> Termomodernizacja budynku mieszkalnego, ul. Gwarków 22 Termomodernizacja budynku mieszkalnego, ul. Gwarków 24 <u>Rok 2009:</u> Szkoła Podstawowa nr 17 Zakres: - docieplenie ścian sali gimnastycznej Zespół Szkół Budowlano-Informatycznych	

		Kwota: 48.456,35 zł Zakres: - docieplenie ściany szczytowej - wymiana okien piwnicznych - wymiana drzwi <u>Rok 2008</u> Gimnazjum nr 3 Kwota: 124.554,46 zł Zakres: - wymiana okien Gimnazjum nr 4 Kwota: 179.175,67 zł Zakres: - wymiana instalacji c.o.	

Źródło: opracowanie własne, na podstawie danych jst.

XII. Plan finansowy

Tabela nr 30 Plan finansowy

Cele Regionalnych Inwestycji Terytorialnych	Oś priorytetowa	Priorytet inwestycyjny	Numer i nazwa działania	Wsparcie UE [w EURO]
C1. RIT	III Konkurencyjność msp	3.1 promowanie przedsiębiorczości w szczególności poprzez ułatwienie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości	3.2 Tworzenie terenów inwestycyjnych na obszarach typu brownfield	**5 483 764,00**
C2.RIT	IV efektywność energetyczna, odnawialne źródła energii i gospodarka niskoemisyjna	4.1 Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych	4.1 Odnawialne źródła energii	**4 342 500,00**
		4.3 wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym	4.3 efektywność energetyczna i odnawialne źródła energii w infrastrukturze publicznej i mieszkaniowej	**25 366 329,00**
		4.5 Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na klimat	4.5 niskoemisyjny transport miejski i efektywne oświetlenie	**8 584 210,00**
C3.RIT	V Ochrona środowiska i efektywne wykorzystywanie zasobów	6.2 inwestowanie w sektor gospodarki w zakresie wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie	5.1 gospodarka wodno - ściekowa	**5 000 000,00**

		6.1. Inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie.	5.2. gospodarka odpadami	**12 243 600,00**
C7.RIT	VII Regionalny rynek pracy	8.5 dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników	7.1.3 Poprawa zdolności zatrudnienia osób poszukujących pracy i pozostających bez pracy na obszarach rewitalizowanych	**372 750,00**
		8.7. praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro -, r średnich przedsiębiorstw	7.2.2 promocja samo zatrudnienia na obszarach rewiatlizowanych	**447 300,00**
	VIII Regionalne kadry gospodarki opartej na wiedzy	8.8 równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę	8.3.2 zapewnienie dostępu do usług opiekuńczych nad dziećmi do 3 lat w kontekście lokalnych planów rewitalizacji	**223 650,00**
C4.RIT	IX Włączenie społeczne	9.4. aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie	9.1.3 wzmacnianie potencjału społeczności lokalnych n obszarach rewitalizowanych	**2 773 633,00**
		9.7 ułatwienie dostępu do przystępnych cenowo, trw wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej socjalnych świadczonych w interesie ogólny	9.2.2 rozwój usług społecznych na obszarach rewiatlizowanych	**3 030 249,00**
	X Rewitalizacja oraz infrastruktura społeczna i zdrowotna	9.1 inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczna, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych	10.2. rozwój mieszkalnictwa socjalnego, wspomaganego i chronionego oraz infrastruktury usług społecznych	**7 736 000,00**
		9.2. wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich	10.3 rewitalizacja obszarów zdegradowanych	**15 717 560,00**
	XI Wzmocnienie potencjału edukacyjnego	10.1 ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej	11.1.2 Wzrost upowszechnienia wysokiej jakości edukacji przedszkolnej	**1 704 953,00**

C5.RIT		edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponad gimnazjalnego z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia.	11.2.3 programy wsparcia szkolnictwa zawodowego	**3 419 398,00**
			11.4.2 kształcenie ustawiczne na obszarach rewitalziowanych	**521 850,00**
C6.RIT	XII Infrastruktura edukacyjna	10.4. inwestycje w kształcenie, szkolenie i szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej 10.4. inwestycje w kształcenie, szkolenie i szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej	12.1 Infrastruktura wychowania przedszkolnego	**3 453 300,00**
			12.2 Infrastruktura kształcenia zawodowego	**4 988 100,00**

Źródło: opracowanie własne.

XIII. Opis systemu zarządzania i wdrażania Strategii RIT.

Związek Gmin i Powiatów Subregionu Zachodniego Województwa Śląskiego z siedzibą w Rybniku, który będzie pełnił funkcję Związku RIT, będzie prowadził prace nad wdrażaniem Strategii RIT, poprzez swoje Organy, Biuro Związku oraz powoływane: stałe lub ad hoc, ciała doradcze.

Związek RIT będzie przede wszystkim zobowiązany do:

a) przygotowania Strategii RIT w oparciu o istniejące dokumenty strategiczne i planistyczne;

b) przedkładania Strategii RIT do pozytywnego zaopiniowania IZ RPO WSL 2014 – 2020;

c) wskazania projektów do wsparcia w ramach RIT na zasadach uzgodnionych z IZ RPO WSL 2014 – 2020;

d) przygotowywania raportów monitoringowych oraz sprawozdań nt. wdrażania Strategii RIT, zgodnie z wymaganiami IZ RPO WSL 2014 – 2020, a następnie przekazywanie tego dokumentu do oceny i zatwierdzenia Komitetowi Monitorującemu RPO WSL 2014 – 2020;

e) udziału w pracach/posiedzeniach Komitetu Monitorującego RPO WSL 2014 – 2020,

f) realizacji innych zadań wynikających z umów i porozumień zawartych pomiędzy Związkiem a IZ RPO WSL oraz wynikających z przyjętych przez IZ RPO WSL dokumentów i wytycznych dotyczących realizacji RIT.

Zgromadzenie Ogólne Związku, jako Zgromadzenie RIT, będzie posiadało kompetencje do:

a) przyjęcia Strategii Rozwoju Subregionu Zachodniego,

b) przyjęcia Strategii RIT,

c) przyjmowania innych dokumentów programowych, których potrzeba przyjęcia pojawi się na etapie programowania lub wdrażania RPO WSL 2014 – 2020.

Zarząd Związku, jako Zarząd RIT będzie posiadał kompetencje do :

a) przygotowania Strategii RIT;

b) wdrażania i monitorowania Strategii RIT zgodnie z wymogami IZ RPO WSL 2014 – 2020;

c) zarządzania realizacją Strategii RIT, w szczególności poprzez monitorowanie listy wiązek projektów stanowiących załącznik do Strategii RIT, zagospodarowywanie oszczędności oraz dokonywanie przesunięć na liście,

d) reprezentowania Związku RIT wobec władz regionalnych i krajowych w zakresie RIT;

e) dokonywania innych czynności dotyczących RIT, niezastrzeżonych do kompetencji innych organów Związku.

Biuro Związku, jako ciało pomocnicze organów Związku RIT, posiada kompetencje

do:

a) przygotowania projektów dokumentów strategicznych dla Zarządu i Zgromadzenia Ogólnego Związku RIT,

b) przygotowania informacji z postępów we wdrażaniu Strategii RIT dla Zarządu,

c) zapewnienia obsługi posiedzeń Zarządu oraz Zgromadzenia Ogólnego Związku RIT,

d) obsługa administracyjno – biurowa Związku RIT.

Nadmienić należy, że w skład Zgromadzenia Ogólnego wchodzi 28 jednostek samorządu terytorialnego (25 gmin i 3 powiaty) tworzące Subregion Zachodni, które są reprezentowane przez swoich Wójtów, Burmistrzów, Prezydentów i Starostów. Zarząd stanowią Prezydenci i Starostowie wybrani przez Zgromadzenie Ogólne.

Przy omawianiu potencjału instytucjonalnego do wdrażania Strategii RIT, nie można pominąć dwóch kolejnych podmiotów. Pierwszy z nich to Komisja Rewizyjna Związku, która zajmuje się bieżącym badaniem prawidłowości funkcjonowania Związku. Uwzględniając jej kompetencje, będzie ona również kontrolowała przebieg procesu wdrażania RIT. Drugi z podmiotów, to Biuro Związku na czele, którego stoi Dyrektor Biura. Jest to podmiot, który jest odpowiedzialny za merytoryczną i bieżącą obsługę Związku. Na Biurze będzie spoczywał ciężar przygotowywania dokumentów, merytorycznej obsługi Zarządu i Zgromadzenia RIT oraz wdrażanie instrumentu RIT na obszarze Subregionu Zachodniego, w tym koordynacji i monitorowania terminowego przygotowania projektów, monitorowanie realizacji Strategii RIT w zakresie postępu rzeczowego i finansowego.

Dodać należy, że Zarząd Związku jest wyposażony w kompetencję do powoływania stałych lub doraźnych organów doradczych. W chwili obecnej przy Zarządzie Związku funkcjonuje Grupa robocza ds. RPO WSL 2014 – 2020. Składa się ona z pracowników merytorycznych, wydziałów poszczególnych Urzędów, odpowiedzialnych za pozyskiwanie środków unijnych. Stanowi ona organ doradczy Zarządu i pomaga pracownikom Biura Związku w wypracowywaniu jednolitych stanowisk i rozwiązań dotyczących programowania perspektywy 2014 – 2020. Na etapie wdrażania RPO WSL 2014 – 2020, zasadne wydaje się utrzymanie funkcjonowania grupy, jako podmiotu konsultacyjnego.

Nadmienić należy, że zarówno w Zarządzie jak i w grupie roboczej funkcjonuje pełna reprezentatywność wszystkich jednostek samorządu terytorialnego.

Jednostki samorządu terytorialnego, które staną się beneficjentami RIT, odpowiadają za merytoryczne przygotowanie etapu programowania oraz wdrażania i realizacji założonych przez siebie projektów. Spoczywa na nich obowiązek współpracy i udostępniania danych, dokumentów itp. na żądanie Związku RIT oraz IZ RPO WSL 2014 – 2020. W przypadku

projektów partnerskich jednostki we własnym zakresie dokonują doboru partnerów wg obowiązujących w tym zakresie przepisów.